

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Vyzbrojování a dovoz zbraní do Egypta ze zemí
Západního a Východního bloku
v letech 1947 až 1956**

Petra Pechová

Plzeň 2011

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Kulturní antropologie Předního východu

Diplomová práce

Vyzbrojování a dovoz zbraní do Egypta ze zemí

Západního a Východního bloku

v letech 1947 až 1956

Petra Pechová

Vedoucí práce:

Mgr. Martin Bouchal

Katedra antropologických a historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2011

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2011

.....

Děkuji Mgr. Martinu Bouchalovi za vstřícný přístup, věcné připomínky, poskytnutý obrazový materiál a odborné vedení diplomové práce.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	POLITICKÉ UDÁLOSTI PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE FORMUJÍCÍ VZTAHY EGYPTA S MOCNOSTMI	5
2.1	Politika Velké Británie	6
2.2	Politika Spojených států amerických.....	8
2.3	Politika Sovětského svazu	9
2.4	Společné směřování Velké Británie a Spojených států.....	10
2.5	Anglo-egyptský spor na půdě OSN a následná anglo-americká spolupráce.....	12
3	VÁLKA V PALESTINĚ	15
3.1	Postoje mocností k situaci v Palestině	15
3.2	Postoj arabských vůdců k situaci v Palestině.....	17
3.3	Embargo na dovoz zbraní a boje v Palestině.....	19
4	ZBROJNÍ DODÁVKY DO EGYPTA V OBDOBÍ VÁLKY V PALESTINĚ.....	24
4.1	Egyptská armáda	24
4.2	Americká vojenská pomoc Egyptu	27
4.3	Výzbroj egyptské armády v Palestině	28
4.4	Vojenské dodávky z Evropy	32
5	VÝVOJ ZBROJNÍ POLITIKY OD VÁLKY V PALESTINĚ DO EGYPTSKÉ REVOLUCE	34
5.1	Vývoj po porážce v Palestině	34
5.1.1	Britský postoj vůči Egyptu	34
5.1.2	Americký postoj vůči Egyptu	36
5.2	Od nástupu wafdistické vlády po vypovězení anglo-egyptské smlouvy	38
5.3	Situace v Egyptě od října 1951 do července 1952.....	41
5.4	Převrat.....	44
6	ZMĚNY V AMERICKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE A KONEČNÝ ÚSPĚCH ANGLO-EGYPTSKÝCH JEDNÁNÍ	47
6.1	Politické sblížení Egypta s USA od převratu do nástupu nové americké administrativy.....	47
6.2	Od nástupu prezidenta Eisenhowera do podpisu anglo-egyptské dohody	51
6.2.1	Americká pomoc Egyptu v roce 1953.....	51
6.2.2	Boj Násira a Nadžíba o vůdčí postavení v Egyptě	54
6.2.3	Završení anglo-egyptských rozhovorů	55
7	ZMĚNY V EGYPTSKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE	59
7.1	Začátky obchodních styků Egypta se Sovětským svazem.....	59
7.2	Začátky jednání o nákupu zbraní ze Sovětského svazu	61
7.3	Navázání obchodních styků s Československem	62
7.4	Postoj Sovětského svazu vůči Egyptu v revolučním období	66

8	OD SELHÁNÍ JEDNÁNÍ SE ZÁPADEM K NÁKUPU ZBRANÍ Z ČESKOSLOVENSKA	69
8.1	Snaha USA o dohodu s Egyptem	69
8.2	Egyptské styky s Izraelem v první polovině 50. let.....	70
8.3	Oficiální přechod Egypta k politice neutrality	72
8.4	Americké odmítní prodeje zbraní Egyptu a prosazování plánu Alfa	73
9	ČESKOSLOVENSKO-EGYPTSKÉ ZBROJNÍ DOHODY	76
9.1	Otazníky okolo zahájení československo-egyptských jednání	76
9.2	Skutečné zahájení jednání.....	78
9.3	Uzavření zbrojních dohod	81
10	OD REAKCE ZÁPADU NA UDÁLOSTI ZE ZÁŘÍ 1955 PO ZNÁRODNĚNÍ SPOLEČNOSTI SUEZSKÉHO PRŮPLAVU	86
10.1	Reakce Izraele	86
10.2	Vysoká přehrada v Asuánu	88
10.3	Události předcházející znárodnění Společnosti Suezského průplavu.....	89
10.4	Znárodnění Společnosti Suezského průplavu.....	90
11	NA ÚSVITU SUEZSKÉ KRIZE.....	93
11.1	Reakce Západu na znárodnění Suezského průplavu	93
11.2	Egyptské mínění o situaci	94
11.3	Mezinárodní snahy o mírové řešení situace	95
11.4	Příchod Izraele na scénu	96
11.5	Překvapení pro Egypt.....	97
12	ZÁVĚR.....	99
13	RESUMÉ	103
14	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	105
15	PŘÍLOHY	109

1 ÚVOD

Předkládaná diplomová práce se zabývá tématem zbrojních dodávek do Egypta od konce druhé světové války až do Suezské krize a snaží se zahrnout celou škálu aspektů, které tyto dodávky ovlivnily. Egypťané se snažili o vybudování moderní armády již od dob Muhammada °Alího, ale zdálo se, že západním mocnostem silný Egypt nebyl zcela pochuti. Ty potřebovaly Egypt ovládat díky jeho strategické pozici a především díky Suezskému průplavu, který byl a dosud je významnou obchodní cestou.

Práce je rozdělena do deseti kapitol, ve kterých se snažím objasnit důvody egyptské poptávky po zbraních a snahu Egypta vymanit se z vlivu Západu, která vyvrcholila uzavřením zbrojního kontraktu s Československem v roce 1955, jenž měl dalekosáhlé následky. Práce je ukončena vojenskými (ne)přípravami Egypta na konflikt, který je historiky běžně označován jako Suezská krize.

Počáteční kapitola se zabývá zahraničně-politickými vztahy Egypta s mocnostmi po druhé světové válce. Následně je v práci věnován značný prostor válce v Palestině, během které Izrael vybojoval místo na slunci a ukázal nepřipravenost všech arabských armád, včetně egyptské, na konflikt. Následující kapitoly se zaměřují na snahu Egypta vymanit se z vlivu západních mocností a ukazují egyptskou urputnost v boji proti jakékoliv další snaze Západu o nadvládu či zapojení Egypta do západních obranných paktů.

Další část práce se zabývá navázáním obchodních styků Egypta s Východním blokem, které vyvrcholily již zmíněným československo-egyptským zbrojním kontraktem, který vyvolal značnou paniku u čelních západních politiků. Zde se zaměřuji na události, které uzavření smlouvy předcházely, a uvádím důvody, které Egypťany nakonec k tomuto kroku dovedly. Poslední dvě kapitoly se proto věnují reakcím západních a izraelských představitelů na egyptskou spolupráci s Východem a

neúspěšné snaze Západu navrátit Egypt zpět na prozápadní cestu. Závěrečná kapitola se zabývá událostmi vedoucími k Suezské krizi.

K sepsání diplomové práce jsem využívala především zahraničních publikací, jelikož českých zdrojů zabývajících se podrobně Egyptem ve 20. století a především zbrojnými dodávkami je poskromnu. Zde však musím vyzvednout práci historika Jana Wannera, jehož kniha *„Bitva o Suez. Studená válka, druhý arabsko-izraelský konflikt a britsko-francouzská intervence v Egyptě“* podává celkový obraz konfliktu, ke kterému došlo v roce 1956, a zabývá se i událostmi, které mu předcházely. Velmi kvalitně je zpracována také kniha *„Československo a Blízký východ v letech 1948 – 1989“* dvojice autorů Petra Zídka a Karla Siebera, která se zabývá především obchodními vztahy zemí Blízkého východu a Československa. Při mé práci mi byl nápomocný především jejich oddíl zabývající se Egyptem, kde autoři využívali hlavně archivních pramenů Národního archivu a Archivu Ministerstva zahraničních věcí. Z těchto zdrojů jsem také čerpala, a taktéž jsem využila informace získané v Archivu Ministerstva národní obrany v pražské Invalidovně.

Z dalších publikací nelze opomenout knihu Karola Sorbyho, odborníka na Blízký východ, který se Egyptem ve svém díle již dlouhodobě zabývá. Při zpracovávání své diplomové práce jsem se opírala především o jeho knihu *„Suez 1956. Sůmrak tradičního kolonializmu na Blízkom východe.“* Všechny výše zmíněné publikace se však zabývají až první polovinou 50. let a pro události spojené s válkou v Palestině v nich nezbývá prostor.

Z cizojazyčných publikací zahrnující již i období palestinské války jsem hojně využívala poznatky Petera L. Hahna, který ve své knize *„The United States, Great Britain & Egypt, 1945 – 1956: Strategy and Diplomacy in Early Cold War“* shrnuje, jak již název napovídá, zahraničně-politické vztahy Egypta s Velkou Británií a Spojenými státy. Podobně zaměřená je i publikace Matthewa F. Hollanda *„America and Egypt: From Roosevelt to Eisenhower“*, která se však zabývá pouze vztahy Egypta a

Spojených států. Obě publikace se bohužel dotýkají pouze okrajově kontaktů Egypta se Sovětským svazem. Velmi dobrý přehled o egyptsko-sovětské spolupráci podává dílo Ramiho Ginata „*The Soviet Union and Egypt, 1945 – 1955*“.

Co se týče války v Palestině, bylo o ní napsáno velké množství knih. Bohužel většina z nich se vůbec nezabývá samotnými zbrojnými dodávkami a pokud ano, tak především československými dodávkami do Izraele, díky kterým Izrael ve válce uspěl. V tomto ohledu nesmím opomenout Amitzura Ilana, který se ve své knize „*The Origin of the Arab-Israeli Arms Race*“ jako jeden z mála detailně zabývá zbrojnými dodávkami také do arabských států a embargem, které bylo na dodávky zbraní do blízkovýchodního regionu během palestinské války uvaleno.

V poslední řadě bych ráda zmínila publikace Muhammada Nadžíba „*Egypt's Destiny: A Personal Statement*“ a Mošeho Dajana „*Diary of the Sinai Campaign*“, ve kterých je zajímavé sledovat, jak se autoři, kteří si mnohé události skutečně zažili, vyrovnávají s historickými fakty.

V práci se soustřeďuji zejména na vojenskou vybavenost a připravenost Egypta jak na palestinskou válku, tak na bitvu o Suezský průplav. V literatuře je válka v Palestině často prezentována jako boj silných Izraelců proti špatně vyzbrojeným Arabům. Práce si proto klade za cíl zjistit, jakým vybavením disponovala v tomto případě egyptská armáda a co stálo za jejím neúspěchem.

Mnoho historických otazníků stojí také za československými zbrojnými dodávkami do Egypta. Práce se tak zaměřuje na důvody, které vedly Egyptany ke konečnému rozhodnutí nakoupit zbraně z Východního bloku, přestože je naopak spojovala dlouhá historie se zeměmi Západu. Poslední téma, které by mělo být mou prací zodpovězeno, se týká

připravenosti Egypta na válku v oblasti Suezského průplavu z hlediska jeho celkové vojenské vybavenosti.¹

Celkovým cílem této práce je prokázat, že jak v letech 1947 a 1948, tak i v roce 1956 lze i přes jisté problémy Egypt považovat za vojensky nejsilnější stát v oblasti Blízkého východu.

Je nutné poznamenat, že termín „Blízký východ“ je velmi složitě definovatelný, jelikož existuje několik rozdílných koncepcí, z nichž každá zahrnuje do oblasti Blízkého východu jiné státy. Při zpracování své diplomové práce pojmem Blízký východ rozumím arabské státy od Sýrie a Iráku až po Jemen a Omán na Arabském poloostrově (na ose sever – jih) a od Egypta po státy Perského zálivu (na ose západ – východ). Při používání termínu „Arab“ či jeho adjektiva „arabský“ rozumím všechny obyvatele Blízkého východu arabského etnika. Nerozlišuji tak mezi Araby muslimského či křesťanského vyznání. Co se týče termínu „žid“, ten užívám pro příslušníky judaismu, židovského náboženství, a termínu „Žid“ pro obyvatele židovského státu. Je nutné podotknout, že každý „žid“ nemusí být nutně sionistou,² či Izraelcem.

Co se týče přepisu arabských jmen, vycházím z knihy „*Dějiny Egypta*“ autorů Ladislava Bareše, Rudolfa Veselého a Eduarda Gombára.³ U jmen, která nejsou v publikaci zmíněna, vycházím z přepisu jmen jim podobných. Například tak přepisuji jméno Radžab s „dž“ podle jména generála Nadžíba, přestože v anglicky psaných publikacích toto jméno nalezneme jako Ragab⁴ nebo Rajab.⁵

---

¹ K porovnání vojenské síly egyptské a izraelské armády v letech 1955 a 1956 slouží dokument č. 1 v příloze.

² Termín sionisté se používá pro stoupence židovského nacionalistického hnutí zvaného sionismus, jehož iniciátorem byl novinář Theodor Herzl. Jejich cílem byl návrat Židů do Palestiny a vytvoření vlastního státu (Pečenka et al. 1998: 457).

³ Více viz Bareš et al. 2009: 734

⁴ Srov. Laron 2007: 15

⁵ Srov. Ginat: 1993: 171

2 POLITICKÉ UDÁLOSTI PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE FORMUJÍCÍ VZTAHY EGYPTA S MOCNOSTMI

Politický a ekonomický život Egypta byl po několik staletí formován cizími mocnostmi. Nejdříve byl Egypt ovládnut Osmanskou říší. Na začátku 19. století získal částečnou nezávislost za vlády Muhammada °Alího⁶. Součástí Osmanské říše byl formálně až do roku 1914, ale po porážce povstání °Urábího Paši⁷ v roce 1882 se země fakticky stala součástí britského impéria. Po vypuknutí první světové války byl Egypt oficiálně prohlášen britským protektorátem, který byl zrušen až v roce 1922. Tehdy byl Egypt na základě jednostranné britské deklarace vyhlášen konstituční monarchií a stal se formálně nezávislým státem. I přesto si Velká Británie zachovala značné pravomoci.⁸ Zmíněná deklarace prošla revizí v roce 1936, kdy Egypt získal větší autonomii⁹ (Macek 1981: 24-32).

Po skončení druhé světové války se Egypt dostává do popředí zájmu tří vítězných mocností. Na jedné straně stojí zájmy Velké Británie a Spojených států amerických, které v Egyptě vidí důležitý strategický bod při obraně Blízkého východu, na druhé se o Egypt zajímá Sovětský svaz. Egypt se tedy musí vypořádat nejen s vlastními problémy, ale musí také čelit neutuchající snaze Britů udržet si své základny na egyptském území a zároveň odrážet pomalé pronikání komunistického Sovětského svazu.

---

⁶ Muhammad °Alí, v literatuře znám rovněž také jako Mehmet °Alí, vládl v Egyptě v letech 1805 až 1848. Provedl řadu reforem (vzdělání, armády, zemědělství atp.) a pozvedl Egypt na lokální velmoc. Provedl úspěšné expanze například na území dnešní Saudské Arábie, Súdánu či východního Středomoří (Bareš et al. 2009: 400-417).

⁷ Povstání propuklo 9. září 1881 pod vedením plukovníka °Urábího Paši. Povstalci byli nespokojeni s dosavadní vládou a požadovali zavedení ústavních reforem. Povstání bylo Brity potlačeno v září 1882 (Bareš et al. 2009: 456-459).

⁸ Britové si vyhradili čtyři privilegia: 1) obranu Egypta – v zemi tak zůstaly britské jednotky; 2) obranu imperiálních cest – Britové tak měli kontrolu nad Suezským průplavem; 3) ochranu cizinců a národnostních menšin; 4) nadvládu v Súdánu (Macek 1981: 30).

⁹ Na základě nové smlouvy byla formálně ukončena vojenská okupace Egypta, ukončena britská kontrola nad egyptskou armádou a Britové přislíbili Egyptu podporu pro vstup Egypta do Společnosti národů.

2.1 Politika Velké Británie

„Proč se neptáte Sýrie, aby zřídila posádku na svém pobřeží? Proč by stejně tak nemělo mít Turecko další strategickou základnu? Na co čekáte předtím, než zbudujete základnu poblíž Perského zálivu? Proč by mělo celé břímě obrany Blízkého východu ležet na nás? Proč bychom měli být jediní, koho žádáte o obětování národní suverenity?“ Egyptský deník al-Ahrám o egyptském postoji k britské vojenské základně v oblasti Suezského průplavu (Gibb 1951: 448).

Od vítězství u al-^cAlamajnu v roce 1942 Velká Británie kontrolovala velkou část arabského světa. Civilní hospodářství zaštiťovalo Středovýchodní zásobovací středisko (Middle East Supply Centre). Tak si Británie vytvořila velmi silnou pozici napříč celým Blízkým východem. V některých zemích si udržovala své vojenské jednotky, s jinými měla uzavřené spojenecké smlouvy (Sorby 2003: 18).

Po válce byla již Británie značně vyčerpaná. Začala se přizpůsobovat novým podmínkám a snažila se tak smířit s nově vznikajícími blízkovýchodními režimy. V červenci 1945 nahradil Clement Attlee ve funkci ministerského předsedy Winstona Churchilla¹⁰. Do čela ministerstva zahraničí (Foreign Office) byl dosazen Ernest Bevin. Británie pod vedením těchto dvou mužů pak přijala změny ve své zahraniční politice vůči Blízkému východu. Podporovala vznik Ligy arabských států¹¹ a evakuaci Francie z Libanonu a Sýrie¹². Později také přehodnotila svou politiku v Palestině, jelikož pochopila, že svých cílů může dosáhnout jedině na základě spolupráce s vládci arabských zemí, což by při pokračující podpoře židovského přistěhovalectví nebylo možné (Sorby 1998: 13-14).

---

¹⁰ Winston Churchill je významnou osobností britské historie, několikrát zastával post ministerského předsedy.

¹¹ Liga arabských států byla založena v roce 1945. Zakladatelskými státy byly Sýrie, Libanon, Irák, Egypt, Saudská Arábie, Jemen a Jordánsko.

¹² Jednotky Francie, která získala po 1. světové válce mandát nad Sýrií a Libanonem, opustily obě zmiňované země v roce 1946.

Egyptané ale britskou přítomnost ve své zemi chápali jako dobu útlaku a popírání egyptské důstojnosti. O situaci v poválečném Egyptě se Anwar as-Sádát¹³ vyjádřil následujícími slovy: „V Káhiře mě znepokojuje mnoho věcí. Jedná se například o odporný pohled na typického britského strážníka, který se dnem i nocí řítí na své motorce ulicemi jako šílenec. S rajčatově rudou pletí, vypouklýma očima, otevřenými ústy a obrovskou hlavou zakrytou červeným fezem vypadá jako idiot. Jednoduše pohled na něj nenávidím a často mě udivovalo, co přináší tento ošklivý cizinec našemu městu“ (Hopwood 1993: 13).

Británie se začala snažit o nahrazení své dosavadní politiky partnerstvím. Ministr zahraničí Ernest Bevin chtěl Egyptu poskytnout rovnost a suverenitu, za což očekával spolupráci v oblasti obrany regionu. V prosinci 1945 podal Egypt žádost o revizi smlouvy z roku 1936. Při jednáních, která započala v dubnu 1946, Egyptané v čele s premiérem Ismá'ílem Sidqím Pašou¹⁴ požadovali urychlený odchod britských vojsk.¹⁵ V říjnu 1946 se Sidqí sešel s Bevinem v Londýně, kde se dohodli na evakuaci britských vojsk z Káhiry a Alexandrie do 31. března 1947, ze zbývajících částí Egypta do 1. srpna 1949. Sidqí na oplátku přislíbil egyptskou účast při obranných jednáních v případě, že by došlo k válce na Blízkém východě. Spor však nastal při jednáních o statusu Súdánu.¹⁶ Sidqí požadoval politickou unii Egypta a Súdánu, zatímco Bevin trval na súdánském právu na sebeurčení. Jako kompromis byla přislíbena jednota Súdánu a Egypta pod egyptskou korunou, Súdáncům však byla garantována nezávislost a vlastní vláda. Ačkoli se zdálo, že Egypt se s Británií na revizi smlouvy dohodne, jednání nakonec ztroskotala právě na rozdílné interpretaci protokolu týkajícího se súdánské otázky (Hahn 1991: 29-34). Zatímco Bevin ustál nápor konzervativců, kteří s návrhem smlouvy nesouhlasili, v Egyptě se proti Sidqímu zvedla vlna

¹³ Člen Hnutí svobodných důstojníků a pozdější egyptský prezident, který především proslul uzavřením mírové dohody s Izraelem v roce 1979.

¹⁴ Egyptským premiérem v letech 1930 až 1933 a opět v roce 1946 (Bareš et al. 2009: 722).

¹⁵ V roce 1945 se v prostoru Suezského průplavu a Nilské delty nacházelo 200 000 britských vojáků (Durman 2004: 221).

¹⁶ Súdán byl na základě smlouvy uzavřené mezi Egyptem a Velkou Británií v roce 1899 prohlášen anglo-egyptským kondomiem, tedy územím, které spadalo pod správu obou států (Bareš et al. 2009: 477).

protestů, jelikož smlouva byla chápána jako opětovné podrobení se vůli Velké Británie. Proti Sidqímu vystoupil i král Fárúq a Sidqí byl v prosinci 1946 donucen rezignovat. Protokol nakonec nebyl nikdy ratifikován (Ilan 1996: 114).

2.2 Politika Spojených států amerických

Spojené státy americké (dále jen USA) byly ve své politice vůči Blízkému východu, a především Egyptu, na vážkách. Na jedné straně cítily potřebu podporovat egyptský nacionalismus,¹⁷ jelikož v Egyptě spatřovaly stabilizační prvek regionu, který mohl nezávislost jen umocnit. Egyptská autonomie by mohla přispět k ekonomickému rozvoji a modernizaci, a Američané by tak mohli získat nové obchodní příležitosti. Na druhé straně si však USA uvědomovaly strategický význam britské základny na egyptském území. Po vypuknutí Studené války¹⁸ tato myšlenka převládla a Američané se rozhodli spolupracovat s Velkou Británií, jelikož se obávali rozšíření sovětského vlivu v oblasti (Hahn 1991: 36).

Američané spatřovali v britské základně v oblasti Suezského průplavu hned několik výhod; základna by mohla být využita v počáteční fázi války proti Sovětskému svazu, pokud by k ní došlo. Jak Američané, tak i Britové věřili, že by sovětský útok vedený z jihu mohli zastavit již na Sinaji. Další výhodou základny tkvěla v tom, že mohla být zásobována přes Rudé moře v případě, že by spojnice přes Středomoří byly přerušeny. Navíc základna poskytovala výchozí prostor pro hlavní protiútok do samotného centra Ruska. V tomto případě by západní armády mohly

---

¹⁷ Při užívání termínu „nacionalismus“ a jeho adjektiva „nacionalistický“ vycházím z následujících publikací: Jankowski, J.: *Nasser's Egypt, Arab Nationalism, and the United Arab Republic*. Londýn 2002; Dawisha, A.: *Arab Nationalism in the Twentieth Century. From Triumph to Despair*. Princeton 2003; Barnett, M. N.: *Sovereignty, Nationalism, and Regional Order in the Arab States System*. International Organization, Vol. 49, No. 3 (<http://www.jstor.org/stable/2706906>, 16. 1. 2011).

¹⁸ Studená válka propukla mezi Spojenými státy americkými a Sovětským svazem krátce po skončení 2. světové války. Jednalo se spíše o soupeření na poli ekonomickém a politickém, než na poli vojenském.

pochodovat přes státy Levanty,¹⁹ skrze východní Turecko, kolem východního výběžku Černého moře až do srdce Ruska (Hahn 1991: 26).

V polovině roku 1946 již Američané přicházeli s mnoha strategiemi útoku. První taktický plán pro dosažení vzdušné převahy se nazýval „Makefast“.²⁰ Tento plán zahrnoval útok na sovětské rafinérie, nacházející se v Baku v Ázerbájdžánu, na Kavkaze a v Rumunsku. Jejich poškozením by byla oslabena bojeschopnost Sovětského svazu. Pro tento plán se opět uplatnil význam základny v oblasti Suezského průplavu. Pokud by bombardéry typu B-29 vzlétly z oblasti Káhira – Suez, mohly by zasáhnout o poznání větší procento sovětských rafinérií než z jakéhokoli jiného místa. V rozsahu 2 414 km od oblasti Káhira – Suez se nacházelo 72% sovětské kapacity rafinérií, což je dvakrát více než ve stejném dosahu z Indie a šestkrát více než z Anglie. V rámci 3 219 km od oblasti Káhira – Suez leželo až 94% rafinérií (83% z Indie a pouze 25% z Anglie). Z čehož vyplývalo, že pokud by válka propukla, přístup k vojenské základně v oblasti Suezského průplavu by byl nutný (Hahn 1996: 27-28).

2.3 Politika Sovětského svazu

Zájem Sovětského svazu o Blízký východ stoupl krátce po bolševické revoluci, která proběhla v roce 1917. V rozhlase byl podporován perský a arabský nacionalismus i přesto, že sociální obsah nacionalistických hnutí v arabském světě nekorespondoval s marxisticko-leninským vzorem.²¹ Politika, kterou Sovětský svaz (dále jen SSSR) následoval po 2. světové válce, byla přijata již v roce 1935 na sedmém kongresu Kominterny.²² Sověti se rozhodli podporovat Araby v boji proti Západu s vírou, že arabské osamostatnění se od vlivu západních

¹⁹ Jako státy Levanty jsou označovány dnešní Izrael, Palestinská samospráva, Libanon, Jordánsko a Sýrie.

²⁰ S plánem na útok na sovětské rafinérie přišli již v roce 1939 Britové při rusko-finské válce (více viz Osborn 2000: 139-154).

²¹ Podle marxismu je hybnou silou dějin rozpor mezi výrobními silami a výrobními vztahy, který vede k sociálním revolucím, při kterých utlačovaní nahrazují své utlačovatele (Pečenka et al. 1998: 466-467).

²² Jedná se o Komunistickou internacionálu založenou v roce 1919. Jejím záměrem bylo prosadit revoluční marxismus-leninismus a organizovat národní komunistické strany s konečným cílem vykonat světovou revoluci (Pečenka, Luňák a kol. 1998: 232-233).

mocností otevře cestu pro pronikání komunistické propagandy do oblasti (Ginat 1993: 4-6).

Sovětský svaz formálně navázal diplomatické vztahy s Egyptem již 26. srpna 1943. Jednalo se o bilaterální dohodu mezi dvěma státy. Velká Británie si vyžádala, aby v Káhiře nebylo sovětské velvyslanectví nýbrž pouze vyslanectví. Prvním sovětským vyslancem v Káhiře byl jmenován Nikolaj Novikov (Ginat 1999: 54-55).

Po 2. světové válce se Sovětský svaz snažil popudit arabské státy proti Velké Británii. Zpráva britské ambasády v Káhiře z dubna 1945 hovořila o sovětské propagandě prostřednictvím knih a pamfletů, které sice neobsahovaly přímou komunistickou propagandu, ale snažily se ukázat pozitiva Sovětského svazu založeného na komunistickém systému (Ginat 1993: 8). Tímto způsobem Sověti vyvíjeli snahy o ukončení britské hegemonie v oblasti. První úspěch zaznamenali po podpisech tajné dohody v Bejrútu, nejdříve se Sýrií 1. února 1946 a poté i s Libanonem 3. února 1946. Dohoda se Sýrií se týkala sovětské podpory při stažení britských a francouzských vojsk ze země, pomoci při kulturní obnově země a podpisu nové dohody o vojenské pomoci. Dohoda s Libanonem byla postavena na stejných základech. Proces sblížování s Egyptem byl však zdlouhavější (Ginat 1993: 69-71).

2.4 Společné směřování Velké Británie a Spojených států

Jak již bylo výše nastíněno, Velká Británie byla 2. světovou válkou finančně velmi vyčerpaná. Země již nebyla schopna udržet všechny své dosavadní vojenské základny a Středovýchodní zásobovací středisko muselo být zrušeno. Na základě jednání tak do oblasti Blízkého východu začínaly pronikat i Spojené státy americké (Sorby 2003: 19).

Spolupráce Velké Británie a USA začala již během anglo-egyptského vyjednávání o revizi smlouvy z roku 1936. Na začátku jednání stáli Američané na straně Britů, což se pochopitelně nelíbilo Egyptanům.

USA se tedy další podpory zdržely, aby si udržely dosud relativně vřelé vztahy s Egyptem (Hahn 1991: 32).

Spolupráce mezi oběma západními mocnostmi dále pokračovala americkou podporou britské snahy na půdě Organizace spojených národů (dále jen OSN), aby Sovětský svaz stáhl své jednotky z Íránu. K tomu nakonec došlo v květnu 1946.²³ V období od března do prosince 1946 USA a Velká Británie také společně ustavily informační alianci proti sovětskému expanzionalismu (Hahn 1991: 24).

Ke zhoršení vztahů mezi Velkou Británií a USA došlo v roce 1947, kdy se Američané rozhodli zlepšit vojenské vztahy s Egyptem. V období od dubna do června 1947 Američané zorganizovali vojenskou návštěvu pro dvanáct vrchních egyptských důstojníků. Ti v rámci výpravy navštívili americké základny a Pentagon,²⁴ pozorovali americké vojenské manévry a setkali se s generálem Dwightem D. Eisenhowerem.²⁵ Británie se o plánovanou cestu dozvěděla skrze svého informátora v egyptské armádě, díky čemuž došlo ke zhoršení jejich vztahů s USA a Británie se od tohoto momentu stala podezřívější vůči svému spojenci (Hahn 1991: 44).

Zanedlouho se však anglo-americká politika týkající se koordinace vojenské pomoci Egyptu zlepšila. Již v březnu 1947 Egyptané oznámili, že obnoví britskou vojenskou misi zajišťující výcvik egyptských vojáků, až její mandát v prosinci vyprší. V květnu 1947 egyptský premiér Muhammad Fahmí an-Nuqráší Paša²⁶ sdělil S. Pinkneymu Tuckovi, americkému velvyslanci v Káhiře, že doufá v americkou podporu a rady ohledně vytvoření egyptské armády. Reakce Britů byla překvapivá. Podpořili omezenou americkou pomoc kvůli vlastnímu nedostatku zdrojů, které by mohli Egyptu nabídnout, ale trvali na odložení pomoci až

---

²³ Rusko, pozdější Sovětský svaz, získávalo vliv v Íránu postupně již od 19. století a s Velkou Británií si postupně rozdělilo sféry vlivu.

²⁴ Sídlo Ministerstva obrany Spojených států amerických.

²⁵ Eisenhower byl veterán 2. světové války a pozdější americký prezident.

²⁶ Egyptským premiérem v letech 1945 až 1946 a opět v letech 1946 až 1948 (Bareš et al. 2009: 722).

po vyřešení záležitosti přednesené Nuqráším před Radou bezpečnosti OSN (Hahn 1991: 44).

2.5 Anglo-egyptský spor na půdě OSN a následná anglo-americká spolupráce

Sovětský svaz se snažil vyjádřit svou podporu Egyptu v jeho při s Velkou Británií ohledně revize smlouvy z roku 1936 mnoha prostředky. Tato snaha byla vítána mnohými egyptskými státníky. Egyptský vyslanec v Moskvě Kamil al-Bindarí se například 16. prosince 1946 vyjádřil, že je nutné ihned předložit návrh anglo-egyptské dohody Radě bezpečnosti OSN. Sovětský svaz tento čin vítal, protože největší Stalinovou²⁷ snahou bylo rozvrátit spojení USA a Velké Británie při anglo-egyptských jednáních. Sověti nechtěli, aby Američané vystupovali jako prostředníci, protože by tak mohli Brity donutit k ústupkům, a tím zvýšit svou prestiž v Egyptě. V případě, že by byla celá záležitost přednesena před Radu bezpečnosti, Sovětský svaz by mohl ukázat své přátelství vůči Arabům podpořením jejich požadavků (Ginat 1993: 72-74).

Jelikož anglo-egyptská jednání nakonec ztroskotala díky nesouladu Británie a Egypta o statusu Súdánu, premiér Nuqráší, zastávající stejnou politiku jako jeho předchůdce Ismá'íl Sidqí, se rozhodl problém evakuace základů předat 21. července 1947 Radě bezpečnosti OSN. Ve svém projevu, který na půdě OSN přednesl 5. srpna 1947, požadoval okamžitou a celkovou evakuaci britských vojsk a ukončení britské správy v Súdánu (Ginat 1993: 74). Jak Egyptané, tak Britové očekávali americkou podporu. USA se nejdříve snažily o kompromis, jelikož se právem obávaly zapojení Sovětského svazu. Když však zjistily, že se tomuto nelze vyhnout, přiklonily se na stranu Velké Británie. Tím však došlo k ochlazení amerických vztahů s Egyptem. Americké zdráhání v britský prospěch přineslo také odcizení se Velké Británii (Hahn 1991: 45).

---

²⁷ Stalin zastával od roku 1927 do roku 1953 funkci prvního generálního tajemníka Komunistické strany Sovětského svazu (Ginat 1993: 162).

I přes určité rozpory se Američané s Brity rozhodli postoupit k oficiálním rozhovorům. Oficiální anglo-americká jednání, která vešla ve známost jako „Pentagonské rozhovory“, se konala od 16. října do 6. listopadu 1947 ve Washingtonu. Státní tajemník USA George C. Marshall²⁸ ujistil Bevina, že díky zodpovědnosti, kterou mají Spojené státy v západní Evropě, zůstane britská pozice na Blízkém východě neotřesitelná a zároveň souhlasil s Bevinovou nabídkou spolupráce. Obě strany se shodly na tom, že Velká Británie má právo setrvat v Egyptě s určitým vojenským vybavením i v době míru, aby byla schopna rychle a neprodleně tyto prostředky využít při bezprostředním ohrožení regionu. Británii bylo také uznáno právo na návrat v případě potřeby doplnit vybavení v době války. Toto mělo být zajištěno regionálním obranným paktem, který zahrnoval Velkou Británii, nebo skrze anglo-egyptské bilaterální obranné dohody (Hahn 1991: 49-52).

Země také zkoordinovaly svou politiku týkající se dodávek zbraní do Egypta. Již v srpnu 1947 Foreign Office přijal návrh, ve kterém stálo, že Egyptu nebudou přislíbeny žádné zbraně do doby, než Rada bezpečnosti rozhodne o anglo-egyptském sporu. Začátkem října tedy došlo k posunu v jednání. Británie souhlasila s americkými dodávkami zbraní, které by mohly otočit Egypt zpět k Západu a vzájemnému obrannému paktu s Velkou Británií. S ohledem na vývoj situace v Palestině však k těmto dodávkám nedošlo. Strany se ale nedohodly na nahrazení britské výcvikové mise, jejíž mandát měl podle platných dohod vypršet v prosinci 1947. Britové navrhovali čistě americkou, nebo anglo-americkou misi, což USA odmítly s argumentací, že nemají posvěcení Kongresu (Hahn, str. 54-55).

Egyptané nakonec před Radou bezpečnosti neuspěli. Bylo navrženo několik rezolucí, ale ani jedna nebyla Radou bezpečnosti přijata. Britové byli rozhodnuti chránit své pozice na Blízkém východě. Jejich hlavní argument představovala posvátnost smlouvy z roku 1936 a

---

²⁸ Marshall byl americkým generálem a politikem, který proslul především tzv. „Marshallovým plánem“, který spočíval v ekonomické pomoci poválečné Evropě.

princip sebeurčení, a proto Britové požadovali bilaterální rozhovory, které by vedly k revizi smlouvy. Britové se také snažili ukázat svou vstřícnost vůči Egyptanům tím, že již v říjnu 1946 bylo evakuováno Královské letectvo (Royal Air Force; RAF) z letiště v Helvánu a v březnu 1947 také z letiště v Héliopoli. V únoru 1947 došlo ke stažení britských vojáků z táborů podél pouštní silnice vedoucí z Káhiry do Alexandrie. Kasárna °Abbásíja a Qasr an-Nil byla předána do správy Egyptanů v březnu 1947. Egyptská vláda se zároveň musela vypořádat s tlakem Velké Británie, která Egyptanům zablokovala válečné pohledávky ve výši 450 milionů dolarů (Bareš et al. 2009: 527).

3 VÁLKA V PALESTINĚ

„Jak krásný byl ten den, 14. květen, když celý svět zadržel dech předvídaje vstup sedmi arabských armád do Palestiny, aby ji zbavil sionistů a Západu. V ten den arabská vojska vyrazila ze všech stran a stála jako jeden muž, požadující spravedlnost a dovolení boží, svědomí a smysl pro povinnost.“ Nejmenovaný důstojník Arabské legie²⁹ (Sachar 1999: 272).

Po neúspěchu před Radou bezpečnosti se Egypt ihned musel potýkat s dalším problémem, který představovala zhoršující se situace v Palestině. Události v Palestině způsobovaly již dlouhou dobu velké napětí v regionu. Toto napětí se ještě umocnilo vyhlášením státu Izrael 14. května 1948, po kterém následoval útok arabských armád na nově vzniklý stát. Izrael své právo na existenci obhájil pomocí vojenské síly, čímž dal podnět k vyzbrojování v celém arabském světě (Farnie 1969: 663).

3.1 Postoje mocností k situaci v Palestině

Americká podpora Izraele zklamala Velkou Británii a poškodila americké-egyptské vztahy. Spojené státy americké se angažovaly v palestinské otázce již od konce 2. světové války. Americký prezident Harry S. Truman v srpnu 1945 podpořil příliv evropských imigrantů do Palestiny, čímž ničil britský plán na vytvoření dvounárodnostního státu čítajícího 550 tisíc Židů a 1,2 milionu Arabů (Hahn 1991: 65). Bevin se snažil o zpoždění migrace, a proto nechal vytvořit anglo-americkou vyšetřovací komisi, která v dubnu 1946 doporučila ustavení dvounárodnostního státu a okamžité přijetí sta tisíce židovských

---

²⁹ Arabská legie představovala ozbrojené síly Jordánska. Vyšší velitelské funkce v ní zastávali především britští důstojníci. V letech 1939 až 1956 byl jejím velitelem John Bagot Glubb, který z legie vytvořil nejkvalitnější arabskou armádu (Pečenka et al. 1998: 28).

uprchlíků. Ke konci roku 1946 však došlo ke zhoršení situace. Truman požadoval masovou imigraci, začal se projevovat židovský terorismus v Palestině a sionisté předložili návrh na dva samostatné státy. Velká Británie rozdělení Palestiny odmítala, jelikož ohrožovalo její strategii na Blízkém východě a rozdělení by zapříčinilo Bevinovými slovy „*odcizení Velké Británie a arabských národů*“, které by mohlo „*znamenat snížení britského vlivu na Blízkém východě ve prospěch Ruska*.“ Britové se také chtěli vyvarovat prosazení rozdělení, které by podle nich vedlo k válce (Hahn 1991: 64-66).

Ještě v letech 1946 a 1947 Britové uvažovali o Palestině jako o částečné náhradě egyptských vojenských základen. Nakonec však Palestina převážila jako ekonomický a strategický závazek, a proto se nakonec rozhodli mandátu vzdát ve snaze udržet si určitý vliv v dalších arabských zemích (Sorby 2003: 24). Velká Británie předala palestinskou otázku do rukou OSN v únoru 1947. Krátce nato byl vytvořen Speciální výbor OSN pro Palestinu (United Nations Special Committee on Palestine; UNSCOP). Doporučení výboru týkající se rozdělení Palestiny bylo přijato 29. listopadu 1947 na Valném shromáždění OSN. USA se vyjádřily pro rozdělení Palestiny. V reakci na americké rozhodnutí se v arabských městech zvedla vlna útoků na americké cíle. Například v Alexandrii skupinka čtyř set Egyptanů zaútočila na americký konzulát (Hahn 1991: 66-67).

Krátce po hlasování Valného shromáždění Velká Británie oznámila svůj odchod z Palestiny, který měl proběhnout do 15. května 1948. Sovětský svaz také hlasoval pro rozdělení. Americké tajné služby ve své zprávě o sovětském postoji k Palestině uvedly několik důvodů, proč Sověti podporovali rozdělení. SSSR si přál odchod Britů z oblasti a svou účast na zřízení židovského a arabského státu, čímž by si mohl vytvořit půdu pro případný konflikt. Následně by mohl získat aktivní podíl na navrácení pořádku do země (Ginat 1993: 78).

Sověti stejně jako Američané museli po svém rozhodnutí čelit anti-sovětské propagandě napříč arabským světem. Muslimské bratrstvo³⁰ v Egyptě obviňovalo sovětskou politiku z nestálosti. Jednou Sověti podpoří Egypt na půdě OSN, podruhé podporují rozdělení Palestiny, přestože je to v rozporu s Chartou OSN.³¹ I přes sovětskou podporu sionistů však egyptský premiér Nuqráší Paša odmítl ukončit diplomatické styky se Sověty, právě s ohledem na jejich podporu Egypta na půdě OSN při sporu s Velkou Británií o několik měsíců dříve (Ginat 1993: 79-84). Celkem se pro rozdělení vyslovilo 34 států. Proti rozdělení stálo 11 muslimských států společně s Řeckem a Kubou. Británie se hlasování zdržela (Durman 2004: 274).

3.2 Postoj arabských vůdců k situaci v Palestině

Představitelé arabských států projednávali možnost intervence do Palestiny již 9. června 1946 v Blúdánu v Sýrii. Mnoho státníků vstup do Palestiny podporovalo, ale díky jejich rozdílným cílům nakonec k dohodě nedošlo. Ke konci dubna 1948 byl uspořádán nový kongres v Damašku, kde náčelníci štábů vypracovali plán na společný postup. Toto schéma však nikdy nebylo realizováno (Sachar 1999: 272-273).

Liga arabských států původně počítala s omezenou válkou na hranicích, aby pomohla palestinským Arabům ochránit jejich území. Zvětšující se možnost jordánské expanze ji však přesvědčila, aby své cíle změnila (Hahn 1991: 69). Již v roce 1946 byl jordánský emír Abdalláh povýšen novou smlouvou s Velkou Británií na krále a nyní se začal soustředit na rozšíření své říše. Jeho snahou bylo dojednat vlastní smlouvu se sionisty, na základě které by mohl získat část palestinského

---

³⁰ Muslimské bratrstvo založené roku 1929 je hnutí hlásající obnovu islámu a návrat k jeho původním kořenům, zřízení teokratického státu a boj proti všem cizím vlivům v Egyptě (Pečenka et al. 1998: 319).

³¹ Charta OSN je základní dokument Organizace spojených národů, který stanovuje práva a povinnosti členských států, celé znění viz <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>, 28. 3. 2011

území. Liga tedy v konečném důsledku souhlasila s osvobozením celé Palestiny od sionistů a vytvořením palestinského státu (Sachar 1999: 272).

Egypt se k otázce možné invaze stavěl jinak než zbylé arabské státy. Již v říjnu 1947 premiér Nuqráší informoval ostatní arabské vůdce, že se bojů v Palestině nezúčastní. Egypťané nejdříve chtěli vyřešit problém týkající se britské vojenské základny v oblasti Suezského průplavu (Hahn 1991: 69). Nuqráší také doufal, že přímá intervence v Palestině nebude nutná a konflikt se vyřeší jinak. I armádní velení mělo pochybnosti. Největší problém představoval neexistující plán na postup v Palestině. Jediný přijatý plán spočíval ve vstupu do Palestiny a snaze rozdrtit jakýkoli židovský odpor. Egyptská vláda si až do poslední chvíle netvořila žádné finanční rezervy pro případ války. Jelikož byla zvyklá na britskou pomoc, necítila nutnost jakkoli měnit svou finanční politiku. Situace se změnila až v polovině května 1948, kdy náhle zjistila, že potřebuje mimořádný rozpočet na válečné útraty; především pro nákup válečného materiálu, který Velká Británie odmítla Egyptu dodat (Ilan 1996: 38-39).

S egyptským postojem samozřejmě nesouhlasily ostatní arabské státy. Již na začátku roku 1948, kdy občanská válka v Palestině vrcholila, arabští vůdci začali vyvíjet tlak na egyptského krále Fárúqa,³² aby přiměl Nuqrášího ke změně názoru. Sám Fárúq byl pro okamžité zapojení egyptské armády do bojů ze dvou důvodů. Nechtěl, aby Jordánsko anektovalo část palestinského území, kde žili Arabové. A za druhé, válka také poskytovala možnost k odvrácení pozornosti Egypťanů od vnitřních problémů země. Králi se podařilo parlament přesvědčit, a ten následně 12. května 1948 užití síly v Palestině posvětil. O dva dny později již bylo

---

³² V čele Egypta v letech 1936 až 1952 (Bareš et al. 2009: 721).

deset tisíc Egyptanů připraveno k boji podél palestinských hranic (Hahn 1991: 69).

3.3 Embargo na dovoz zbraní a boje v Palestině

Propuknutí války v Palestině znamenalo jak pro Velkou Británii, tak i pro USA ohrožení vlastních zájmů v regionu. Válka zároveň podnítila anti-britské a anti-americké postoje napříč arabskou veřejností a ohrožovala stabilitu blízkovýchodních režimů, které byly považovány za základny západní regionální strategie. Válka se také zdála být ideální pro sovětské pronikání do oblasti (Ilan 1996: 15-16).

S myšlenkou zbrojního embarga, které by mělo být uvaleno na Blízký východ, přišel jako první Harold Beeley. Tento historik z Oxfordu, který stál v čele Palestinského oddělení Foreign Office, předpokládal, že před jakýmkoli politickým uspořádáním v Palestině by mělo dojít ke střetu mezi Araby a Židy, během kterého se rozdělení nakonec samo vytříbí. Dle jeho názoru se tento proces dá urychlit, pokud Západ pochopí, že střet potrvá jen krátce, nevymyká se kontrole a skončí přivedením obou stran k politickým rozhovorům. Později se do Beeleyho myšlenky přidal nový faktor a to britské přání, aby jordánský král ʿAbdalláh připojil arabskou část Palestiny ke svému království místo doporučení OSN zřídit samostatný arabský stát. Přestože Beeleyho proroctví nebylo příliš úspěšné, Bevin přijal jeho myšlenku za svou. Britská vláda schválila 22. března 1948 návrh na odříznutí Palestiny od vnější vojenské pomoci a podporu Jordánska při anexi arabské části v oblasti s výjimkou Jeruzaléma (Ilan 1996: 9-10).

Ve Spojených státech amerických návrh na zbrojní embargo uvalené na oblast Blízkého východu pocházel od Loy Hendersona, který stál v čele Úřadu záležitostí Blízkého východu a Afriky (Office of Near East and African Affairs) v rámci State departmentu. V rámci jednání na

půdě OSN Američané již 11. října 1947 navrhli vytvořit policejní sílu pro dohled nad uplatňováním schématu rozdělení v Palestině. V konečné podobě se mělo jednat o ozbrojené složky pro oba státy, které by dohlížely na udržování vnitřního pořádku a ochranu hranic států. Tyto složky by však k uskutečnění svých funkcí potřebovaly zbraně, které by ale mohli Arabové použít proti sionistům a naopak, a USA by poté pravděpodobně čelily obvinění, že pomohly vyvolat násilnosti. Henderson proto 10. listopadu 1947 doporučil zákaz dovozu vojenského materiálu ze Spojených států do Palestiny a sousedních zemí, dokud budou třenice mezi Araby a sionisty pokračovat (Slonim 1979: 496-497).

Krátce po vyhlášení rezoluce, 5. prosince 1947, Američané oznámili přerušování zbrojních dodávek do oblasti. USA začaly také zvažovat, zda-li nepochybily, když se v rámci hlasování na půdě OSN přidaly na stranu Izraele, jelikož tento akt ohrozil jejich pozici v arabském světě. Výsledek tohoto váhání se ukázal ihned v březnu 1948. Krátce po britském rozhodnutí odříznout Palestinu od vnější vojenské pomoci, Spojené státy americké odvolaly rezoluci přijatou 29. listopadu 1947 a rozhodly o začlenění Palestiny pod dočasný mandát OSN, což pro USA znamenalo odložení rozdělení Palestiny na dobu neurčitou (Slonim 1979: 498-504).

Arabské armády vstoupily do Palestiny 15. května 1948. Sovětský svaz na půdě Rady bezpečnosti OSN požadoval označit Araby za agresora a žádal, aby proti nim byly uplatněny sankce podle kapitoly 7 Charty OSN.³³ Velká Británie v tomto případě využila svého práva veta³⁴ (Ilan 1996: 20-21).

---

³³ Kapitola 7 se zabývá akcemi při ohrožení míru, porušení míru či útočných činech. Na základě této kapitoly Rada bezpečnosti může rozhodnout, jaká opatření mají být použita, aby byl udržen nebo obnoven mezinárodní mír a bezpečnost.

³⁴ Rada bezpečnosti má pět stálých členů, které představuje Velká Británie, USA, Rusko (v té době Sovětský svaz), Čína a Francie. Každý z členů má právo veta, každý má tedy pravomoc jednostranně zastavit legislativní proces.

Americká delegace 22. května 1948 navrhla rezoluci volající po příměří do 36 hodin bez identifikace agresora. Nyní se hlasování zdržel Sovětský svaz. Kolem rezoluce nadále panovaly značné pochyby, jelikož ani USA, ani Velká Británie nevěděly jak dál. Ještě tentýž den se rozběhla jednání na vysoké úrovni, která pokračovala až do 27. května a která nakonec vyústila v dohodu. Výsledkem bylo, že Velká Británie kompletně zastavila vojenskou pomoc do oblasti, včetně pomoci pro dříve hojně podporovanou Arabskou legii. Dohodnutý plán stál na několika základních bodech:

- v Palestině bude ihned stanoveno příměří podle rezoluce Rady bezpečnosti OSN (první příměří bylo vyhlášeno již 19. května) a jeho porušení bude sankcionováno OSN;
- zbrojní embargo USA bude pokračovat a teprve poté, až dojde k pozastavení britské vojenské pomoci včetně slíbených dodávek zbraní, které ještě nebyly poslány, dojde ke stažení britského personálu ze všech arabských armád;
- všechna dřívější schémata pro politické uspořádání Palestiny, doporučená OSN (včetně rozdělení z 29. listopadu 1947 a mandátu doporučeného USA z 19. března 1948) jsou neproveditelná a musí se od nich odstoupit;
- Velká Británie a USA navrhují nové rozdělení Palestiny mezi Izrael a Jordánsko; otázky statusu Jeruzaléma a finální podoby hranic zůstanou otevřené, Velká Británie by měla Izrael uznat;
- během příměří nemá docházet ke změnám pozic, výjimku by však představovala dohoda mezi Araby a sionisty pod záštitou prostředníka OSN;
- Rada bezpečnosti by měla vyhlásit mezinárodní embargo na dovoz vojenského materiálu válčícím stranám a Velká Británie společně s USA by měly vystupovat jako vůdci této strategie a dohlížet na její dodržování (Ilan 1996: 20-21).

Následná rezoluce vyhlášená OSN 29. května, ke které se připojil i Sovětský svaz, nařídila zastavení palby do 36 hodin na dobu čtyř týdnů a ustanovila OSN jako prostředníka jednání. Články 2 a 4 zmíněné rezoluce žádaly všechny vlády a autority světa, aby se zdržely dodávek válečného materiálu do Palestiny, stejně tak jako do Egypta, Iráku, Libanonu, Sýrie, Saudské Arábie, Jordánska a Jemenu. Podle článku 11 dané rezoluce měly být státy, které budou pokračovat s dodávkami zbraní, nebo násilně přerušit příměří, sankcionovány podle kapitoly 7 Charty OSN (Ilan 1996: str. 22-23).

V období dvou až tří týdnů před stanovením embarga OSN a poté, co se jeho vyhlášení zpozdilo, Velká Británie až do prvního týdne v červnu stále pokračovala s omezenými dodávkami vojenského vybavení do arabských zemí. Dodávky byly dokonce s blížícím se termínem uvaleného embarga ještě zintenzívněny. Velká Británie přijala rozhodnutí o zastavení dodávek 2. června, ale Velení britských pozemních sil na Blízkém východě (British Middle East Land Forces Command; MELF) vydalo příkaz až 7. června. Pro ostatní státy představoval mezní termín pro ukončení dodávek a začátku respektování embarga 11. červen. Francie přijala embargo později, Československo ho ignorovalo (Ilan 1996: 26).³⁵

Boje byly obnoveny Arabskou legií 9. července, ale trvaly jen krátce. Rada bezpečnosti nařídila 15. července nové příměří bez časového limitu, které bylo dodrženo znepřátelenými stranami 18. července (Ilan 1996: 23). Anti-americké nálady, které se již po delší dobu v Egyptě objevovaly, se ještě vystupňovaly poté, co izraelské vojsko během deseti dní obnovených bojů zaznamenalo značnou převahu. Čím dál častěji docházelo k útokům na americké instituce a egyptští důstojníci

---

³⁵ Československo v té době potřebovalo devízy a odbytiště pro zbrojní průmysl. Spolupráce s židovskou částí Palestiny a pozdějším Izraelem se zdála být ekonomicky výhodnější než s arabskými zeměmi. Z těchto důvodů Československo dodávalo zbraně do Izraele i přes nastolené embargo (Dufek et al. 1993: 46-47).

veřejně vinili americko-izraelské spojení ze svého vojenského neúspěchu (Hahn 1991: 70-71).

Příměří bylo ukončeno v polovině října 1948, kdy Izrael provedl velmi dobře naplánovanou ofenzivu. Izraelci postupovali velmi rychle a v prosinci téhož roku pronikli až na Sinajský poloostrov. Rada bezpečnosti OSN 29. prosince 1948 vydala nařízení o okamžitém ukončení palby a Velká Británie dala Izraeli ultimátum. To znamenalo, že pokud Izrael neuposlechne nařízení Rady bezpečnosti, Britové zasáhnou proti Izraelcům v souladu s anglo-egyptskou úmlouvou³⁶ z roku 1936 (Sachar 1999: 295-303).

Palestinská válka byla oficiálně ukončena podepsáním vojenských příměří. Egypt podepsal příměří s Izraelem 24. února 1949.³⁷ Snahu o sepsání dohody ale Egypt projevil již dříve. V září a říjnu 1948 vyslal mírové vyjednavče, kteří však byli Davidem Ben Gurionem³⁸ ignorováni. Poté, co Izrael podepsal dohody také se Sýrií, Libanonem a Jordánskem, zrušila Rada bezpečnosti embargo na dovoz zbraní do oblasti (Morris 1993: 19).

---

³⁶ Smlouva poskytovala Velké Británii možnost intervence v případě napadení egyptského území, k čemuž došlo izraelským vstupem na Sinajský poloostrov.

³⁷ Celé znění příměří viz dokument č. 2 v příloze

³⁸ David Ben Gurion byl prvním izraelským premiérem, který mimo jiné 14. května 1948 vyhlásil v Tel Avivu založení Státu Izrael.

4 ZBROJNÍ DODÁVKY DO EGYPTA V OBDOBÍ VÁLKY V PALESTINĚ

Až do konce 2. světové války se většina států Blízkého východu potýkala s nedostatečným vojenským vybavením a slabými armádami. Po válce labouristická vláda Velké Británie změnila směr své zahraniční politiky a zaměřila se na vojenskou a technickou pomoc pro Blízký východ, která by uspokojila lokální nacionalistické tendence a Británie by si tak upevnila své pozice v regionu. Bylo třeba modifikovat dosavadní smlouvy s blízkovýchodními režimy a Britové byli ochotni přistoupit i k ústupkům. Nezdráhali se například evakuovat své posádky z Nílské delty a nílského údolí, ale zato zamýšleli zvýšit počet posádek v zóně Suezského průplavu. Jako důkaz důvěry také Britové nabízeli vícestupňový modernizační program pro místní armády, který by byl zahájen ještě před podpisem jakékoli politické dohody. Egypt přesto trval na úplné evakuaci britských vojsk (Ilan 1996: 27).

Na začátku války, 15. května 1948, se arabské armády příliš nepřiblížily původnímu britskému plánu na modernizaci. Arabské armády sice byly postaveny na britských normách a doktríně, ale Britové jim neposkytli vlastní zásoby munice, náhradní díly a ani nezbuodovali místní zbrojní průmysl. Armády tak byly zcela závislé na pokračování britských dodávek (Ilan 1996: 28).

4.1 Egyptská armáda

Již v 19. století toužil egyptský místodržící Muhammad °Alí zbudovat silnou egyptskou armádu. Do armádních řad rekrutoval mamlúky,³⁹ cizince a otroky ze sousedních afrických zemí. Rodilí Egyptané, pracující většinou v zemědělství, dle tradice nepodléhali

---

³⁹ Termínem mamlúk byli označováni bílí otroci cizího a nemuslimského původu, zpravidla byli určeni pro vojenskou službu (Bareš et al. 2009: 713).

povinné vojenské službě. Řecká válka za nezávislost⁴⁰ však v tomto směru změnila Muhammadovo uvažování, a ten tak musel donutit i Egyptany, aby vstupovali do armády, která byla vedena cizinci (Barnett 1992: 60).

Povinná vojenská služba byla nevíтанou politikou a mnoho obyvatel se jí snažilo vyhnout všemožnými prostředky. Movitější Egyptané se vykoupili, a dotovali tak státní pokladnu. V armádě tudíž v převážné většině sloužili chudí zemědělci a rolníci. Postupně se v ní začala objevovat také sociální stratifikace, kdy vedoucí posty zastávali cizinci, zatímco ve vojsku sloužili egyptští zemědělci. Později Londýnská smlouva⁴¹ donutila Muhammada snížit počet vojáků na 18 000, což představovalo méně než desetinu původní velikosti vojska. Po britské okupaci (1881) nastala nepřímá evropská kontrola nad egyptskou armádou. Z této kontroly se Egyptané po celou první polovinu 20. století snažili vymanit (Barnett 1992: 60-61).

Egyptská touha po vytvoření silné armády vybavené moderními zbraněmi začala sílit po podpisu anglo-egyptské dohody v roce 1936, která Egyptu udělila vojenskou suverenitu (Laron 2007: 6). Podle této smlouvy měla být egyptská armáda budována jen s britskou pomocí. Britové v prosinci 1938 vytvořili pětiletý plán na modernizaci egyptské armády zahrnující vybavení za 80 milionů liber. Tento plán však nikdy nebyl realizován. Během 2. světové války nebyla egyptská armáda ani rozšířena, ani zmodernizována. Výjimku představovaly pouze protivzdušné jednotky, které sloužily britské armádě. Britové se však zaměřili na budování Vojenské akademie, která později vyprodukovala

---

⁴⁰ Válka vypukla v Moldavsku jako boj Řeků proti osmanské nadvládě v roce 1821 a byla ukončena vyhlášením řecké nezávislosti v roce 1830 (Pečenka et al. 1998: 435-436).

⁴¹ Londýnská smlouva byla uzavřena v roce 1840 Velkou Británií, Rakouskem, Pruskem a Ruskem kvůli vyřešení situace okolo Muhammada 'Alího, který se snažil získat další území mimo Egypt (Pečenka et al. 1998: 283).

důstojníky snažící se vymanit z britského područí, kteří stáli v čele revoluce v roce 1952 (Ilan 1996: 35).

Po 2. světové válce došlo k obnově vojenského vybavení egyptské armády jako zálohy za podpis nové anglo-egyptské smlouvy. Ještě před zahájením jednání Britové vypracovali rozsáhlý plán na rozšíření egyptské armády, která se měla skládat ze tří divizí (včetně jedné obrněné), s cílem vytvořit jeden pěší pluk s obrněnou, dělostřeleckou a ženijní jednotkou. Plán také zahrnoval vybudování vzdušných sil a námořnictva do roku 1949. Na začátku roku 1948 již kostra plánu existovala, ale nové vybavení přicházelo pomalu. Tento proces nakonec zmrazila politická krize ústící z jednání o revizi anglo-egyptské smlouvy (Tal 2006: 372).

Britskou pomoc egyptské armádě zajišťovalo přibližně padesát britských důstojníků v čele s generálem Robertem Arbuthnotem. Jeho zástupce plukovník G. F. Stephens dohlížel na reorganizaci armády a vybavení. Druhý zástupce plukovník C. D. Consett vedl vojenskou akademii o devíti odděleních pro pěchotu, dělostřelectvo, obrněné jednotky, ženisty, průzkumníky, radisty, logistiku a vzdušné síly. Výcvik mimo jiné zahrnoval kurzy taktiky pro nižší důstojníky, kurzy velení a standardní operační postupy. Podle Arbuthnotovy zprávy z prosince 1947 *„armáda zůstávala statická a vůbec nezaznamenala žádné pokroky.“* Arbuthnot nedával svým studentům moc velké šance, jelikož podle něj jejich kvalita byla nevalná a hlavní velení v Káhiře neschopné. Z této situace bylo očividné, že egyptská armáda byla ze tří Brity podporovaných blízkovýchodních armád na válku nejméně připravena (Ilan 1996: 36-37).

I přes velmi špatný stav egyptské armády se premiér Nuqráší rozhodl pro pozastavení britské vojenské mise. Arbuthnot tedy ihned v lednu 1948 opustil Egypt. Nikdo však nebyl dosazen na jeho místo. Egyptané si zřejmě mysleli, že tento akt nenaruší britské dodávky, ale opak byl pravdou. Egypt se i nadále dožadoval britského vojenského

materiálu a zároveň monitoroval situaci v Belgii a Československu, zda-li by nebylo možné nakoupit britskou standardní munici zde. I přes podporu žádosti ze strany britské ambasády, která se snažila udržovat s Egyptyany vřelé vztahy, Egypt mnoho nezískal. Britové sice egyptskou žádost v únoru 1948 schválili, ale Egypt obdržel pouze minimum z toho, co očekával, jelikož sami Britové trpěli nedostatkem dělostřeleckých a minometných granátů. Tímto byla na několik měsíců britská vojenská podpora ukončena (Ilan 1996: 37).

Kvůli špatnému stavu své armády neprojevovala egyptská vláda přílišnou ochotu vstoupit do války v Palestině. Sir Ronald Campbell, britský velvyslanec v Káhiře, nesouhlasil s britským postojem vůči egyptské armádě, a proto podpořil egyptskou žádost o zbraně poslanou do Londýna buď již před 15. květnem 1948, nebo krátce po tomto datu, a která se týkala příslibu Velké Británie dodat zbraně, které již měly být uskladněny v egyptských zásobovacích střediscích. Sir Campbell podpořil žádost o 50 středních tanků, 28 obrněných vozidel, 30 25 liberních kanónových houfnic s 1 000 náboji na hlaveň, 2 000 vojenských nákladních vozidel, 5 proudových stíhacích letounů typu Vampire, 25 cvičných letounů typu Harvard a tucet lehkých letadel typu Auster VII. Campbell také požádal, aby vláda zvážila přijmout 33 egyptských leteckých kadetů do kurzu vzdušného boje pro pokročilé. Londýn však vše zamítl (Ilan 1996: 38).

4.2 Americká vojenská pomoc Egyptu

Na začátku roku 1947 mnozí věřili, že Trumanova doktrína⁴² znamená americkou vojenskou pomoc také pro blízkovýchodní země, ale opak byl pravdou. Již v lednu 1947 i přes podporu plukovníka

---

⁴² Prezident Harry S. Truman vyhlásil tento koncept v roce 1947. Ve svém projevu, později známém právě jako Trumanova doktrína, prezident hovořil o světě rozděleném na dva nesmiřitelné tábory. Tato doktrína také představovala aktivní podporu zemím ohrožovaným komunismem (Pečenka et al. 1998: 528).

Stevenson, amerického vojenského atašé v Káhiře, Američané zamítli britské doporučení předat egyptské armádě čtyřicet použitých tanků typu M4 Sherman, které byly uskladněny poblíž Ismá'ílije. Na podzim 1947, kdy se ocitly anglo-egyptské vztahy na bodu mrazu, vyslala egyptská vláda do Spojených států své pověřence, aby prozkoumali trh s vyřazeným vojenským vybavením. Bývalý armádní plukovník Lawrence Ives, nyní nelegální obchodník se šrotem, Egyptu přislíbil prodej neznebojeschopněných⁴³ tanků. Státní department však tento obchod překazil a zabavil padesát lehkých tanků M5 i přesto, že plukovník Hajeba, egyptský vojenský atašé ve Washingtonu, již Ivesovi zaplatil jako zálohu 60 tisíc amerických dolarů (dále jen USD). V ten samý čas však State department schválil, aby byl egyptskému námořnictvu prodán tucet letadel typu Dakota a devět starých amerických minolovek, které kotvily u pobřeží Malty a Velké Británie (Ilan 1996: 74-76).

V březnu 1948 důstojníci egyptských vzdušných sil žádali USA o svolení navštívit americké zbrojní továrny za účelem získání informací pro výstavbu vlastních výrobních zařízení. Jelikož USA nechtěly jednat za zády Velké Británie, informovaly ji o egyptském požadavku. Bevin doporučil Američanům, aby žádost přijali a tím ukázali svůj projev přátelství. Zároveň měli Egyptanům zdůraznit důležitost britské základny v zóně Suezského průplavu a informovat je, že Američané neposkytnou žádné zbrojní dodávky, dokud nebude vyřešena revize smlouvy mezi Velkou Británií a Egyptem. Na základě těchto požadavků byla návštěva 15. dubna schválena (Hahn 1991: 62).

4.3 Výzbroj egyptské armády v Palestině

Při vstupu do Palestiny se egyptská armáda skládala ze tří pěších pluků, jedné obrněné brigády, vzdušných sil a námořnictva. Naneštěstí

---

⁴³ V původním textu je použit termín „unneutralized“ (Ilan 1996: 74).

celou armádu ovládal zmatek a ne všechny oddíly mohly být vyslány do války. Síla pěchoty byla odhadována na dvě brigády. Obrněné jednotky dle izraelských zdrojů disponovaly dvěma prapory lehkých tanků Mk. VI a typu M22 Locust a praporem obrněných bojových vozidel typu Humber 4 a Humber 3, několika polopásovými vozidly a větším počtem pásových vozidel typu Bren Carrier. Všechna zmíněná vozidla však nebyla organizovaná v žádné klasické bojové formaci (Ilan 1996: 39).

Egyptské dělostřelectvo se skládalo ze 30 25 liberních kanónových houfnic, 24 z nich bylo nových. Dále mělo k dispozici staré 18 liberní kanony a houfnice ráže 3.7 a 4.5 palce. Trpělo však nedostatkem protiletadlových a protitankových děl. S ohledem na požadavky moderního boje pouze 25 liberní byly spolehlivé (Ilan 1996: 39).

V rámci arabských armád představovalo egyptské letectvo nejsilnější složku. Podle písemných dokladů se skládalo ze sedmi letek. Dvě z nich disponovaly 40ti stíhacími letouny typu Spitfire IX (V), z nichž 32 bylo provozuschopných, dále dvěma bombardovacími letkami zahrnující především letadla typu C-47 Dakota a větším množstvím lehkých letadel používaných pro transport a spojení. Díky odchodu britské mise se však efektivita letectva rapidně zhoršila a po průměří se drasticky snížil i počet provozuschopných letadel, především po ztrátě deseti nejlepších Spitfirů během akce (Ilan 1996: 40).

V polovině května byla jedinou bojeschopnou skupinou připravenou na boj v Palestině skupina vojáků, která se shromáždila v al-Ariš dva týdny před oficiálním vypuknutím války. Tento oddíl zahrnoval jednu brigádní jednotku složenou ze tří pěších pluků, prapor těžkých zbraní s třípalcovými minomety, jeden dělostřelecký oddíl s 24 25 liberními kanónovými houfnicemi, dvě roty s obrněnými vozy, ženijní oddíl a několik protiletadlových a protitankových děl. Během bojů těchto jednotek v Palestině pod velením generála Ahmada °Alího al-Muáwího byly

podniknuty rychlé kroky, aby jednotky nezůstaly osamocené. Do bojů se tak následně zapojil i prapor 30 lehkých tanků a několika středních tanků typu M4 Sherman.⁴⁴ Po krátkém vyčkávání bylo egyptské vojsko posíleno dvěma pěšími prapory a vojáci obdrželi několik starých houfnic. Postupně také začaly přijíždět záložní jednotky. Na podporu těchto sil Egypt nasadil také 16 až 18 stíhacích letounů typu Spitfire, 3 až 5 letadel typu Dakota, která byla přestavěná na bombardéry, a několik spojovacích letounů. Tyto stroje představovaly vše provozuschopné, co měl Egypt v té době k dispozici (Ilan 1996: 40-41).⁴⁵

V období mezi příměřími Egyptané bojovali s velmi omezeným počtem vojenského vybavení. Mnoho britských kulometů a minometů nebylo možné použít kvůli nedostatku nábojů. Mnoho amerických tanků nebylo provozuschopných kvůli nedostatku náhradních součástek. Italské ruční granáty byly tak nekvalitně vyrobeny, že některé explodovaly vojákům v ruce ještě před jejich odhozením. Pušky značky Mauser dovezené ze Španělska pocházely z roku 1912 (Neguib1984: 16-17).

Během příměří se Egypt opětovně snažil o posílení svých jednotek v Palestině vysláním dalších. Ze šesti tisíc vojáků⁴⁶ na konci května vzrostl jejich počet na čtrnáct tisíc v září. Ke zlepšení v logistice ale nedošlo. Egyptský logistický plán v Palestině byl založen na dočasných střediscích v oblasti al-Aríš, které byly zásobeny čluny a železnicí. Později se snížením bojujících jednotek byla tato oblast přeměněna na zásobovací středisko. Egyptská armáda však nedisponovala žádnými

---

⁴⁴ Viz obrazová příloha č. 1

⁴⁵ Podle Chaima Herzoga čelilo invazi arabských armád 40 000 židovských bojovníků (Herzog 2008: 55), zatímco Howard M. Sachar hovoří o pouhých 30 000 (Sachar 1999: 274). Izrael měl na začátku války k dispozici různé druhy pěchotních zbraní, 195 třípalcových minometů, několik protiletadlových kanónů typu Hispano-Suiza ráže 20 mm a francouzské houfnice ráže 65 mm bez zaměřovačů. Obrněné jednotky se skládaly z několika vozidel typu Scout a několika provizorních obrněných automobilů. Během prvních dní války z Československa dorazila první dodávka zastaralých stíhacích letounů typu S-199 (Herzog 2008:55).

⁴⁶ Howard M. Sachar uvádí, že do Palestiny vstoupily arabské síly sestávající se z 10 000 egyptských vojáků, 4 500 arabských legionářů, 7 000 syrských, 8 000 iráckých a 3 000 libanonských vojáků (Sachar 1999: 274). Stejně tak i Peter L. Hahn hovoří o 10 000 egyptských vojácích (Hahn 1991: 69).

vlastními vozidly, která by mohla použít pro přepravu zásob. Armádní velení si tak najímalo civilní vozidla z Raffahu, Chán Júnisu nebo Gazy. V období mezi 15. květnem a prvním příměřím došlo k přesunutí téměř všech muničních skladů do al-Aríše, včetně jedné zásilky pro jordánskou armádu, kterou Egypt zabavil (Ilan 1996: 42).

Na podzim roku 1948 měl již Izrael značnou vojenskou převahu díky československým dodávkám zbraní. Egyptané tak hledali jakékoli způsoby, jak doplnit chybějící vojenský arzenál. Britské jednotky rozmístěné v arabských zemích všeobecně podporovaly Araby a nesouhlasily s londýnskou politikou embarga. Velení pro pozemní síly na Blízkém východě (Middle East Land Forces Command; MELF) opakovaně varovalo britská ministerstva války a obrany, že embargo škodí jejich fungujícím vztahům s místními vojenskými představiteli a vytváří tak výhody pro Izrael. Později začalo být MELF shovívavé k porušování embarga. V září 1948 generál Crocker oznámil, že je na čase podpořit Egypt a že britské autority nebudou bránit Egyptanům v kradení vojenského materiálu z britských skladů (Ilan 1996: 132).

V prvním týdnu v prosinci 1948 se Izraelci při bojích s Egyptany střetli s tanky pro ně neznámého typu. Některé tanky se podařilo zasáhnout a ukořistit. Izraelci je později identifikovali jako lehké tanky typu M22 Locust s 37 mm kanónem. Během 2. světové války tento typ tanku používaly především britské výsadkové jednotky. V roce 1947 byly tanky Locust vyřazeny z provozu a byly uskladněny na egyptské půdě. V polovině prosince Foreign Office požádalo britskou ambasádu v Káhiře, aby tento případ přezkoumala. Ve zprávě, kterou ambasáda připravila, stálo, že *„od ... srpna zde probíhaly vysoce organizované nájezdy na muniční sklady a krádeže vozidel ... organizované egyptským důstojníkem s hodností podplukovníka, jehož jméno známe; tento muž byl instruován (egyptským) ministrem obrany.“* Britská tolerance nebyla zmíněna, ale byl přiložen seznam ukradeného zařízení. Co se týče tanků typu Locust, bylo

nakonec zjištěno, že egyptská civilní společnost, zaměřující se na zpracování kovového odpadu, koupila 26 znebojeschopněných⁴⁷ tanků s posvěcením egyptského ministra války. S obchodem souhlasil i místní důstojník americké Likvidační komise (Office of Liquidation Commissioner) na základě toho, že tanky jsou důkladně znebojeschopněné (Ilan 1996: 131-132).

4.4 Vojenské dodávky z Evropy

Jak již bylo zmíněno, díky zastavení britských dodávek se Egypťané informovali o možném nákupu zbraní v dalších evropských státech. V Belgii v lednu 1948 nakoupili několik tisíc britských pušek a munici 0.303 palce za 1,7 milionu USD. Již v březnu 1948 se však situace změnila. Když Egypťané požadovali opětovný nákup stejného vybavení, belgické ministerstvo zahraničí požadavek na základě britského doporučení odmítlo. Později také vetovalo pokus belgické společnosti „Armat“ získat licenci na export zbraní do Egypta. Ilegálnímu prodeji však nic nebránilo, a tak ještě v prosinci 1947 Egypťané v Belgii nakoupili devět těžkých britských bombardérů typu Stirling (Ilan 1996: 190).

Při svých cestách navštívili Egypťané také Španělsko, které zbraně sice nevyrábělo, ale disponovalo velkými zásobami vyřazených zbraní. Vyjednávání se Španěly začalo v době, kdy Egypt již téměř ztratil britské zdroje, ale egyptská vláda ještě nebyla rozhodnuta, zda pošle svou armádu do války. Po vstupu Egypta do Palestiny se dodávky zbraní ze Španělska ještě zvýšily. Podle zprávy Paula Culbertsona, amerického chargé d'affaires v Madridu, Egypťané nakoupili množství zbraní pocházejících ze španělské občanské války,⁴⁸ včetně ručních zbraní a munice, ručních granátů, 105 mm houfnice a staré 25 liberní náboje.

---

⁴⁷ V původním textu je použit termín „neutralized“ (Ilan 1996: 131).

⁴⁸ Španělská občanská válka vypukla v roce 1936, kdy proti demokraticky zvolené vládě vystoupila armáda. Válka byla ukončena v roce 1939 a do čela země se dostal generál Francisco Franco (Pečenka et al. 1998: 507-508).

Jelikož španělská výzbroj byla velmi zastaralá, dodávky Egyptu více uškodily, než pomohly (Ilan 1996: 198-199).

Efektivnější pomoc představovaly egyptské nákupy v Itálii. Egypt obdržel celkově patnáct letounů typu Macchi MC.205V.⁴⁹ Čtyři letouny byly poslány z Itálie po moři 16. září 1948, tři 6. října 1948, čtyři 26. října 1948 a poslední čtyři 24. listopadu 1948. Po uzavření příměří tři z těchto strojů musely být úplně odepsány a dalších šest bylo vážně poškozeno a potřebovalo neodkladnou opravu (Cull et al. 2010: 436-437).⁵⁰ V roce 1948 Egyptané z Itálie ještě nakoupili 17 stíhacích letounů typu Fiat G.55, které byly původně určené pro Argentinu.⁵¹

Jako nejužitečnější se v konečném výsledku ukázalo téměř 40 amerických polopásových vozidel určených pro Izrael, které Egyptané zabavili v listopadu 1948. Od prosince 1948 egyptská armáda navíc disponovala šesti tanky Mk. VI, devíti až desíti tanky typu Locust a dvěma tucty moderních obrněných vozidel. I přes výše uvedené vojenské vybavení hovory o příměří nakonec fakticky Egypt zachránily před totálním zničením (Ilan 1996: 234).

---

⁴⁹ Viz obrazová příloha č. 2

⁵⁰ Další objednávku italských letounů v hodnotě 270 tisíc egyptských liber Egyptané uzavřeli 23. února 1949. Jednalo se o 18 letounů typu Macchi MC.205V, které byly dodány postupně do konce roku 1949 (Cull et al. 2010: 15).

⁵¹ http://www.century-of-flight.net/Aviation%20history/photo_albums/timeline/ww2/Fiat%20G.55%20I%20Centauro.htm, 25. 4. 2011

5 VÝVOJ ZBROJNÍ POLITIKY OD VÁLKY V PALESTINĚ DO EGYPTSKÉ REVOLUCE

Po válce v Palestině se velmi silně otřásla britská pozice na Blízkém východě. Britové museli čelit stále sílícímu arabskému nacionalismu a také si přiznat, že již nemají takový vliv jako ve třicátých letech. Britové zároveň pochopili, že pokud si chtějí udržet vojenské základny v zóně Suezského průplavu, budou potřebovat americkou podporu. Politiku, kterou Británie prakticovala v první polovině padesátých let, lze charakterizovat jako zbrojní diplomacii. Británie věřila, že Egypt přiměje k dohodě, když mu poskytne vojenské vybavení. Toto britské přesvědčení však nakonec ztroskotalo, jelikož Egypt se s britskou přítomností na svém území nehodlal smířit i přes svou touhu po moderní armádě.

5.1 Vývoj po porážce v Palestině

5.1.1 Britský postoj vůči Egyptu

Ihned po porážce v Palestině se egyptská vláda rozhodla vyčlenit 52 milionů liber na zbudování moderní armády. Bylo oznámeno, že Egypťané od Britů objednali tanky, obrněná vozidla a další zbraně. Egyptská potřeba silné armády vygradovala ještě poté, co se během roku 1949 provalilo, že porážka byla způsobena také díky poruchovým zbraním, které nakoupili podplacení generálové za pomoci zkorumpovaných politiků (Laron 2007: 6).

Britové se snažili o obnovení anglo-egyptských jednání o obraně Blízkého východu, ale opětovná žádost Egypta na dodávky zbraní jednání pouze komplikovala. Aby Bevin dostal Egypťany na svou stranu, rozhodl se ještě před zahájením jednání v březnu 1949, že dodávky zbraní obnoví. Jeho úmysl podporoval fakt, že během palestinské války byly Izraeli poskytnuty zbraně navzdory vyhlášenému embargu. Proti Bevinově plánu však vystoupil Dean Acheson, americký ministr zahraničí

jmenovaný v roce 1949, který se obával propuknutí zbrojních závodů v regionu. Stejně tak Ralph Bunche, zprostředkovatel mírových rozhovorů a pověřenec OSN, trval na tom, že zbraně by neměly být Egyptu poskytnuty do doby, než Sýrie s Izraelem podepíše dohodu o příměří. Bevin souhlasil s oběma argumenty, ale deklaroval, že počítá s obnovením dodávek do dvou měsíců. Ve svém prohlášení 31. května 1949 Bevin informoval veřejnost o svém úmyslu dodat Egyptu policejní vybavení, podpořit Sýrii a Izrael v jednání a ukončit zbrojní embargo OSN. Dále Bevin prohlásil, že na konci června zhodnotí pokrok v anglo-egyptských rozhovorech a znovu zváží britskou politiku týkající se dodávek těžkých zbraní do Egypta. Příměří mezi Sýrií a Izraelem bylo podepsáno 20. července 1949, a proto Rada bezpečnosti 11. srpna přijala rozhodnutí o zrušení embarga. Jednání o revizi anglo-egyptské smlouvy však Egyptané odložili na dobu po volbách, které se měly konat v lednu 1950 (Hahn 1991: 80-82).

V létě 1949 Egyptané po poradě s Brity sestavili seznam vojenského vybavení zahrnující letouny, které měly zajistit rozvoj egyptského letectva. Seznam obsahoval 9 bombardérů typu Lancaster B.1, 9 bombardérů typu Halifax A.9, 3 proudové letouny typu Meteor F.4 a jeden cvičný letoun typu Meteor T.7 (o několik měsíců později bylo objednáno dalších sedm letounů typu Meteor F.4), 20 proudových stíhacích bombardérů Vampire FB.52 a pístové stíhací bombardéry typu Fury FB.11 a Spitfire F.22 (Cull et al. 2010: 18-19).⁵²

Na začátku roku 1950 egyptské letectvo disponovalo 281 letadly. První letadla přistála v Egyptě 27. října 1949. Jednalo se o proudový letoun typu Meteor F.4 a dvousedadlový cvičný stroj typu Meteor T.7. V prosinci do Egypta dorazil jeden bombardér typu Vampire FB.5 a dva typu Vampire FB.52. Na začátku roku 1950 bylo do Egypta také dodáno 12 pístových stíhacích bombardérů typu Fury FB.11 a do 22. května 1950

---

⁵² Je nutné podotknout, že všechny letouny typu Lancaster a Halifax prodávané Egyptu nenesly žádnou výzbroj a zbraně do nich Egyptané vymontovávali z vyřazených strojů britského a amerického letectva z 2. světové války (Cull et al. 2010: 19)

bylo Egyptu dodáno celkově 12 letounů typu Meteor F.4 a tři cvičné stroje T.7. V letech 1950 a 1951 bylo dodáno 19 rekonstruovaných stíhacích letounů typu Spitfire F.22 a dvoumístných cvičných letounů typu Spitfire T.9 (Cull et al. 2010: 21-22).⁵³

Podle egyptských seznamů týkajících se vojenského vybavení se zdály být egyptské vzdušené síly impozantní. Ve skutečnosti však Egypt trpěl nedostatkem zkušených pilotů, kteří průměrně nalétali jen 10 až 20 hodin měsíčně, což britští pozorovatelé hodnotili jako nedostatečné. Egyptané také neměli k dispozici vlastní zařízení na údržbu letounů. Stroje tak nemohly být efektivně využívány, jelikož některé musely být dány mimo službu na dobu neurčitou a jiné létaly i přesto, že potřebovaly větší údržbu a opravy (Cull et al. 2010: 35).

5.1.2 Americký postoj vůči Egyptu

Americký plán týkající se situace na Blízkém východě zahrnoval dva základní body. První se týkal odchodu britských vojsk z Egypta a druhý míru s Izraelem.⁵⁴ Druhého bodu nemohlo být dosaženo bez stabilního a důvěryhodného Egypta. Američané věřili, že odchod Britů by přinesl Egyptu politickou stabilitu. Tento plán později vešel ve známost jako „New Deal“ pro Egypt. Pro dosažení úspěchu této politiky byl jmenován novým americkým velvyslancem v Káhiře Jefferson Caffery, velmi zkušený muž americké diplomacie (Holland 1996: 1-2).

Se svou žádostí o zbraně se Egypt obrátil i na Spojené státy americké. V červnu 1949 byl však ještě odmítnut z důvodu trvajícího syrsko-izraelského nepřátelství. Na konci roku 1949 ale Američané Egyptanům prodali cvičné bombardéry a příslušné náhradní díly, a navíc jim poskytli zbraně v hodnotě 350 tisíc USD na základě zákona o půjčce a

---

⁵³ Viz obrazová příloha č. 3

⁵⁴ V únoru 1949 Egypt s Izraelem podepsal pouze dohodu o příměří. Do roku 1979, kdy byla podepsána mírová dohoda mezi oběma státy v americkém Camp Davidu, se Izrael s Egyptem střetnul na válečném poli ještě třikrát. Z arabských států Egypt uzavřel mírovou dohodu s Izraelem jako první, díky čemuž byl na čas vyloučen z Ligy arabských států.

pronájmu⁵⁵ a přijali deset egyptských důstojníků do armádní školy pro letecký výcvik. Přesto nebyl Egypt spokojen, jelikož americká nabídka ani zčásti nevyvážila množství vojenského vybavení, které získal Izrael během války (Hahn 1991: 82-83).

Po vypuknutí Korejské války⁵⁶ 25. června 1950 se ještě zvýšil zájem USA o situaci na Blízkém východě. Američané zjistili, že Britové díky nedostatku válečného materiálu, který dodávali do Koreje, a nedostatečným financím nejsou schopni bránit region. Na konci července 1950 Britové přiznali, že nejsou schopni bránit oblast Blízkého východu mimo území za iránsko-tureckými hranicemi, a začali tak plánovat regionální obranný pakt, pro který byla účast Egypta díky suezské základně nezbytná (Hahn 1991: 103).

Během počáteční fáze korejské války se též projevila nová politika Egypta, a to inklinace k neutralitě.⁵⁷ Ihned po vypuknutí války Mahmúd Fawzí, egyptský člen Rady bezpečnosti, podpořil americkou rezoluci odsuzující agresivní akt Severní Korey, ale již o dva dny později se Fawzí zdržel hlasování o americké rezoluci volající po kolektivní akci za účelem obrany Jižní Korey (Ginat 1993: 112).

---

⁵⁵ Zákon o půjčce a pronájmu (lend-lease) byl přijat Kongresem v roce 1941. Podle tohoto zákona mohl americký prezident zapůjčit nebo pronajmout zbraně, potraviny a jiné předměty kterékoliv zemi, jejíž obranu považuje za důležitou pro obranu Spojených států. Tento zákon byl uplatňován především v době 2. světové války (Pečenka et al. 1998 272).

⁵⁶ Od konce 2. světové války byla Korea rozdělena 38. rovnoběžkou mezi jižní část kontrolovanou Američany a severní část kontrolovanou Sověty, díky čemuž vznikly v Korey dva odlišné režimy – Korejská republika a Korejská lidově demokratická republika (KLLDR) ovládaná komunisty. V červnu 1950 překročila vojska KLLDR 38. rovnoběžku. Na pomoc Korejské republiky přispěly USA. Jednání o příměří byla zahájena v červenci 1951, ale příměří bylo podepsáno až o dva roky později, přičemž Korea zůstala rozdělena dodnes (Pečenka et al. 1998: 255-256).

⁵⁷ Politiku neutrality přijal oficiálně až Násir během Bandungské konference v roce 1955 (viz podkapitola 8.3). Státy, které propagovaly tuto politiku, se snažily o nestrannost v rámci probíhající Studené války.

5.2 Od nástupu wafdistické vlády po vypovězení anglo-egyptské smlouvy

Z parlamentních voleb konajících se v lednu 1950 vzešla vítězně strana Wafd⁵⁸ a premiérem byl jmenován její předseda Mustafá Nahhás Paša. Po nástupu nové vlády Egypt v březnu 1950 požádal o obnovení jednání s Velkou Británií (Bareš et al. 2009: 530). Británie se snažila o smířlivý postoj vůči Egyptu a jako ukázkou své ochoty k jednání v únoru 1950 britská vláda odsouhlasila prodej 158 proudových letadel, 64 tanků, 264 děl, cca 3 600 vozidel a dalšího vybavení, které se zavázala dodat Egyptu v průběhu čtyř let (Hahn 1991: 97). Američané tento krok podporovali i přes značný odpor prosionistické lobby, která tvrdila, že nákup zbraní by mohl pomoci Egyptu obnovit konflikt a tak destabilizovat region. State Department však oponoval tím, že zbraně budou Egyptu sloužit pouze pro udržení vnitřního pořádku a že ani zčásti nenahradí množství zbraní, které Izrael získal během embarga OSN. Zbraně měly Egyptu pomoci chránit Suezský průplav a ropná pole v oblasti před případnou sovětskou agresí (Hahn 1991: 98).

Jelikož Američané nebyli v záležitosti britských zbrojních dodávek do Egypta jednotní, rozhodli se vstoupit do anglo-francouzsko-amerického paktu, který získal název „Třístranná deklarace“ (Tripartite Declaration)⁵⁹ a díky kterému došlo k ustavení prvního závazku Spojených států amerických vůči Blízkému východu. Deklarace byla podepsána 25. května 1950 a fakticky se jednalo o společné prohlášení tří států o jejich plánech na Blízkém východě. V ujednání stálo, že arabské státy a Izrael musí udržovat ozbrojené síly pouze na sebeobranu a vnitřní bezpečnost. Pokud bude zjištěno, že došlo k porušení stanovené linie příměří či překročení hranic, signatáři přistoupí k akci na půdě OSN i mimo ní, aby takovému chování zabránili. Deklarace tak vytvořila proces pro kontrolu zbrojení

---

⁵⁸ Politická strana Wafd byla založena v roce 1919. Ve 20. a 30. letech byla nejsilnější politickou stranou v zemi. Za 2. světové války začal Wafd podporovat Velkou Británii a jeho členové se zapletli do korupčních skandálů, díky čemuž Wafd postupně ztratil důvěru Egyptůanů (Pečenka et al. 1998: 565).

⁵⁹ Celé znění deklarace viz dokument č. 3 v příloze

v regionu. V rámci deklarace byl vytvořen Blízkovýchodní výbor pro koordinaci zbrojení (Near East Arms Coordinatory Committee; NEAC), jehož členové se měli pravidelně scházet ve Washingtonu a zkoumat požadavky signatářských zemí na dodávky zbraní do oblasti Blízkého východu. Země se tak snažily o vytvoření rovnováhy v dodávkách zbraní. Tento model mohl ale fungovat pouze za předpokladu, že dodávky poskytovaly jen Francie, Velká Británie nebo USA. Deklarace se potýkala i s dalšími problémy. Stále zůstávala nezodpovězená otázka, zda-li mají být arabské státy v rovnováze s Izraelem jako celek, nebo každý zvlášť (Sorby 2003:26-27).

Jednání o revizi anglo-egyptské smlouvy pokračovala v létě 1950, kdy egyptský ministr zahraničí Muhammad Saláh ad-Dín přijal některé britské požadavky. Pokud by došlo k britské evakuaci vojsk, Egypt by dovolil Británii vytvořit protivzdušnou obranu z technických prostředků základny, poskytnul by egyptské techniky pro výcvik, aby v době míru byli schopni udržovat chod základny, a souhlasil by s návratem britské armády na základnu v případě vypuknutí války. Britové egyptské návrhy přijali, ale navíc požadovali vytvoření malé stálé jednotky v oblasti Suezského průplavu a udržování základny britskými techniky. Egypt oba požadavky zamítl, ale obě strany se dohodly, že body ještě prodiskutují. V srpnu a září jednání ztroskotala na britské neochotě k ústupkům (Hahn 1991: 103). Britové nebyli ochotni přijmout egyptský požadavek na okamžitou evakuaci svých vojsk a v reakci na neústupnost Egyptanů v září 1950 oznámili zastavení dodávek zbraní, které přislíbili doručit v minulosti (Laron 2007: 8).

Egyptané svůj požadavek na okamžitý odchod britských vojáků zopakovali 16. listopadu 1950 a zároveň přidali pohružku jednostranného vypovězení smlouvy z roku 1936, pokud jejich žádost nebude v brzké době vyslyšena (Hahn 1991: 104). Premiér Nahhás se na začátku roku 1951 ještě snažil vyplnit mezeru mezi politickou realitou, kdy musel čelit tlaku ze strany občanů na odchod Britů ze země, a britskými požadavky tajným závazkem, že pokud Velká Británie dodá Egyptu zbraně a další

vojenský materiál, Egypt se zapojí do západního obranného paktu. Britové však závazek odmítli. Tento moment pro Egyptěany znamenal konec jakékoli snahy o získání zbraní z Velké Británie (Laron 2007: 9).

V březnu 1951 Bevin ze zdravotních důvodů rezignoval a do funkce ministra zahraničí byl jmenován Herbert Morrison. Morrison navrhnul novou strategii, která měla dovést obě strany k úspěšnému završení jednání. Jeho návrh spočíval v postupném odchodu britské armády z Egypta do roku 1956, ve vytvoření společné anglo-egyptské protivzdušné obrany čítající na 10 300 mužů a zachování práva Velké Británie na užití základny v době války. V polovině dubna Saláh ad-Dín návrh odmítl (Hahn 1991: 104).

Krise v Íránu⁶⁰ a tlak na egyptskou vládu, aby vypověděla smlouvu z roku 1936, nutil Brity k rychlému jednání. Již v září 1950 se během oficiálního setkání zástupci Velké Británie a USA shodli na tom, že Egypt je pro obranu regionu nepostradatelný a díky korejské situaci je britská evakuace nemyslitelná. Dohodli se proto na vytvoření nové strategie na Blízkém východě, která znamenala založení Blízkovýchodního velení (Middle East Command; MEC) (Holland 1996: 9). Bylo navrženo, že Egyptěané získají vysoké pozice ve velení a budou se podílet na směřování MEC. Británie by evakovala všechny své vojenské posádky kromě těch, které by byly ustanoveny na základě MEC, a jejich počet by závisel na dohodě představitelů MEC s Egyptěany. Britští technici by vyškolili techniky egyptské, aby byli schopni udržovat v provozu základnu i její vojenskou techniku. Velká Británie se však nevzdala požadavku na návrat na základnu v případě vypuknutí války, či bezprostřední hrozby války. Návrh obranné aliance předložil Morrison egyptské vládě 6. září 1951 ve snaze odvrátit ji od myšlenky vypovězení smlouvy (Hahn 1991: 122-123).

---

⁶⁰ V roce 1951 se v Íránu stal premiérem Muhammad Mossadek, který nechal znárodnit íránské ropné společnosti, ve kterých měla Velká Británie do té doby značný podíl (Pečenka et al. 1998: 204).

Vytvoření MEC 24. září 1951 schválily vlády Austrálie, Nového Zélandu a Jihoafrické republiky. Turecko, Francie a Velká Británie se souhlasem váhaly, což také zapříčinilo pád MEC. Ministr zahraničí Saláh ad-Dín 27. září oznámil, že západní mocnosti mohou předložit Egyptu svůj návrh obranné aliance pouze do 7. října 1951. Jelikož se tak nestalo, premiér Nahhás pod tlakem domácí situace 8. října 1951 představil zákon, na základě kterého bylo možné jednostranně vypovědět smlouvu z roku 1936 a smlouvu o Súdánu jako kondominiu z roku 1899. Egyptský parlament zákon jednohlasně schválil 12. října. Caffery předložil Saláh ad-Dínovi definitivní plán týkající se vytvoření MEC 13. října a ten ho bez váhání odmítl. Tímto činem bylo završeno plánování ohledně ustanovení MEC, ale Američané ještě věřili v možné zapojení Egyptanů do západní obranné aliance neztratili (Hahn 1991: 125-128). Britové na egyptské rozhodnutí reagovali rozšířením zákazu prodeje zbraní do Egypta také o zákaz dovozu vojenského vybavení a náhradních dílů, což bylo dosud možné bez omezení (Tal 2006: 377).⁶¹

5.3 Situace v Egyptě od října 1951 do července 1952

Den po Nahhásově představení zákona o vypovězení smlouvy z roku 1936 vypukla v oblasti Suezského průplavu guerillová válka.⁶² V Káhiře se konaly mítinky na podporu rozhodnutí vlády a v Ismá^cíliji Egyptané podnikali útoky proti skladům britské NAAFI.⁶³ Střelba se odehrávala na obou stranách a britská obrněná vozidla obklíčila město (Abdel-Malek 1968: 31). Guerillová válka vygradovala 25. ledna 1952, kdy se britská vláda rozhodla potlačit egyptské bojovníky rychlým úderem a brzy ráno britské oddíly přepadly kasárna egyptské policie v Ismá^cíliji. Výsledkem byl masakr policistů a rozsáhlé zatýkání i mimo zónu Suezského průplavu (Wanner 2006: 26). Proti britským oddílům čítajícím 1 500 mužů stálo 250 egyptský policistů, kteří měli k dispozici pouze zastaralé pušky a ruční granáty, zatímco Britové disponovali obrněnými

---

⁶¹ Viz obrazová příloha č. 4

⁶² Guerillová neboli partyzánská válka.

⁶³ Jedná se o „Navy, Army and Air Institutes“. Více informací viz <http://www.naafi.co.uk/>, 28. 2. 2011.

vozidly, tanky a kulometry. Tehdejší ministr vnitra Sirádž ad-Dín policistům nařídil, aby „*bojovali do poslední kulky.*“ Policisté příkaz uposlechli a kapitulovali až po devíti hodinách po vyčerpání veškeré munice. Během boje padlo 46 egyptských policistů a 72 jich bylo zraněno (Neguib 1984: 100-101).⁶⁴

Egyptská veřejnost na situaci reagovala téměř okamžitě. Následujícího dne, který je nyní historiky označován jako „Černá sobota“, byly v Káhiře napadeny téměř všechny britské a evropské instituce. Přes 750 domů v celkové hodnotě přes 50 miliónů britských liber bylo zničeno či vypáleno (Hopwood 1993: 31). Mezi zdevastované budovy patřily zábavní podnik „Badia Kabaret“, kina „Rivoli Cinema“ a „Metro Cinema“, dostihový klub „British Turf Club“, tehdy proslulá čajovna „Gropp'is“, obchodní dům „Circurel's“, jehož majitelé byli židovští obchodníci; dále britský obchod „Robert Hughes“, showroom automobilky Ford, německý papírenský obchod „Weinstein's“, kanceláře letecké společnosti TWA, „Barclays Bank“, „Ritz Café“, grandhotel „Shepherds“ a další (Cull et al. 2010: 33-34). Během nepokojů, které uklidnila až egyptská armáda okolo 16. hodiny odpolední, zemřelo několik desítek osob (Neguib 1984: 101).⁶⁵ Požár v Káhiře destabilizoval egyptskou vládu a 27. ledna 1952 král Fárúq odvolal premiéra Nahháse, který nebyl schopen sjednat pořádek. Novým ministerským předsedou byl tak jmenován ĞAlí Máhir Paša, který během dvou měsíců rezignoval kvůli politickým sporům s králem.

---

⁶⁴ V informacích o počtech mrtvých se zdroje značně rozcházejí. Douglas Little hovoří o 42 mrtvých Egyptěanech a 5 Britech (Little 2004: 164), stejně tak Peter L. Hahn uvádí 42 mrtvých Egyptěanů ale pouze 4 mrtvé Brity (Hahn 1991: 139). Další zdroj hovoří až o minimálně 50 mrtvých egyptských policistech (Holland 1996: 24), jiný o 41 mrtvých a 73 zraněných egyptských policistech a 3 mrtvých a 13 zraněných Britech (Cull et al. 2010: 33).

⁶⁵ I zde se zdroje v počtech mrtvých rozcházejí. Douglas Little (Little 2004: 164) a Peter L. Hahn se shodují, že během násilností zemřelo 26 Evropanů (Hahn 1991: 139). Jan Wanner naopak hovoří pouze o 8 mrtvých Evropanech a Kanaďanech (Wanner 2006: 26). Celkově nejvíce obětí uvádí ve svém díle generál Nadžíb, který zmiňuje 17 mrtvých cizinců, včetně devíti Britů a jednoho Kanaďana, a 50 mrtvých Egyptěanů (Neguib 1984: 101).

Během následujících měsíců se tak ve funkci ministerského předsedy vystřídal hned několik politiků (Hahn 1991: 140).⁶⁶

Američané se snažili o uklidnění situace, odsouhlasili proto prodej policejního vybavení Egyptu pro zvýšení prestiže tamní policie. Díky lepšímu vybavení měla být policie schopná potlačit možné budoucí povstání. Američané také cítili, že musí něco udělat, než obnovené násilí dožene Egypt k revoluci. Když tedy Egyptané požádali o koupi vybavení k vyzbrojení tří nových ozbrojených policejních praporů, které by byly schopny udržet pořádek v Káhiře, USA souhlasily. V dohodě, která byla završena v dubnu 1952, Egypt souhlasil s platbou téměř 1 milionu USD za 151 vozidel, 1 500 ručních střelných zbraní, munici a výcvik policistů v prosazování zákona (Hahn 1991: 138-140).

Američané také vyvíjeli značný tlak na Brity, aby ustoupili ze svých striktních požadavků ohledně anglo-egyptského ujednání, a navrhli vytvoření alternativy k neúspěšnému projektu MEC. Proti myšlence britských ústupků stál Pentagon, protože válečné plány stále závisely na přístupu západních mocností k základně. Počítalo se především s leteckou základnou, kde by bombardéry, které vzlétly z Britských ostrovů, měly možnost doplnit palivo. Navíc na začátku roku 1952 byla dokončena modernizace letecké základny Abu Sueir, která nyní představovala jedinou základnu na Blízkém východě schopnou poskytnout zázemí těžkým bombardérům. Američané také s Brity spolupracovali na tajných plánech, jež zahrnovaly vytvoření zásob válečného materiálu v Abu Sueir a poskytnutí těžkých bombardérů Egyptu, které by měly zázemí na mezinárodním letišti v Káhiře (Hahn 1991: 141).

Zatímco anglo-egyptská jednání uvázla na mrtvém bodě, USA začaly připravovat alternativu k MEC. Na jaře 1952 tak přišly s návrhem

---

⁶⁶ Máhirův nástupce Ahmad Nadžíb Hilálí Paša byl do funkce dosazen 22. března, ale po třech měsících byl odvolán díky své protikorupční kampani, která zasáhla královy blízké. Hilálí byl tak 2. července nahrazen Husajnem Sirrím Pašou, který se dostal do konfliktu s králem ohledně personální otázky egyptského důstojnického sboru, a 22. července, den před převratem, byl tak opět premiérem jmenován Hilálí Paša (Bareš et al. 2009: 532).

na vytvoření Blízkovýchodní obranné organizace (Middle East Defense Organization; MEDO) (Hahn 1991: 144). Acheson se rozhodl, že pro vznik organizace bude lepší nepřizvat arabské státy, protože kdyby jeden odmítl, další by už nepřesvědčil. Základní kámen organizace tak mělo představovat Turecko. I přesto Američané arabskou účast v organizaci vítali a každý arabský stát, který by o zapojení projevil zájem, by byl do organizace bez váhání přijat. Acheson chtěl ochránit Blízký východ i bez Arabů a věřil, že se případný nový egyptský režim k MEDO připojí (Holland 1996: 27-28).

5.4 Převrat

I když Američané navázali kontakty s některými egyptskými důstojníky již v roce 1950, rychlost revoluce je překvapila. V roce 1950 USA vytvořily pro Egypt výcvikový program, který zahrnoval vyslání 300 egyptských důstojníků do Spojených států. S vybranými kandidáty navázali osobní kontakty agenti CIA. Z více jak padesáti důstojníků, kteří prošli výcvikem v USA, patřilo minimálně šest k Hnutí svobodných důstojníků,⁶⁷ jehož členové v červenci 1952 provedli převrat. V programu byli zahrnuti i dva členové budoucí Rady revolučního velení (dále jen RRV), Hasan Ibráhím a °Abd al-Latíf al-Baghdádí, která stanula v čele Egypta po převratu. Stejně tak °Alí Báligh Sabrí, náčelník rozvědky letectva a tajný podporovatel Svobodných důstojníků, před revolucí navštěvoval v americkém Coloradu šestiměsíční kurz rozvědky, který byl jinak určen pouze pro důstojníky NATO. CIA udržovala s Egyptany vřelé vztahy a ze zprávy, kterou vydala, vyplývalo, že hlavní hrozbu pro americké zájmy na Blízkém východě představuje nacionalismus. Na konci roku 1951 tedy Acheson svolal komisi, jejímž vedením pověřil Kermita Roosevelta, odborníka CIA na Blízký východ. Komise měla monitorovat situaci v regionu a doporučit další kroky Spojených států v oblasti. Jako závěr bylo přijato stanovisko, že pokud budou USA podporovat posílení

---

⁶⁷ Hnutí svobodných důstojníků se zrodilo v pevnosti Mankabad na řece Nilu v Horním Egyptě. V roce 1949 prošlo hnutí reorganizací a byl zřízen tajný desetičlenný ústřední výkonný výbor, který se po převratu přetransformoval v Radu revolučního vedení (Cull et al. 2010: 38).

moci blízkovýchodních režimů, sníží se nutnost přímého zásahu Spojených států nebo jiných spojeneckých mocností. CIA také přijala strategii na dosažení prozápadních vůdců do čela blízkovýchodních států (Sorby 2003: 32).

Převrat byl vykonán Svobodnými důstojníky v noci z 22. na 23. července 1952. Generál Muhammad Nadžíb, muž uznávaný veřejností a veterán palestinské války, svým jménem zastřešil Radu revolučního velení,⁶⁸ která stanula v čele Egypta (Holland 1996: 28).

Kermit Roosevelt byl již v říjnu 1951 kontaktován Dr. Ahmadem Husajnem, pozdějším egyptským velvyslancem ve Spojených státech. Následovaly tajné rozhovory, které se uskutečnily na Kypru za účasti majora °Alího Sabrího a plukovníka Džamála °Abd an-Násira.⁶⁹ V květnu 1952 bylo již Rooseveltovi jasné, že v Egyptě dojde k vojenskému převratu, a Svobodným důstojníkům přislíbil americkou podporu (Bareš et al. 2009: 553). V polovině července bylo Američanům oznámeno, že akce bude zahájena během několika dnů, na základě čehož Caffery vydal prohlášení: *„Politikou USA je nezasahovat do vnitřní politiky jiného státu a tato politika se na tomto velvyslanectví striktně dodržuje“* (Sorby 2003: 33). Několik hodin po převratu °Alí Sabrí kontaktoval podplukovníka Davida L. Evanse, asistenta leteckého atašé na velvyslanectví USA, a informoval ho o cílech nového egyptského vedení, které nemělo v úmyslu vystupovat proti Západu, a požádal ho, aby Američané zabránili Britům ve vojenském zásahu. Britové převrat ani při nejmenším neočekávali, americkou výzvu k nezasahování do egyptského dění však respektovali. Proto při prosbě krále Fárúqa o pomoc, jak USA, tak i Velká Británie odmítly (Rubin 1982: 76). Král Fárúq byl donucen 26. července k rezignaci a za doprovodu Cafferyho se nalodil na plavidlo

---

⁶⁸ Viz obrazová příloha č. 5

⁶⁹ Džamál °Abd an-Násir se narodil 15. ledna 1918 v Alexandrii do rodiny poštovního úředníka. V roce 1938 absolvoval s hodností poručíka Královskou vojenskou akademií (Royal Military Academy) a o několik měsíců později začal kolem sebe shromažďovat podobně smýšlející důstojníky, kteří vytvořili základ Hnutí svobodných důstojníků (Mansfield 1965: 33-36).

směřující do Itálie. Tímto symbolickým gestem Američané stoupili v očích Egyptanů a revoluce tak dosáhla svého triumfu (Holland 1996: 29).

6 ZMĚNY V AMERICKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE A KONEČNÝ ÚSPĚCH ANGLO-EGYPTSKÝCH JEDNÁNÍ

Po nástupu RRV do čela Egypta se americký prezident Harry S. Truman přikláněl spíše k hospodářské podpoře regionu a chtěl se také zaměřit na vyřešení otázky uprchlíků.⁷⁰ Oproti tomu State Department v čele s Achesonem se spíše soustředil na vojenskou podporu blízkovýchodních režimů a hospodářskou pomoc nechával v pozadí. Podobný názor jako Truman sdílela také Velká Británie. Britové nevěřili, že vyzbrojení Arabů pro vnitřní bezpečnost jejich států je nutné nebo užitečné. Arabské armády nikdy nebudou schopny zasáhnout proti Sovětskému svazu a po vyzbrojení budou představovat jen větší nebezpečí pro své sousedy. Jakékoli britské snahy změnit názor Američanů však selhaly (Holland 1996: 30).

6.1 Politické sblížení Egypta s USA od převratu do nástupu nové americké administrativy

Zpočátku měl Acheson pouze mlhavou představu o směřování nového egyptského režimu. Jeho hlavním cílem bylo ochránit zdroje ropy a byl ochoten využít jakékoli egyptské vlády, aby svého cíle dosáhl. K tomuto Spojené státy potřebovaly Egypt stabilizovat a prosadit MEDO. Svobodní důstojníci však rychle pochopili pravidla Studené války a účast v MEDO odmítli s vysvětlením, že nejprve chtějí v Egyptě potlačit komunistický vliv (Holland 1996: 31).

Američané se nejdříve snažili zjistit záměry nové egyptské vlády a do dění nezasahovat. Již na podzim došli k závěru, že Nadžíb je schopen dovést Egypt ke spolupráci se Západem a USA vyjádřily svou podporu sociálním reformám prosazovaným Radou revolučního velení, zásahům

---

⁷⁰ Na základě rezoluce č. 181 byla Palestina rozdělena na arabský a židovský stát. Během války, která byla zahájena v květnu 1948, Izrael obsadil i území, které bylo původně vyhrazeno pro arabský stát. Z tohoto území uprchl téměř jeden milion obyvatel hledající útočiště v přílehlých arabských státech (Pečenka et al. 1998: 30).

proti extrémistům, či snaze vymýtit korupci z vlády. RRV potvrdila své antikomunistické smýšlení popravou komunistických vůdců⁷¹ a Nadžíb se vyslovil pro přátelství s Washingtonem. State Department proto přijal politiku, která zahrnovala program rozsáhlé vojenské pomoci, která měla upevnit Nadžíbovu autoritu v Káhiře a přilákat pozornost egyptské vlády k MEDO (Hahn 1991: 147-148).

V září 1952 ve svém projevu Acheson veřejně vyjádřil podporu novému režimu a vyhlásil novou éru v americko-egyptských vztazích. Jak egyptský, tak i americký tisk se vyjadřoval o situaci pozitivně (Holland 1996: 31). Nadžíb přislíbil, že pokud Egypt obdrží vojenskou pomoc od USA, americké zbraně nebudou použity proti Izraeli. Zároveň projevil ochotu přijmout kompromis v súdánské otázce. Izrael doufal, že nový režim bude přístupnější a pokusil se o tajné sblížení se Svobodnými důstojníky za pomoci Paříže. Egyptané odvětili, že se hodlají zaměřit na vnitřní problémy a že proti Izraeli žádný projev agrese neplánují. Následně pronesl izraelský premiér David Ben Gurion smířlivou řeč a nabídl Egyptu technickou pomoc. I díky tomuto vývoji byly USA ochotny začít s rozhovory o dodávkách zbraní (Rubin 1982: 77).

Také Velká Británie se po převratu rozhodla, že režim podpoří, a věřila, že tím jej přivede ke spolupráci. V srpnu 1952 britská vláda odsouhlasila dodat určité vojenské vybavení, jako náhradní díly pro letadla, pozemní radiolokátory, cvičné letouny typu Chipmunk a další. Egyptany však nabídka příliš nenadchla. Nadžíb volal po dodání 65 letadel (38 proudových stíhacích letounů typu Vampire a 27 typu Meteor) v hodnotě 2 milionů USD, které Egyptané objednali již dříve a za které zaplatili 20% zálohu (Tal 2006: 377). Egyptskou žádost mimo jiných podpořil i Sir Ralph Stevenson, který zastával funkci britského velvyslance v Káhiře od června 1950 (Bareš et al. 2009: 530). Britský ministr zahraničí

---

⁷¹ V srpnu 1952 došlo ke stávce dělníků v textilní továrně Kafr ad-Dawwar a RRV předpokládala, že stávka byla inspirována komunistickými myšlenkami. RRV se proto snažila perzekucemi komunistů oddělit levici od dělnictva (Lacina 1987: 171).

Anthony Eden⁷² tak opět zahájil tzv. zbrojní diplomacii. Ihned dal uvolnit 15 letadel typu Meteor a Nadžíbovi sdělil, že zbytek dodávky bude záviset na vývoji egyptské politiky. Nadžíb však odmítl spojovat evakuaci britských vojáků s dodávkou zbraní (Tal 2006: 378).

Nový egyptský režim nicméně preferoval spolupráci se Spojenými státy spíše než s Velkou Británií. Na podzim Nadžíb požádal USA o poskytnutí vojenské a ekonomické pomoci a výměnou nabídl tajný závazek připojení se k MEDO. Zanedlouho se dočkal kladné odpovědi od Achesona, který začal ihned organizovat zásilku vojenského vybavení od Spojených států a Velké Británie jako gesto jejich vůle poskytnout větší množství zbraní v budoucnu. Britská vláda tak 7. listopadu 1952 uvolnila 15 vojenských proudových letadel, které již v roce 1950 objednal král Fárúq, ale po vypuknutí korejské války je Londýn odmítl dodat (Hahn 1991: 149). Británie zároveň znovu zahájila nákup egyptské bavlny a uvolnila 5 milionů liber ze šterlinkových rezerv (Holland 1996: 32).⁷³ Achesonovi se také podařilo přesvědčit Trumana, navzdory jeho znepokojení ohledně možného ohrožení bezpečnosti Izraele, aby Američané uvolnili policejní vybavení, které Fárúq nakoupil po nepokojích propuklých v Káhiře v lednu 1952 a které Američané odmítli po převratu doručit. Truman dokonce souhlasil i s tím, že toto vybavení získá egyptská armáda spíše než policisté, pro které bylo původně určeno (Hahn 1991: 149).

USA měly především dva důvody, proč chtěly poskytnout Egyptu vojenskou pomoc. Za prvé věřily, že vojenská pomoc pomůže přilákat Egypt k MEDO. Již v létě 1952 byl k MEDO přizván Irák, Sýrie a Libanon s nadějí, že jejich kladná reakce přiměje Egypt k účasti. Státy ale vstup do organizace odmítly, dokud se nezapojí také Egypt. Dále byli Američané

---

⁷² Anthony Eden nastoupil do funkce ministra zahraničí 26. října 1951. Spolu s ním se do vlády vrátil také Winston Churchill a to opět jako premiér (Hahn 1991: 133).

⁷³ V tomto momentě se zdroje rozcházejí. Zatímco Petr L. Hahn se shoduje s Matthew F. Hollandem, David Tal ve svém článku uvádí, že na základě Nadžíbovy reakce na Edenovu nabídku již v srpnu Britové posílili neoficiální zákaz zbrojních dodávek a přislíbená dodávka 12 z 15 stíhacích letadel, která ještě nebyla poslána, byla pozastavena (Tal 2006: 378).

znepokojeni ze zpráv, že mladí Svobodní důstojníci vedeni Násirem tlačí Nadžíba k nákupu zbraní z Východu, pokud to bude nutné. Americký program vojenské pomoci by tak mohl podpořit Nadžíbovu autoritu u více nacionalisticky smýšlejících kolegů (Hahn 1991: 150).

V prosinci 1952 byli Egypťané přizváni k rozhovorům do Washingtonu, kde bylo ujednáno, že Egypt získá dodávky zbraní v hodnotě 30 milionů USD. Britové se snažili dohodě zabránit. Podle nich dohoda jen podpoří egyptskou neústupnost v anglo-egyptských jednáních a zbraně by se také mohly dostat do rukou guerillových bojovníků v zóně Suezského průplavu, čímž by byla ohrožena bezpečnost britských vojáků. Eden se ostře ohradil především proti tisícovce samopalů, které měly být dodány Egyptu na základě dohody o policejním vybavení a které by mohly být použity proti britským vojákům. Již na konci listopadu Eden navrhl, že vojenská pomoc zůstane v rukou Velké Británie, zatímco USA se postarají o ekonomickou a technickou podporu Egypťanů (Hahn 1991: 150-151).

Acheson se však britského nesouhlasu s americkým rozhodnutím příliš neobával a byl ochotný riskovat ochlazení vztahů s Brity za cenu egyptské srdečnosti. Ve své snaze byl však zastaven Trumanem, který čelil protestům Izraele. V lednu 1953 tak Truman odmítl poskytnout Egyptu vojenskou pomoc, pokud Izrael nezíská stejné vojenské vybavení, nebo Egypt nepřistoupí k mírové smlouvě s Izraelem. Proti tomuto rozhodnutí se Acheson ohradil. Podle něj měl Izrael již nyní více, než potřeboval, a pokud Egypt zbraně nezíská, mohlo by to způsobit kolaps Nadžíbova režimu, a tím zapříčinit vzrůst egyptského nacionalismu, což by nadobro zmařilo jakoukoli snahu o mír s Izraelem. Na základě Achesonovy argumentace Truman souhlasil s prodejem vojenského vybavení ve výši 11 milionů USD s výjimkou proudových letadel. Své rozhodnutí Truman vyslovil v době, kdy propukl mocenský boj mezi Násirem a Nadžíbem, čímž nechtě posílil Násirovu pozici (Hahn 1991: 151-152).

6.2 Od nástupu prezidenta Eisenhowera do podpisu anglo-egyptské dohody

6.2.1 Americká pomoc Egyptu v roce 1953

Dwight D. Eisenhower byl uveden do prezidentského úřadu Spojených států amerických 20. ledna 1953 a spolu s ním byla zahájena i nová zahraniční politika republikánů, která si vytyčila za cíl osvobodit země z područí Sovětského svazu a podpořit národy ve třetím světě.⁷⁴ Do čela State Departmentu byl jmenován John Foster Dulles. Cíle nové americké zahraniční politiky se relativně shodovaly s cíly Trumanovy administrativy. Jednalo se především o ochranu ropných zdrojů a udržení míru mezi Izraelci a Araby. Egypt byl stále považován za klíčového spojence pro dosažení těchto cílů. Na rozdíl od předchozí vlády se Američané nyní přestali ohlížet na britské zájmy. Krátce po inauguraci Dulles předložil Eisenhowerovi otázku vojenské pomoci Egyptu. Eisenhower však v této věci zastával stejný názor jako jeho předchůdce a vojenské dodávky Egyptu odmítl do doby, než dojde k vyřešení problému vojenských základen v oblasti Suezského průplavu (Holland 1996: 39-42).

Dulles stejně jako Acheson věřil, že vojenská pomoc pomůže stabilizovat pozici egyptské vlády, uspokojí egyptský nacionalismus, potlačí neutralistické tendence⁷⁵ a přiměje egyptské vůdce ke kompromisu s Velkou Británií. Američané věřili, že díky pomoci získají v Egyptě značný vliv. Přes své odmítnutí prodeje zbraní Eisenhower alespoň souhlasil s nákupem nadbytečné egyptské pšenice v hodnotě 10 milionů USD a během února a května 1953 schválil dotaci ve výši 11,7 milionů USD pro vznikající program na podporu vytvoření systému veřejných prací, modernizaci průmyslu, zlepšení zdraví obyvatelstva a zemědělskou revitalizaci Egypta (Hahn 1991: 166).

---

⁷⁴ Pojem „třetí svět“ označuje země, které jsou málo ekonomicky rozvinuté.

⁷⁵ Poprvé se tyto egyptské tendence projeví již během hlasování na půdě OSN o vojenské akci v Koreji v červnu 1950 (viz podkapitola 5.1.2) a vyvrcholily během Bandungské konference (viz podkapitola 8.3).

V březnu 1953 zavítal Anthony Eden do Washingtonu, aby získal americkou podporu při anglo-egyptských jednáních. Eden nabídl britskou evakuaci v případě, že se Egypt zapojí do MEDO, což by však britskou přítomnost v zóně Suezského průplavu jen pojistilo. Dále požadoval, aby Američané zastavili jakékoli nabídky týkající se dodávek zbraní a zapojili se do anglo-egyptských rozhovorů. Dulles poznamenal, že se do rozhovorů zapojí jen v případě, že by Egyptané Američany sami požádali. Zároveň také zdůraznil, že USA nehodlají oficiálně vystupovat jako britští partneři (Holland 1996: 42).

V této době však Egyptané již značně pochybovali, že by od USA mohli získat jakoukoli pomoc. Svůj nesouhlas s americkou politikou poprvé veřejně Násir vyjádřil ve svém projevu 1. března 1953. Ve své řeči navíc prohlásil, že jakákoli britská opozice ve věci okamžité evakuace britských vojsk přiměje Egypt pouze k tomu, aby se obrátil o pomoc k sovětskému táboru „*jako akt pomsty za ponížení, kterým jsme trpěli přes 70 let*“ (Rubin 1982: 78).

I přes počáteční nevoli poskytnout Egyptu vojenskou pomoc Eisenhower s Dullesem schválili Trumanovo dřívější rozhodnutí o dodání vojenského vybavení v hodnotě 11 milionů USD. Jelikož se Britové obávali, že by zbraně mohly být použity guerillovými bojovníky, tlačili na Dullese, aby od nabídky ustoupil. Dulles toto odmítl, ale z návrhu smlouvy vynechal všechny zbraně, které by mohly být použity guerillou. Konečný návrh tak obsahoval dodávku 111 tanků včetně náhradních součástí, 78 dalších vozidel, 240 detektorů kovů, 273 radiopřijímačů a množství munice. Dulles byl odhodlán dohodu dovést až do úspěšného konce. Především po neúspěšných anglo-egyptských jednáních na jaře 1953 ignoroval protesty Izraele a jeho podporovatelů. Již 5. května Dulles naznačil, že druhý den hodlá formulovat přesné znění smlouvy. O několik hodin později Winthrop Aldrich, americký velvyslanec v Londýně, kontaktoval Dullese s naléhavou žádostí premiéra Churchilla, aby odložil prodej zbraní do doby, než se situace v Káhiře vyjasní. Američané žádost vyslyšeli. Aby se však vyhnuli egyptskému hněvu, nabídli letecký výcvik

pro 50 egyptských vojenských pilotů zdarma. Tento program v hodnotě 400 tisíc USD však mnoho neznamenal, jelikož egyptští piloti běžně létali na britských strojích (Hahn 1991: 167-168).

V květnu 1953 John Foster Dulles navštívil v rámci své blízkovýchodní kampaně několik arabských zemí, Izrael, Turecko a Pákistán. Výsledkem bylo nové směrování americké politiky (Sorby 2003: 40). V Káhiře, kam přicestoval 11. května, se setkal během soukromých schůzek s Násirem i Nadžíbem. Nadžíbovi Dulles předal dar od presidenta Eisenhowera – revolver ráže .32. Britská média jasně vyjadřovala svůj nesouhlas vůči této symbolice především také proto, že USA nabízejí zbrojní pomoc v době, kdy je v zóně Suezského průplavu vedena guerillová válka proti britským vojákům (Holland 1996: 45). Násir trval na úplné evakuaci britských jednotek z Egypta a při rozhovoru s Dullesem se vyjádřil: *„Sověti nikdy neokupovali naše území... ale Britové jsou zde už přes sedmdesát let. Jak mám předstoupit před svůj lid a říci, že ignoruji zabijáka s puškou šedesát mil daleko ode mne v Suezském průplavu, abych se bál někoho, kdo drží nůž tisíc mil daleko? Řekli by mi „první záležitost nejdříve“ (Hahn 1991: 159). Dulles pochopil, že Egypt za žádnou cenu do MEDO nevstoupí. Po jednáních s Ben Gurionem a několika arabskými vůdci dospěl Dulles k názoru, že arabsko-izraelské mírové uspořádání je nemožné. USA tak přestaly pomýšlet na Egypt jako na klíčovou zemi při budování základen na obranu Blízkého východu (Sorby 2003: 40).*

Po Dullesově návratu State Department veřejně vyhlásil novou politiku podmíněnou vzájemnými barterovými dohodami. USA by nabídly vojenskou pomoc arabským národům za vojenskou podporu ve Studené válce. Tento závazek měl nahradit nyní již zaniklé MEDO. Každá země, která by obdržela vojenskou pomoc, by musela přijmout i americkou vojenskou misi podle „Mutual Security Act“.⁷⁶ Dulles doufal, že tato

---

⁷⁶ Jedná se o americký zákon, na základě kterého byly uvolněny finance pro zahraniční vojenskou, ekonomickou a technickou pomoc. Státy, které přijaly pomoc na základě toho zákona, se zavazovaly přijmout i americkou vojenskou misi.

nabídka Egypt zaujme, přestože USA nebyly ochotny vojenskou pomoc poskytnout, dokud nebude uzavřena nová anglo-egyptská smlouva (Holland 1996: 46).

V červenci 1953 USA rozhodly o poskytnutí speciální pomoci Egyptu. Plán vytvořil Násir společně s Kermitem Rooseveltem. Roosevelt vyslal do Káhiry Milese Copelanda, aby reorganizoval egyptské zpravodajské služby a vedl semináře o americkém stylu obchodování a diplomacie. V rámci pomoci bylo vysláno také sto vojenských poradců. Později se ukázalo, že se jedná o bývalé nacistické důstojníky vedené nechvalně proslulým Ottou Skorzenym, který byl za 2. světové války příslušníkem Waffen SS. Většina důstojníků byla antisemitského smýšlení a tento fakt rozhodně nepomáhal Američanům v jejich snaze podpořit mír mezi Izraelem a Egyptem. James Eichelberger byl vyslán, aby radil Násirovi jak upevnit moc po revoluci. Později byl vyslán také Paul Linebarger, expert Pentagonu na propagandu, aby naučil Egyptány vše, co je třeba vědět o zdiskreditování nepřátel a vlastní propagaci v rozhlase. Copeland a Eichelberger dokonce pomáhali moderátorům rádia „Káhira“ psát většinu protizápadních propagand. Americká pomoc se tedy v konečném důsledku obrátila proti samotným Američanům. V krátkém horizontu ale tato podpora pomohla k tomu, aby Egypt uzavřel dohodu s Velkou Británií (Holland 1996: 46-47).

6.2.2 Boj Násira a Nadžíba o vůdčí postavení v Egyptě

Vyjednávání s Egyptem značně komplikoval také fakt, že ani Američané, ani Britové si nebyli jisti, kdo má v zemi skutečnou moc. Na veřejnosti sice Egypt reprezentoval generál Nadžíb, ale Caffery upozornil, že nejdůležitější postavou v Egyptě je Násir. Z Hnutí svobodných důstojníků právě Násir vyjadřoval největší ochotu spolupracovat se Západem, zatímco Nadžíb postupně inklinoval k protizápadním skupinám. Caffery také upozornil, že Nadžíb nemá takový vliv v RRV, ale protože je premiér, musí se s ním stále počítat. Jelikož nebylo jisté, kdo má v Egyptě hlavní slovo, Američané spatřovali základní problém v získání jasných

odpovědí od RRV. Přestože upřednostňovali Násira, snažili se spolupracovat s kýmkoli, kdo jen vyjádřil ochotu k jednání (Holland 1996: 44).

Postupem času se Násir vyprofiloval jako jasný vůdce Egypta. Po vyhlášení republiky 18. června 1953 byl sice prezidentem jmenován Nadžíb, ale svou pozici posílil Násir. Stal se místopředsedou vlády a ministrem vnitra, zároveň stále předsedal Radě revolučního velení. Politický boj mezi dvěma muži vykrytalizoval v únoru, kdy Nadžíb 23. února 1954 na protest rozpuštění Muslimského bratrstva rezignoval na všechny své funkce. Jelikož se však těšil velké popularitě napříč egyptskou veřejností, po jeho rezignaci vypukly v ulicích protesty. RRV tak byla donucena Nadžíba opět přijmout do prezidentského křesla a slíbit vysání parlamentních voleb. Avšak ani tento chvilkový úspěch neznamenal Nadžíbovo posílení moci. Násir definitivně převzal předsednictví vlády 17. dubna 1954 a Nadžíb se stal pouhou figurkou v prezidentském úřadě. Oficiálně byl sesazen až 14. listopadu 1954, kdy byl zároveň vsazen do domácího vězení. Tímto dnem byla definitivně ukončena Nadžíbova politická kariéra (Bareš et al. 2009: 557-562).

6.2.3 Završení anglo-egyptských rozhovorů

Otázka statusu Súdánu byla vyřešena poměrně rychle oproti revizi smlouvy z roku 1936. Nadžíb souhlasil s britským názorem, že Súdánci mají o svém osudu rozhodnout v plebiscitu konajícím se pod mezinárodním dohledem. Egyptsko-súdánská dohoda zaručující súdánské právo na sebeurčení byla tak podepsána 29. října 1952. Tímto aktem Egyptané ukázali svou ochotu ke kompromisům a přispěli k smířlivějším vztahům s Velkou Británií i Spojenými státy (Holland 1996: 32).

Na konci roku 1952 již Eden připustil, že základnu v zóně Suezského průplavu pro obranu regionu Britové potřebovat nebudou. Vedoucí činitelé britské obrany přehodnotili své strategické pozice na

Blízkém východě a došli k závěru, že pro obranu regionu by bylo nejvhodnější mít základnu v Turecku. Eden tak začal doufat v brzkou dohodu o evakuaci, což by mohlo otevřít cestu k poskytnutí hospodářské i vojenské pomoci Egyptu (Holland 1996: 32-33).

Na začátku roku 1953 se Egyptané rozhodli přinutit Brity k odchodu silou. Plánovací oddělení egyptského generálního štábu tak rozhodlo o zahájení guerillové války proti britským posádkám v zóně Suezského průplavu. Egyptské jednotky byly ze Sinaje evakuovány konspirativním způsobem. Nejdříve podnikly mnoho klamných přesunů, aby se během jedné noci stáhly na druhou stranu průplavu (Sorby 2003: 39).

Obnovené anglo-egyptské jednání bylo zahájeno 27. dubna 1953. Dva dny před schůzkou však britské velvyslanectví v Káhiře obdrželo zprávu týkající se změny v přístupu k jednání. Jelikož Eden musel do nemocnice kvůli operaci žlučníku, dočasným představitelem Foreign Office se stal premiér Winston Churchill, který připouštěl jen minimální ústupky. První kolo jednání probíhalo od 27. dubna do 6. května 1953. V čele britské delegace stanul velvyslanec Ralph Stevenson, Egyptany zastupoval generál Nadžíb. Kvůli neustávajícím britským průtahům však Egypt nakonec jednání přerušil (Sorby 2003: 39).

Díky tomu Američané pochopili, že pokud mají anglo-egyptská jednání dospět do úspěšného konce, musí do nich vstoupit jako prostředníci. Dulles tak vytvořil návrh zahrnující britskou technickou kontrolu zařízení na základně, časově omezené trvání dohody a dostupnost základny během válečného konfliktu. Egypt za uzavření dohody požadoval, aby mu Velká Británie se Spojenými státy pomohly vytvořit silnou armádu a zmodernizovat hospodářství. Američané souhlasili a následovalo setkání Dullese a Eisenhowera s lordem Salisburym, který nyní zastupoval Brity v úřadě ministra zahraničí, jelikož Eden i Churchill byli zdravotně indisponováni. Dulles mu předložil „egyptský“ návrh, aniž by zmínil, že byl vytvořen Američany, a Salisbury ho přijal (Holland 1996: 47).

RRV musela nejdříve na dohodu připravit veřejnost. Na základě návštěvy, kterou podnikl indický premiér Džaváharlál Nehrú do Káhiry v červnu 1953, Egyptané přijali politiku neutrality. Dulles věřil, že přijetí této politiky bude přehodnoceno na základě americké pomoci. V říjnu 1953 State Department informoval Cafferyho o vyčlenění 25 milionů USD vojenské pomoci a 25 milionů USD hospodářské pomoci pro Egypt v očekávání anglo-egyptského urovnání (Holland 1996: 48). V říjnu 1953 se však jednání zkomplikovala, jelikož Britové trvali na tom, aby technici zodpovídající za provoz základny byli vojáci. Egyptané se proti tomuto kroku ostře ohradili. Součástí dohody také měla být možnost britského návratu na základnu v případě bezprostředního ohrožení některé z arabských zemí nebo Turecka či Íránu. Egyptané ale byli ochotni přistoupit k dohodě pouze při ohrožení arabských zemí. Na těchto dvou bodech tak 20. listopadu jednání zkrachovala. Násir se obával, že díky tomuto výsledku Egypt nedostane slibovanou americkou dotaci, a proto stanovil 1. leden 1954 jako mezní termín pro získání slibované sumy peněz s pohružkou, že jinak jednání s Brity ukončí natrvalo, prosadí politiku neutrality a zasadí se o vzrůst obchodu se zeměmi z Východního bloku (Hahn 1991: 173).

V prosinci 1953 se sešel Eisenhower a Churchill na Bermudách, kde Američané podlehli britskému tlaku a pomoc Egyptu odložili. Vzápětí, v lednu 1954, si Britové uvědomili, že pokud budou trvat na svých podmínkách při anglo-egyptských rozhovorech, základnu ztratí docela. I přes Churchillův nesouhlas se Eden rozhodl ustoupit a 10. března 1954 navrhl, aby britští technici zodpovídající za chod základny byli civilisté, čímž se vyřešil problém uniforem. Rozhovory s Egyptem tak byly obnoveny 10. července a Násir myšlenku civilních techniků přijal. K souladu obou stran došlo 25. července 1954 (Hahn 1991: 174-178). Na základě anglo-egyptské shody Velká Británie 30. srpna 1954 oznámila tisku ukončení zbrojního embarga z roku 1951 (Selak 1955: 499).

Anglo-egyptská dohoda byla podepsána 14. října 1954 a nahradila tak smlouvu z 26. srpna 1936.⁷⁷ Bylo ujednáno, že britské posádky budou postupně evakuovány do 18. června 1956 a v mezidobí egyptské vojenské síly postupně převezmou kontrolu nad základnou a dohled nad určeným vybavením základny. Ostatní vybavení, na které budou dohlížet civilní technici zaměstnaní u britských nebo egyptských společností na základě smlouvy s britskou vládou, zůstane ve stavu připravenosti do 18. října 1961. Trvání dohody bylo stanoveno na sedm let od podpisu, pokud se obě strany nedohodnou na prodloužení. Během těchto sedmi let si Velká Británie vyhradila právo na návrat v případě útoku na arabský stát nebo Turecko (Selak 1955: 487).⁷⁸

---

⁷⁷ Viz obrazová příloha č. 6

⁷⁸ Celé znění smlouvy viz dokument č. 4 v příloze

7 ZMĚNY V EGYPTSKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE

Na začátku 50. let, kdy se Spojené státy americké společně s Velkou Británií snažily zapojit Egypt do prozápadních paktů kolektivní obrany, zdálo se, že Sovětský svaz převzal vůči Egyptu spíše roli pozorovatele. Ale Sovětský svaz rozhodně nečinný nebyl.

7.1 Začátky obchodních styků Egypta se Sovětským svazem

Během 2. světové války nedošlo k žádným obchodním kontaktům mezi Egyptany a Sověty. Jeden z důvodů představoval egyptský zákon č. 2 ze 14. prosince 1930, podle kterého zboží z komunistických zemí podléhalo 100% přírážkové dani (Ginat 1993: 103). Toto ustanovení mělo Egypt uchránit před komunistickým pronikáním do země. Po válce však nastaly změny. V červenci 1945 egyptský tisk zveřejnil prohlášení ministra financí, který hovořil o možném dovozu zemědělských produktů ze Sovětského svazu. Tímto krokem začalo dlouhé vyjednávání, které završila 3. března 1948 barterová dohoda podepsaná v Káhiře. Obě strany se dohodly, že Egypt dodá 38 tisíc tun nadbytečné bavlny výměnou za 216 tisíc tun sovětské pšenice a 19 tisíc tun kukuřice. Zboží obou zemí mělo být doručeno do přístavu v Alexandrii během čtyř měsíců od podepsání dohody. Protokol podepsaný souběžně s barterovou dohodou poskytoval oběma stranám status „nejpreferovanějšího národa“ pro obchod v zemědělských a průmyslových produktech. Protokol dále zaručoval pokračování jednání týkající se výměny 12 tisíc tun egyptské bavlny za síran amonný, tabák a především dřevo (Ginat 1993: 103-104).

Tato dohoda představovala vůbec první obchodní kontrakt mezi Sovětským svazem a členem Ligy arabských států. Egypt však spokojený nebyl. Sovětský svaz totiž prodal egyptskou bavlnu jiným státům za cenu nižší než na egyptském trhu, a stal se tak Egyptu konkurencí, přestože podle Egypta bylo takové jednání v rozporu s podmínkami výše zmíněné smlouvy. Egypt proto již neprojevil zájem o další obchod a během roku 1949 jakékoli sovětské snahy o další obchod selhaly. Sověti nabízeli

výměnou za egyptskou bavlnu 100 tisíc tun pšenice, velké množství zemědělských strojů a psací stroje s arabskou klávesnicí. V létě 1949 Egypt nabídku odmítl a rozhovory o dalším výměnném obchodě odsunul na neurčito s vysvětlením, že pšenici již získal v Jugoslávii a Sýrii. Sovětský svaz proto nakoupil egyptskou bavlnu na volném trhu (Ginat 1993: 105).

Další obchodní dohoda se Sovětským svazem byla podepsána 9. dubna 1950 a byla založena na sovětském návrhu, který Egypt rok předtím odmítl. Jednalo se opět o barterovou dohodu, kdy Egypt měl dodat 10 tisíc tun bavlny výměnou za 100 tisíc tun sovětské pšenice. O několik týdnů později byla podepsána další dohoda, která zahrnovala výměnu 8 tisíc tun egyptské bavlny za 100 tisíc tun sovětské kukuřice (Ginat 1993: 135).

V červnu 1951 Sověti požádali o výměnu egyptské rýže za pšenici. Egyptané zpočátku žádost zamítli na základě předpokladu, že rýži budou sami potřebovat, a nabídli opět bavlnu. Sovětský svaz však preferoval rýži, ale sdělil Egyptu, že Maďarsko nebo Rumunsko by byly ochotny vyměnit pšenici za egyptskou bavlnu. Barterová dohoda o výměně rýže a bavlny za pšenici se Sovětským svazem, Maďarskem a Rumunskem tak byla podepsána 9. července 1951, jelikož tehdejší hlavní dodavatel pšenice – Spojené státy americké – nebyl schopen dodat Egyptu dostatečné množství (Ginat 1993: 137).

Poté, co Egypt jednostranně vypověděl Velké Británii smlouvu z roku 1936,⁷⁹ ztratil možnost obchodní výměny s Velkou Británií, která byla doposud tradičním dodavatelem zboží na egyptský trh a zároveň nákupčím třetiny egyptské úrody bavlny, což představovalo více než 80% hodnoty egyptského vývozu. Egyptané tak byli nuceni hledat nové trhy a do cesty jim opět vstoupil Sovětský svaz. Rozhovory byly zahájeny na konci roku 1951, jelikož Sověti potřebovali nakoupit bavlnu kvůli vlastní neúrodě. Dohoda byla uzavřena až s vládou ^cAlího Máhira i přes její

---

⁷⁹ Viz podkapitola 5.2

antisovětský postoj. Rozhovory byly završeny 3. března 1952, kdy byla stvrzena dohoda o výměně 200 tisíc tun sovětské pšenice za 20 tisíc tun egyptské bavlny (Ginat 1993: 138-139).

7.2 Začátky jednání o nákupu zbraní ze Sovětského svazu

První nabídka o prodeji zbraní přišla od Sovětského svazu již v dubnu 1950. Informaci jako první uveřejnil egyptský deník al-Ahrám (Ginat 1993: 110). Podobnou zprávu, podle které Sovětský svaz oficiálně projevil připravenost nejen vyzbrojit Egypt, ale také zmodernizovat egyptskou armádu a zbudovat muniční továrny v Egyptě, vydal 26. června 1950 také al-Nida', týdeník strany Wafd. Egyptané však v této době ještě nabídce nevěnovali větší pozornost, jelikož věřili v nákup zbraní ze Západu (Ginat 1993: 113-114).

Se zhoršujícími se vztahy s Velkou Británií se naopak vztahy Egypta se Sovětským svazem zlepšovaly. Na konci roku 1951, kdy vyvrcholila krize v anglo-egyptském jednání, bylo uzavřeno několik obchodních dohod týkajících se výměny zemědělských produktů a oba státy spolupracovaly na půdě OSN. Již v srpnu 1951 se dokonce egyptský ministr zahraničí Saláh ad-Dín setkal se dvěma sovětskými diplomaty, kteří mu navrhli egyptsko-sovětské vztahy utužit paktem o neútočení. Jejich snaha však nebyla v Egyptě vyslyšena (Ginat 1993: 118-119).

Když došlo na podzim 1951 k zastavení britských zbrojních dodávek do Egypta,⁸⁰ zástupci egyptské společnosti al-Alamia se setkali se sovětským obchodním atašé Viktorem Alexenkem a dotázali se ho, zda-li by byl Sovětský svaz ochoten prodat těžké zbraně, jako tanky, letadla, torpédovky a další bez přesnějšího udání počtu. Alexenko odpověděl, že Egypt může zbraně nakoupit buď přímo od Sovětského svazu, nebo prostřednictvím Československa. I přes egyptský projev zájmu sovětský ministr zahraničí Andrej Vyšinskij a ministr obchodu Michail Menšikov hlásili Stalinovi, že se nejspíše jednalo pouze o pokus Egypta jak tlačit na

---

⁸⁰ Viz podkapitola 5.2

Brity. Alexenko tak na základě instrukcí Egyptanům také sdělil, že on není pověřen jednat o prodeji zbraní a pokud egyptský zájem trvá, měli by podat oficiální žádost. Egypt však toto neučinil (Laron 2007: 8-9).

7.3 Navázání obchodních styků s Československem

Egypt udržoval s Československem vřelé vztahy již od roku 1920, kdy byla zahájena činnost prvního československého zastupitelského úřadu na Blízkém východě v Alexandrii (Zídek, Sieber 2009: 15). Československo také ihned v roce 1922 uznalo egyptskou nezávislost a v dubnu 1923 byl jmenován dosavadní generální konzul Cyril Dušek prvním československým vyslancem v Káhiře. Během 2. světové války udržoval Egypt styky s exilovou vládou prezidenta Edvarda Beneše pobývajícím v Londýně. K ochlazení vztahů došlo v roce 1946, kdy v československých parlamentních volbách zvítězili komunisté, s čímž egyptská vláda nesouhlasila, protože u většiny jejích členů převládalo silné antikomunistické smýšlení. Egyptské úřady tak velmi pečlivě dohlížely na egyptské občany, kteří se chystali navštívit Československo. Ale ani československé hlasování pro rozdělení Palestiny na půdě OSN v listopadu 1947 neodradilo Egyptany od touhy po spolupráci. V roce 1947 Egypt postihla epidemie cholery a 2. října 1947 zástupce Československa věnoval tehdejšímu egyptskému ministrovi zdravotnictví 20 tisíc jednotek očkovací látky (Zídek, Sieber 2009: 50-51).

Již v této době král Fárúq zvažoval možnost pořízení československých zbraní pro egyptskou armádu. Fárúq československé zbraně dokonce hodnotil jako kvalitnější než zbraně americké (Zídek, Sieber 2009: 51). Již v letech 1946 a 1947 Československo vyvezlo do Egypta zbraně v hodnotě 368 milionů Kčs (Dufek et al. 1993: 115). Dohoda pravděpodobně zahrnovala pouze ruční zbraně. Bohužel není jasné, kolik vybavení Egypt ve skutečnosti obdržel, jelikož v roce 1948 byly dodávky zastaveny (Laron 2007: 8). Egyptané dokonce zahájili

vyjednávání o nákupu československých zbraní ještě před Izraelem.⁸¹ Jenže zatímco izraelská armáda se teprve nově vytvářela, egyptská armáda již měla jistou tradici a hůře se adaptovala na nové mechanismy. Navíc Egypt na základě smlouvy s Velkou Británií nesměl nakupovat zbraně od jiných dodavatelů (Ilan 1996: 180). Brigádní generál Háfiz, egyptský šéf vojenské rozvědky, nakoupil v Praze malé množství vojenského vybavení v hodnotě několika tisíc egyptských lir, které Egyptané obdrželi v lednu 1948. Britové situaci sledovali se zájmem. V březnu 1948 Háfiz opět odcestoval do Prahy a britskému velvyslanci v Káhiře bylo sděleno, že egyptská delegace byla pozvána na návštěvu závodů Škoda a Zbrojovka Brno a že Češi nabídli Egyptu pomoc při zbudování egyptského vojenského průmyslu. Aby zapůsobil na Brity, Háfiz při své cestě po Evropě rozšiřoval zvěst, že pokud Egypt nebude moci nakoupit zbraně ze Západu, může se obrátit se svou žádostí na Východ (Ilan 1996: 180).

Na komunistický převrat, který se uskutečnil v Československu v únoru 1948, reagoval egyptský tisk velmi negativně. Československé zbrojní firmy byly znárodněny, a podnikatelé tak ztratili u Egyptanů důvěru. Československý chargé d'affaires Vladimír Hellmuth, který byl do funkce jmenován 7. listopadu 1948, informoval o zhoršujícím se postavení Československa v Egyptě. Ve své zprávě varoval, že *„naše postavení v Egyptě se stále horší. Téměř každý týden přináší noviny zprávy o dodávání zbraní /československých/ izraelskému státu“*. Kvůli československým dodávkám zbraní do Izraele, začal egyptský tisk také spekulovat o přerušení diplomatických styků s Československem (Zídek, Sieber 2009: 52). Protože Československo mělo stále zájem o udržení dobrých vztahů s Egyptem, pro uklidnění situace navrhl československý ministr zahraničních věcí Vladimír Clementis při tajném zasedání vlády 16. listopadu 1948, aby československá vláda poskytla Egyptu alespoň *„pušky staršího modelu, v čemž by nebylo celkem žádné*

---

⁸¹ Zástupci budoucího izraelského státu začali s československou vládou jednat o zbraních na konci roku 1947 (Dufek et al. 1993: 41).

nebezpečí, jelikož egyptské vojsko stejně neumí nakládati s puškami“. Ve své řeči také uvedl příklad svého tvrzení: *„Stalo se, že celá (egyptská) divize střílela na pozici Židů, která neposkytovala ani dostatečné krytí, plných 5 hodin s tím výsledkem, že Židé měli jednoho raněného“* (Bulínová 1993: 176-178).

Egyptské jednání o dodávkách zbraní z Československa bylo obnoveno na jaře 1949. První dodávka československých zbraní se uskutečnila v červenci 1949. Na situaci nyní Británii upozornilo izraelské velvyslanectví v Praze. Na základě této informace britský ministr zahraničí Ernest Bevin Egyptany ujistil, že pracuje na zrušení embarga nastoleného během palestinské války a že po jeho odvolání budou Egyptané první, kdo bude kompenzován za dlouhou prodlevu v britských dodávkách zbraní. Toto Bevinovo ujištění na čas pohřbilo další egyptskou snahu o nákup zbraní z Československa (Ilan 1996: 180). Jedinou výjimku v mezidobí představovalo československé sportovní letadlo Mráz M-1 D Sokol, který společně se 16 cvičnými letouny typu Miles Magister objednanými od britských firem z civilního sektoru, nakoupili Egyptané v roce 1950 pro nově založenou vojenskou leteckou školu v Bilbeisu (Cull et al. 2010: 25).

I přes ukončení egyptských snah o nákup československých zbraní po Bevinově slibu Egypt s Československem obchodní styky úplně nepřerušil. Již 24. října 1951 byla podepsána československo-egyptská obchodní a platební dohoda. Tato dohoda obsahovala ještě důvěrný protokol, kde bylo stanoveno, že Československo dodá Egyptu zbraně a munici za 6 milionů egyptských liber výměnou za egyptskou bavlnu. Egypt v té době projevil zájem o 200 tanků, 200 obrněných vozidel, 60 až 100 stíhacích letounů MiG-15, 2 000 nákladních vozů, 1 000 terénních vozů a různé druhy děl. O měsíc později uspořádal v Praze egyptský chargé d'affaires Júsuif M. Kabil večeri pro místopředsedu vlády a ministra zahraničních věcí Viléma Širokého, ministra zahraničního obchodu Antonína Gregora a několik vysokých úředníků jejich ministerstev. Kabil se snažil přesvědčit přítomné, aby schválili vývoz zbraní. Odmítavé

stanovisko přišlo 5. prosince 1951 z úst Antonína Gregora, který Kabilovi vysvětlil, že tento požadavek je nyní z důvodu „místních potřeb“⁸² nerealizovatelný (Zídek, Sieber 2009: 53).

Opětovně Egyptané oslovili československou vládu prostřednictvím egyptského vyslance Muhammada °Abd al-Munejma Muhammada, který se 13. května 1953 setkal s československým ministrem zahraničí Václavem Davidem. Al-Munejm vyjádřil touhu po utužení obchodních vztahů obou zemí a dodal, že Egypt by rád realizoval tajný dodatek z roku 1951 a koupil tolik zbraní, kolik by Československo bylo ochotno prodat. Další československá zpráva týkající se egyptského požadavku na koupi zbraní hovoří o snaze egyptského velvyslance v Římě (v dokumentu nejmenovaného) udělat dojem na československého velvyslance Oldřicha Kaisera. Egyptský velvyslanec 27. června 1953 Kaisera požádal „*aby tlumočil československé vládě důležitost následující zprávy, která pochází přímo od egyptského prezidenta: že naše vláda by koupila 100 malých tanků*“⁸³ *tak rychle, jak jen by to bylo možné.*“ Kaiser zareagoval vyhýbavě, ale přislíbil zprávu předat (Laron 2007: 14-15).

V prosinci 1953 byla zahájena egyptská obchodní mise vedená Hassanem Radžabem, náměstkem ministra války. Delegace pobývala tři měsíce ve východní Evropě. Účelem cesty bylo rozšířit spolupráci s Východním blokem v ekonomické a průmyslové oblasti a zároveň ukázat vůli nového režimu spolupracovat se všemi národy na zajištění míru. Kromě Sovětského svazu, kde delegace strávila téměř dva měsíce, navštívili Egyptané také Československo, Polsko, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko a východní Německo. Radžabova zpráva z Prahy obsahovala informaci, že během pětidenního pobytu delegace navštívila několik zbrojních továren, kde byly v licenci vyráběny stíhací letouny typu MiG (Ginat 1993: 171). Během jednání s československou vládou Radžab opět vzpomenu protokol z roku 1951. Československá vláda reagovala

---

⁸² Termínem „místní potřeby“ Antonín Gregor zřejmě myslel nedostatečnou rychlosti vyzbrojení československé armády.

⁸³ Ve skutečnosti se jednalo o tanky lehké, nikoliv malé.

návrhem na vyslání týmu expertů a techniků do Káhiry, kde by prodiskutovali detaily možného prodeje zbraní. Egypťané se později k tomuto návrhu vyjádřili, že nyní není vhodný čas pro příjezd československých expertů. Na Československo tato reakce zapůsobila velmi negativně a ve své zprávě nejmenovaný československý státník uvedl následující: „*Egyptská návštěva představovala hlavně propagandistický krok, který měl ohromit Západ a zjistit naše průmyslové možnosti. Maďaři nabyli stejného dojmu.*“ Překážkou k úspěšnému završení Radžabovy mise byl především mocenský boj mezi Násirem a Nadžíbem, jelikož na začátku roku 1954 se Násir stále přikláněl spíše ke spolupráci se Západem. V této době však zřejmě ani Československo ještě neplánovalo zbraně Egyptu prodat (Laron 2007: 15-16).

7.4 Postoj Sovětského svazu vůči Egyptu v revolučním období

Proces sblížování Egypta se Sovětským svazem ochladl, když Fárúq po lednových událostech odvolal Nahhásovu vládu. Tato vláda inklinovala k neutralitě, což Sovětům vyhovovalo. Další často měnící se egyptské vlády měly ale jeden společný rys a to ten, že zaujímaly antikomunistický a antisovětský postoj, přestože nebyly ani značně prozápadní.⁸⁴ Sovětský deník Pravda nabyl přesvědčení, že za nepokoji v Káhiře stojí anglo-americké spiknutí, které mělo za cíl zbavit se Nahhásovy vlády a přiblížit tak Egypt k Západu (Ginat 1993: 132). Převrat, ke kterému došlo v červenci 1952, tak Sovětům podal jen další důkaz o snaze Západu získat v Egyptě spojence (Ginat 1993: 156).

Úmrtí Josifa V. Stalina, vůdčího představitele Sovětského svazu od roku 1927, který zemřel 5. března 1953, zahájilo novou etapu sovětské zahraniční politiky. Do funkce prvního tajemníka ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu byl jmenován Nikita S. Chruščov a v čele ministerstva zahraničí stanul Vjačeslav M. Molotov. Molotov vzápětí po jmenování prohlásil, že zahraniční politika Sovětského svazu je

---

⁸⁴ Viz podkapitola 4.3

politikou míru a mezinárodní spolupráce (Ginat 1993: 162). Ale i přes toto prohlášení byl Násir, a před ním i Nadžíb, až do roku 1954 v oficiálních záznamech nazýván „nepřítelem“, nebo dokonce „fašistou“ (Zubok 2007: 109).

Významná změna v sovětsko-egyptských vztazích nastala ve druhé polovině roku 1953, kdy byl Daniel S. Solod jmenován sovětským vyslancem v Káhiře. Solod byl uznáván jako jeden z největších sovětských expertů na Blízký východ a Sověti věřili, že díky jeho osobě získají v Egyptě spojence (Ginat 1993: 170). Dalším důležitým krokem k posílení sovětsko-egyptských vztahů bylo povýšení vyslanectví na velvyslanectví. Daniel Solod byl tak 20. května 1954 jmenován prvním sovětským velvyslancem pro Egypt, stejně tak i ^cAzíz ^cAlí al-Misrí⁸⁵ se stal egyptským velvyslancem v Moskvě (Ginat 1993: 180).

V roce 1953 musel Egypt hledat nové zdroje technické pomoci díky západním omezením na dodávky zbraní a britského odmítavého postoje v otázce evakuace britských vojáků. Egyptské ministerstvo zahraničí zjistilo, že mezeru, která vznikla po britském rozhodnutí nepokračovat v nákupu egyptské bavlny, nejlépe vyplní dohody se zeměmi východního bloku. Tento postoj nahrával Sovětům díky jejich předchozímu rozhodnutí připojit se k programu technické pomoci pod záštitou OSN. Dohoda s Egyptem byla podepsána 18. srpna 1953 a nejmenovaný úředník egyptského ministerstva zahraničí se vyjádřil, že během jednání se sovětská strana smluvně zavázala poskytnout Egyptu zbraně, pokud o to Egypt požádá, a zároveň poznamenal, že egyptští zástupci již začali jednat s Československem o dovozu zbraní ze Škodových závodů (Ginat 1993: 170-171).

Násir zdůrazňoval potřebu zbraní především poté, co se v březnu 1954 dostal definitivně k moci. Ještě do března či dubna 1955 věřil, že je možné nakoupit vojenské vybavení z USA, ale pro jistotu měl v záloze i

---

⁸⁵ Guy Laron ve své studii uvádí jméno egyptského velvyslance jako Aziz al-Mursi (Laron 2007).

plán B. Již v únoru 1954 se setkal °Azíz °Alí al-Misrí s Danielem Solodem. Při schůzce al-Misrí hovořil o egyptské potřebě zbraní a víře, že Sovětský svaz by je mohl poskytnout. V této době však Solod ještě nevěřil, že by Egypt zbraně opravdu koupil. Spíše se přikláněl k většinovému názoru, že Egypt se svým jednáním snaží přimět Západ ke spolupráci (Laron 2007: 19).

Ve druhé polovině roku 1954 Násir deklaroval dva hlavní cíle své politiky. Zaprvé chtěl posílit svou kontrolu nad egyptskou armádou a zadruhé odmítal jakékoli vojenské aliance mezi Araby a Západem, dokud bude trvat anglo-egyptský konflikt. Násir věřil, že ukončením sporu dojde k obnově zbrojních dodávek, a proto při jednání se Sověty na začátku roku nabídku vojenské pomoci odmítl, protože nechtěl provokovat Velkou Británii ani Spojené státy v době, kdy se blížilo obnovení rozhovorů. Jednání byla zahájena na konci července a v srpnu Británie souhlasila dodávky obnovit (Ginat 1993: 174).

8 OD SELHÁNÍ JEDNÁNÍ SE ZÁPADEM K NÁKUPU ZBRANÍ Z ČESKOSLOVENSKA

8.1 Snaha USA o dohodu s Egyptem

Před uzavřením anglo-egyptské dohody spojoval USA s Egyptem stejný cíl a tím byl odchod Britů z egyptského území. Po završení dohody se cesty obou zemí rozdělily. Zatímco Spojené státy usilovaly o mírové uspořádání mezi Egyptem a Izraelem, Násir toužil po vůdcovství v arabském světě (Holland 1996: 54).

Konečný podpis anglo-egyptské dohody utvrdil Dullesovu víru, že by Násir mohl dovést Egypt ke spolupráci se západním obranným plánem. State Department tak vyčlenil 40 milionů USD ekonomické pomoci pro Egypt a americký velvyslanec Jefferson Caffery byl pověřen vyjednat podmínky s Egyptany. Dohoda mezi oběma stranami byla uzavřena 6. listopadu 1954. Nabídnutou vojenskou pomoc však Násir odmítl, jelikož nesouhlasil s americkým požadavkem vojenské mise na egyptském území. Dulles proto navrhl, že by vyslal vojenské poradce v civilu, což Násir také odmítl. USA proto Egyptanům nabídly, aby použili 5 milionů USD z celkových 40 milionů USD na nákup zbraní. Násir však trval na tom, že k pozvednutí egyptské ekonomiky je nutná celá částka a nelze ji dělit. V listopadu 1954 Násira navštívila neoficiální vojenská mise pověřená CIA, která nabídla 10 milionů USD vojenské pomoci, když Násir ustoupí ze svých stanovisek. Násir opětovně odmítl. Poté, co se mu konečně podařilo vyjednat odchod britských vojsk, nehodlal připustit přítomnost dalších cizích vojáků na svém území (Holland 1996: 60).

Jako poslední americký krok pověřenci CIA předali Násirovi 3 miliony USD v hotovosti. Tímto aktem se ho patrně snažili přimět k tomu, aby s nimi podepsal dohodu. Násir však částku považoval za úplatek a peníze využil na zbudování radiové věže v centru Káhiry (Hahn 1991: 184-185). Tato věž vešla ve známost jako „al-wa'ef rusfel“

neboli „Rooseveltova erekce“,⁸⁶ nazvána podle Kermita Roosevelta, experta CIA na Blízký východ (Holland 1996: 60).

V této době si USA opětovně uvědomily, že pro završení svých cílů na Blízkém východě stále potřebují Velkou Británii a opět zahájily jednání. Na konci roku 1954 Eden navrhl Dullesovi plán na spolupráci při mírovém uspořádání v regionu. Plán vešel pod známost jako „Plán Alfa“ a jeho cílem bylo během dvou let dojednat arabsko-izraelské mírové uspořádání. Projekt například zahrnoval kompromis týkající se vymezení definitivních hranic Izraele, zřízení přístavu pro Jordánsko v Haifě, návrat části uprchlíků a přesídlení a odškodnění ostatních (Sorby 2003: 64). Egypt měl být prvním arabským státem, kterému by byl tento plán předložen, protože má vliv nad ostatními arabskými státy, je ochotný ke smíru, jako první uzavřel příměří s Izraelem v roce 1949 a přiklání se na stranu Západu. Eden předložil plán Násirovi 20. února 1955, ale díky násilí na egyptsko-izraelských hranicích projednávání plánu Násir odložil (Hahn 1991: 189).

8.2 Egyptské styky s Izraelem v první polovině 50. let

Události, které se odehrály v únoru 1955, představovaly předehru konfliktu známého pod pojmem „Suezská krize“.⁸⁷ Jelikož se Egypt obával americké převahy na Blízkém východě a Izrael měl zase strach z americké vojenské podpory Arabů, již v březnu 1953 se ukázala snaha obou zemí spojit se proti americké police v regionu. Egyptští a izraelští důstojníci se setkali za účelem vytvoření dohody týkající se bezpečnosti hranic v Gaze. Egypt však izraelskou nabídku nakonec odmítl a kontakty ukončil (Alterman 1998: 31).

Na další spolupráci navázala vláda Mošeho Šaretta v roce 1954, kdy bylo zahájeno další kolo tajných jednání s Egyptem. V konečné fázi

---

⁸⁶ Viz obrazová příloha č. 7

⁸⁷ Termín označuje mezinárodní krizi, která byla vyvolána zásahem Velké Británie a Francie ve válce Izraele proti Egyptu v roce 1956. Více viz kapitola 11.

Egypt nabídl uzavření mírové dohody výměnou za izraelskou technickou pomoc. Rozhovory však přerušila tzv. „Lavonova aféra“ (Cull et al. 2010: 69). Izraelský ministr obrany a náčelník vojenské rozvědky Pinchas Lavon údajně nařídil, bez vědomí premiéra, vyslat tajné agenty do Káhiry a Alexandrie, kde měli umístit bomby na americké a britské budovy s důkazy o tom, že za atentáty stojí Egyptané. Akce se udála během června a července 1954 a zřejmě se jednalo o snahu narušit zahájení anglo-egyptských rozhovorů. Egyptané však izraelskou léčku prohlédli a zatkli 11 mužů, které postavili před soud. Přestože nebylo prokázáno, že za akcí stál opravdu Lavon, byl nucen ze svých funkcí v únoru 1955 odstoupit (Sorby 2003: 80).

Ještě před Lavonovou demisí se však na izraelsko-egyptských hranicích rozhořelo mnoho konfliktů. Nejkrvavější operace od roku 1948, Izraelci nazvána „Operace Černý šíp“ (Mivtza Hetz Šahor), se uskutečnila v noci z 28. února na 1. března 1955. Hlavní cíl představoval malý egyptský vojenský tábor. Izraelci ale byli prozrazeni dříve, než očekávali, a útok se proměnil v krvavou vřavu. Bylo zabito 8 izraelských výsadkářů a 14 jich bylo zraněno. Egyptská strana utrpěla ještě větší ztráty. Zemřelo 36 vojáků a 28 jich bylo zraněno. O život přišlo také několik civilistů, mezi nimi i sedmiletý palestinský chlapec.⁸⁸ Šaret se k útoku později vyjádřil: *„Tento počet (mrtvých Egyptanů) změní nejen rozsah události, ale také její podstatu. Toto číslo otočilo incident k události, která by mohla vyústit ve vážné komplikace a hrozby ... jak politické, tak vojenské“* (Morris 1993: 325-326).

Izraelský útok odhalil především vojenskou slabost Egypta. O pět let později se major Saláh Sálím, člen Rady revolučního velení, vyjádřil, že v této době měl Egypt k dispozici pouze 6 provozuschopných letadel a dalších 30 nemohlo létat kvůli přerušení dodávek náhradních dílů. Téměř 60% tanků potřebovalo velké opravy a munice, kterou Egyptané mohli

---

⁸⁸ V počtech mrtvých se zdroje rozcházejí. Například Karol Sorby uvádí 36 mrtvých a 33 zraněných egyptských vojáků (Sorby 2003: 20), Peter L. Hahn hovoří o 38 mrtvých egyptských vojácích (Hahn 1991: 189). Jinde se setkáme dokonce se 40 mrtvými egyptskými vojáky včetně dvou civilistů a 8 mrtvými Izraelci (Cull et al. 2010: 78).

použit, by vystačila pouze na hodinovou palbu. Násir tak ihned po útoku nařídil zvýšení rozpočtu na armádu a zároveň podal urgentní žádost k USA o dodávku vojenského vybavení. Tento požadavek však nebyl vyslyšen (Sorby 2003: 80-81).

8.3 Oficiální přechod Egypta k politice neutrality

Ve dnech 18. až 24. dubna se konala konference v Bandungu v Indonésii,⁸⁹ na základě které vzniklo Hnutí nezúčastněných.⁹⁰ Násir se zde setkal s indickým premiérem Džavaharlálem Néhrúem a jugoslávským prezidentem Josipem Brozem-Titem (Sorby 2003: 87). Na tomto setkání představitelé států s Násirem jednali jako s vůdcem arabského světa, a z konference tak odešel s vysokým sebevědomím a odhodláním sjednotit arabský, islámský a africký svět a dovést ho k nezávislosti od zahraničního imperialismu (Hahn 1991: 190). Během konference se Násir také snažil zjistit, zda-li je možné nakoupit zbraně od dalších zemí. S čínským ministrem zahraničí Čou En-lajem Násir diskutoval o konkrétních možnostech spolupráce Egypta a Číny. Čou En-laj se vyslovil pro možnost spolupráce v hospodářském sektoru. Co se týče Násirova dotazu na potenciální nákup zbraní z Číny, Čou En-laj odvětil, že Čína sama má nedostatek, ale ministr je ochotný zprostředkovat prodej zbraní ze Sovětského svazu (Wanner 2006: 147). Výsledkem egyptsko-čínského sblížení během konference nakonec byla tříletá obchodní a platební dohoda, která byla podepsána v srpnu 1955 v Číně (Ginat 1993: 192).

---

⁸⁹ Viz obrazová příloha č. 8

⁹⁰ Hnutí nezúčastněných (Non-Aligned Movement) vytvořil Násir společně s Titem a Néhrúem. Tato politika znamenala vyhýbání se prozápadním paktům, ale členové zároveň neodmítali nákup zbraní od jakékoliv strany (Hopwood 1993: 44).

8.4 Americké odmítání prodeje zbraní Egyptu a prosazování plánu Alfa

Násir stále s nákupem zbraní z Východu otálel a ještě v květnu 1955 jednal s velvyslanci USA a Velké Británie. Jednání však nezaznamenala ani sebemenší pokrok. V této době také Násir mocnosti varoval, že pokud jeho požadavek nebude vyslyšen, obrátí se se svou žádostí na Sovětský svaz (Sorby 2003: 91). Jak Američané, tak Britové však Násirovu pohružku nebrali vážně a to především z toho důvodu, že během vrcholné konference konající se v Ženevě od 18. do 23. července 1955 za účasti Velké Británie, Spojených států amerických, Francie a Sovětského svazu Chruščov Dullese ujistil, že Sověti nezvažují poskytnout Egyptu zbraně. Dulles tak odmítl návrh Henryho A. Byroadea, který v únoru 1955 nahradil Jeffersona Cafferyho ve funkci amerického velvyslance v Káhiře, na dodání vojenského vybavení a ignoroval i jeho varování, že Sověti se připravují udělat podobnou nabídku (Hahn 1991: 192). Stejně na varování svého velvyslance reagovali i Britové, kteří však ještě v červnu zaslali do Egypta dodávku 30 stíhacích letounů⁹¹ a 20 tanků Centurion, které ještě objednala a zaplatila wafdistická vláda. Pro Egyptány to však bylo málo (Sorby 2003: 88).

Přesto byl Dulles znepokojen; a to jak útokem v Gaze, tak především Násirovou účastí na bandungské konferenci. Tyto události zvyšovaly jeho potřebu prosadit Plán Alfa. Byroade opětovně předložil plán Násirovi na konci dubna 1955. Násir ho sice ihned neodmítl, ale po konferenci v Bandungu neprojevil ani ochotu ho zvažovat. V červnu 1955 se Dulles rozhodnul plán zveřejnit, aby získal podporu dalších zemí, jelikož tajné dohody by zabraly mnoho času. Pokud měla Alfa dosáhnout úspěchu tak podle Dullese pouze v roce 1955, jelikož následujícího roku se měly konat americké volby, a arabsko-izraelské vztahy by se tak mohly stát objektem politického soupeření. Ke zveřejnění plánu došlo 26. srpna 1955, ale jeho potenciální úspěch byl ihned ochromen násilím, které

---

⁹¹ Zřejmě se jednalo o stíhací letouny typu Meteor F.8 a noční stíhací letouny typu Meteor NF.13 (Cull et al. 2010: 92).

propuklo o několik dní dříve na egyptsko-izraelských hranicích (Hahn 1991: 191).

Po smrti tří egyptských vojáků 22. srpna Násir nařídil ukončit jednání OSN, která se snažila již od března 1955 dojednat příměří, a 25. srpna nařídil masivní útok proti Izraeli. Americká ambasáda apelovala na Násira, aby útok odvolal. Násir naléhání vyhověl ale ne dříve, než egyptské útočné jednotky, které se nacházely mimo dosah rádiového příjmu, překročily izraelské hranice a zabily několik civilistů. Izraelci americké výzvy, aby nepokračovali v násilnostech, ignorovali a 31. srpna napadli Chán Júnis. Při útoku přišlo o život 30 egyptských vojáků a palestinských uprchlíků.⁹² Klid zbraní nastal až po 8. září, kdy OSN vydala rezoluci č. 108 o zastavení palby (Hahn 1991: 191). Egypt reagoval na izraelskou odvetu blokádou Tiránské úžiny, čímž byla ochromena činnost izraelského přístavu Ejlat. Násir podezřívá Izrael, že ho chce zatáhnout do válečného konfliktu, a proto na egyptské straně hranic nechal zbudovat sto metrů širokou demilitarizovanou zónu a přizval pozorovatele OSN, aby hranice kontrolovali. Izrael podobný krok učinit odmítl (Sorby 2003: 93).

Ještě před propuknutím dalších násilností na egyptsko-izraelských hranicích se Byroade 15. srpna 1955 setkal s Ahmadem Husajnem, egyptským velvyslancem ve Spojených státech. Husajn Byroadea informoval o svém rozhovoru s Násirem. Násir si byl velmi dobře vědom nebezpečí, které se skrývá ve spolupráci s Východním blokem, ale nabídka, kterou Egyptané od Sovětů obdrželi se jen těžko odmítá. Při setkání proto Husajn Byroadea požádal, aby apeloval na State Department, aby Egyptané mohli sovětskou nabídku odmítnout a nakoupit tak zbraně ze Západu. State Department však 15. září egyptskou žádost zamítl. O čtyři dni později obdržel telegram z Káhiry, který hovořil o tom, že Egypt se chystá přijmout sovětskou nabídku možná už následující den. Byroade již 21. září hlásil, že předchozího večera mu

---

⁹² Karol Sorby hovoří o 36 mrtvých Egyptanech (Sorby 2003: 93).

důvěrný zdroj sdělil, že dohoda byla již podepsána. O tomtéž informoval Foreign Office také britský velvyslanec. Informaci získaly USA potvrzenou 27. září, a proto se Kermit Roosevelt, kterého Násir informoval o nákupu československých zbraních již 21. září v Káhiře, rozhodl vrátit do Washingtonu. Egypťané se rozhodli jednat rychle, jelikož jim bylo jasné, že zpráva musí být zveřejněna ještě před Rooseveltových příjezdem do Washingtonu. Přestože nebylo nic připraveno, Egypťané zjistili, že se zrovna koná výstava armádních fotografií. Rozhlas byl ihned informován, že výstavu otevře předseda vlády. Násir tak přednesl oficiální projev, ve kterém veřejnost informoval o uzavření zbrojního kontraktu s Československem (Sorby 2003: 93-95).

9 ČESKOSLOVENSKO-EGYPTSKÉ ZBROJNÍ DOHODY

Podle mnoha studií byla egyptsko-československá zbrojní dohoda uzavřena na základě několika významných událostí, ke kterým došlo během roku 1955. Jednalo se především o uzavření vojenského obranného paktu mezi Tureckem a Irákem, který později vešel ve známost jako Bagdádský pakt; další přelomovou událost představoval útok izraelských vojáků proti Gaze na konci února; v neposlední řadě Bandungská konference, kde se již Násir plně ztotožnil s politikou neutrality; a především odmítnutí západních mocností dodat Egyptu požadované množství zbraní. Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách, obchodní styky mezi Československem a Egyptem byly zahájeny ještě před válkou v Palestině.

9.1 Otazníky okolo zahájení československo-egyptských jednání

Existují různé názory, kdy vlastně přesně začalo jednání Egypta s Československem o prodeji zbraní, které vyvrcholilo kontraktem v září 1955. Za první krok ze strany Egyptanů byl všeobecně považován Násirův rozhovor s čínským ministrem zahraničí Čou En-lajem. Čou En-laj Násirovi přislíbil, že bude kontaktovat Sověty za účelem egyptského nákupu zbraní, a usoudil, že jejich reakce by mohla být příznivá (Wanner 2006: 147). Také útok proti Gaze z února 1955 Násir využíval v mnoha svých proslovech pro ospravedlnění egyptské potřeby zbraní a obrácení se k Východnímu bloku. Nicméně existují i názory, které se přiklánějí k tomu, že dohoda s Československem byla uzavřena ještě před samotným útokem (Zídek, Sieber 2009: 54).

Československá obchodní delegace odletěla do Káhiry 10. února 1955, aby projednala obchodní a platební dohodu s egyptskou stranou. Na konci února se vrátila zpět do Prahy, aniž by vydala oficiální vyjádření o výsledku cesty. Rozhovory s Československem tak opravdu proběhly dva týdny před izraelským útokem, díky čemuž je možno se

domnívat, že zbrojní kontrakt byl alespoň částečně uzavřen již v únoru 1955 (Ginat 1993: 210). Například dopisovatel „Agence France Press“ informoval 14. února 1955: „*Je zřejmé od dobře informovaného zdroje, že Československo je připraveno vyměnit těžké zbraně za egyptskou bavlnu. Česká mise vedená doktorem Otakarem Teuferem⁹³, generálním ředitelem pražského ministerstva zahraničního obchodu, dorazila do Káhiry a 14. února vedla své první jednání na ministerstvu zahraničí s egyptským náměstkem ministra zahraničních věcí, Samím Abu al-Futuhem, a s generálem Hassanem Radžabem, náměstkem ministra války*“ (Ra'anán 1969: 79).

Henry Byroade ve své zprávě týkající se vztahů Egypta a Sovětského svazu uvedl, že na jaře 1955, po incidentu v Gaze, byla vyslána egyptská delegace do východní Evropy za účelem vyhledání možného zdroje zbraní. Podle Byroadea byla delegace očividně úspěšná v získání tanků a možná i proudových letadel z Československa. Zůstává však otázka, proč byla egyptská mise vyslána, když dohoda již byla uzavřena. Je proto pravděpodobné, že delegace přijela dojednat pouze detaily kontraktu (Ginat 1993: 210-211). Díky tomuto výkladu se může zdát, že útok Izraelců v Gaze představoval pouze preventivní úder proti zbrojícímu protivníkovi (Zídek, Sieber 2009: 55).

Při bližším zkoumání československých pramenů lze však dojít k jinému závěru. V první polovině 50. let se naopak zdálo, že dveře československých zbrojních závodů byly pro Egypt uzavřeny. Podle usnesení politického byra Ústředního výboru Komunistické strany Československa (dále jen ÚV KSČ) z 22. dubna 1953 byl zakázán vývoz zbrojního a jiného speciálního materiálu do kapitalistických zemí.⁹⁴ Do této skupiny patřil mimo jiných zemí také Egypt (Zídek, Sieber 2009: 55). Co se týče výše zmíněné únorové dohody, v této době ÚV KSČ povolilo výjimku ze zákazu na vývoz 200 pistolí ráže 7.65 včetně

---

⁹³ Ve skutečnosti se jednalo o Otakara Taufera, jehož jméno je v zahraniční literatuře často pozměňováno právě na Teufera.

⁹⁴ MNO, inv.č. 4025, sign. 54/2/3/1, ka 659

120 tisíc nábojů do Egypta. Ministr zahraničního obchodu Richard Dvořák, který si mimo jiné od prodeje sliboval i rozvoj československo-egyptského obchodního partnerství, odůvodnil výjimku následujícími slovy: *„Jelikož se jedná o malé množství, které lze opatřiti z kteréhokoliv evropského kapitalistického státu, uvedený vývoz zbraní a střeliva do Egypta doporučuji. Vzhledem k tomu, že do Egypta dodáváme pistole menší ráže a lovecké pušky s municí již tradičně a egyptští obchodníci již řadu let mají zájem o dodávky pistolí ráže 7.65, usnadní tento odprodej naši práci v prodeji ostatních druhů zboží. Dále pak přispěje k propagaci dobré kvality československých výrobků na egyptském trhu.“*⁹⁵ Mezi zbrojní dohodou podepsanou v září 1955 a nabídkou prodeje pistolí ráže 7.65 tedy neexistují zřejmé souvislosti. Nelze však vyloučit, že egyptská vláda chtěla, aby okolní svět nabyl tohoto dojmu (Zídek, Sieber 2009: 56).

9.2 Skutečné zahájení jednání

Skutečné rozhovory o možném nákupu zbraní z Československa byly zřejmě opravdu zahájeny až po útoku v Gaze, v březnu 1955. Do Káhiry přiletěla československá obchodní delegace v čele s Jaroslavem Kohoutem, který se setkal s Hassanem Radžabem. Ten Kohoutovi předložil seznam zbraní, o které by měl Egypt zájem. Při rozhovoru také dodal, že přiletí do Prahy prodiskutovat podrobnosti ihned,⁹⁶ jak dorazí důležitá dodávka zbraní z Velké Británie,⁹⁷ jelikož Egypťané se obávali, aby Británie dodávku kvůli československo-egyptským jednáním nezarazila. Radžab opětovně kontaktoval sovětského vojenského atašé 6. dubna s dotazem, zda-li je Sovětský svaz opravdu ochoten zbraně prodat, a již 12. dubna obdržel pozitivní odpověď (Laron 2007: 22).

V této době si byl Násir již téměř jist, že zbraně od Západu nezíská. Násir se potýkal s podobným problémem jako Nahhás Paša

⁹⁵ NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 34, ar. j. 44, b. 6, schůze PB ÚV KSČ ze dne 10. 2. 1955

⁹⁶ O této cestě hovořil Byroade ve své výše zmíněné zprávě. Viz podkapitola 9.1

⁹⁷ Viz podkapitola 8.4

v roce 1951;⁹⁸ k alianci se Západem by byl ochoten přistoupit v tajnosti, jelikož veřejnost byla silně proti. USA však chtěly alianci veřejnou a formální. Ještě v roce 1954 se Násir domníval, že zbraně je možné získat, jelikož západní mocnosti potřebují Egypt kvůli jeho strategické pozici. Jenže v únoru 1955 byl podepsán Bagdádský pakt, a Západ tak našel spojence v Iráku, čímž byl Egypt odsunut do pozadí. Násir začal věřit v anglo-americké spiknutí a jeho snahu izolovat Egypt od arabského světa. Důkaz mu poskytoval vojenský pakt USA s Libyí podepsaný již v září 1954. Jeho podezření se ještě vystupňovalo po útoku v Gaze, kdy Hasan Tuhami, šéf egyptského zpravodajského oddělení prezidentovy kanceláře, informoval Násira, že zpravodajské služby získaly informaci, že za útokem v Gaze stojí Britové společně s Američany (Laron 2007:24-27).

Tajná jednání se zástupci Sovětského svazu se rozběhla na základě Radžabova dubnového ujištění od Sovětů. Násir se 21. května setkal osobně s Danielem Solodem, aby mu objasnil, proč se rozhodl pro nákup zbraní z Východního bloku. Během rozhovoru Solodovi sdělil, že Egypt byl vystaven izraelské agresi, protože Západ dodává Izraeli zbraně, zatímco Egyptu dodat zbraně odmítá.⁹⁹ Podle Násira, pokud by Američané dovolili Izraelcům zaútočit, Egypt by byl během 24 hodin poražen. Násir nevěřil, že by Američané k tomuto kroku přistoupili, ale uvedl, že se jim naskytlo již mnoho příležitostí, jak egyptsko-izraelský konflikt ukončit, ale místo toho nutí Egypt hrát podle jejich pravidel (Laron 2007: 28). Během rozhovoru Solod Násirovi poskytnul seznam dostupného materiálu, který mimo jiné zahrnoval i ponorky, těžké tanky a proudové bombardéry, které Československo nebylo schopno samo dodat (Ginat 1993: 213).

Jednání se Sověty pokračovala v červnu po doručení britských tanků a stíhacích letounů,¹⁰⁰ kdy egyptský zástupce Saláh Sálím

---

⁹⁸ Viz podkapitola 5.2

⁹⁹ S tímto tvrzením rozhodně nesouhlasí historik Uri Ra'anán, který ve své knize „*The USSR Arms the Third World*“ hovoří o tom, že Egypt měl v roce 1955 stejně velkou armádu jako Izrael a československé zbraně tudíž rozhodně pro svou obranu nepotřeboval (Ra'anán 1969: 44-53).

¹⁰⁰ Viz podkapitola 8.4

požadoval od Soloda ujištění, že rozhovory budou probíhat zcela v tajnosti, aby Británie nezastavila případné další dodávky vojenského materiálu. Solod Sálima ujistil, že udržení rozhovorů v tajnosti je i v sovětském zájmu. Týden po setkání bylo doporučeno Ústřednímu výboru Komunistické strany SSSR (dále jen ÚV KSS), aby odsouhlasil prodat Egyptu letouny MiG-15 a poslal instrukce sovětským velvyslanectvím v Káhiře a Praze (Laron 2007: 30-31).

V této době zaznamenalo československo-egyptské vyjednávání nedostatky v koordinaci jak na egyptské, tak i na sovětské straně. Podle dvou zpráv Jaroslava Kohouta adresovaných premiéru Viliamu Širokému se zdá,¹⁰¹ že Sověti československou vládu neinformovali o probíhajících jednáních s Násirem. Kohout se proto obrátil s dotazem na Radžaba, se kterým jednal již v minulosti, ale ten ho odkázal na Násira. Kohout ve své zprávě dále uvedl, že v tutéž dobu Sověti dali velmi přesné instrukce svému velvyslanci a přes něj °Alímu Sabrímu, asistentovi a důvěrníkovi Násira, že všechny specifické záležitosti týkající se zbrojní dohody musí být vyjednávány egyptskou a československou stranou přímo. Sověti také odmítli poslat do Káhiry své vojenské experty. Na závěr Kohout zmínil, že získal seznam požadovaného vojenského vybavení, který zahrnoval 80 stíhacích letounů MiG-15, 20 bombardérů, 100 těžkých a 50 lehkých tanků, 24 samohybných děl ráže 105 mm a mnoho dalšího (Laron 2007: 31-32).

Před svým návratem do Prahy se Kohout setkal ještě s °Alím Sabrím, který ho informoval o egyptském rozhodnutí koupit československé zbraně, a dále Kohoutovi sdělil, že od nynějška Sabrí povede jednání osobně. Během rozhovoru Sabrí podotknul, že přestože Egyptané chtějí jednání zahájit ihned, nemohou obdržet první dodávku zbraní před 15. srpnem, protože v té době dorazí většina francouzských a britských dodávek (Laron 2007: 34).

---

¹⁰¹ První zpráva pochází ze dne 14. července 1955 z Kohoutova pobytu v Káhiře, druhá, kterou Kohout sepsal po svém návratu do Prahy, z 21. července 1955 (Laron 2007: 31).

Ludmila Jankovcová, náměstkyně předsedy vlády, a Jaromír Dolanský, člen předsednictva ÚV KSČ, ústně informovali 11. července 1955 (Zídek, Sieber 2009: 56) politbyro ÚV KSČ o „prodeji speciálního materiálu“ do Egypta.¹⁰² Na konci července přicestoval do Káhiry Dmitrij T. Šepilov, editor deníku Pravda a budoucí ministr zahraničních věcí SSSR, aby se zúčastnil oslav výročí egyptské revoluce. Šepilov Egyptřany informoval o sovětském záměru prodat stíhací letouny MiG-15, bombardéry Iljušin, tanky Stalin;¹⁰³ většina by mohla být hrazena bavlnou po dobu 12ti let. Následně do Prahy odletěla skupina egyptských techniků, aby se seznámila s letouny MiG-15 (Laron 2007: 34).

9.3 Uzavření zbrojních dohod

Politbyro ÚV KSČ se 8. srpna 1955 usneslo na základních principech dohody, které spočívaly v tom, že vyjednávání povede smíšená československo-sovětská komise; dodávky budou hrazeny ve zboží, případně Československo poskytne Egyptu úvěr na pět let s úrokem 2,5 až 3% p.a.¹⁰⁴ V srpnu přiletěla egyptská delegace vedená Muhammadem Háfizem Ismá'ílem do Prahy a 23. srpna zahájila československá a sovětská delegace rozhovory za účelem projednání detailů smluv. Smlouva na dodávky speciálního materiálu a technické pomoci mezi Československem a Egyptem byla podepsána 12. září 1955.¹⁰⁵ V této smlouvě byl obsažen také materiál, který měl být dodán Sovětským svazem. Z toho důvody byla 16. září 1955 podepsána také smlouva mezi Československem a Sovětským svazem, díky které Egyptřané nevstoupili do smluvního vztahu se Sověty. Objem materiálu dodaného na základě smluv činil celkově 921 milionů Kčs. Sovětský svaz se na částce podílel 523 miliony Kčs, Československo 398 miliony Kčs. Egypt měl uhradit 25% objemu smlouvy ve valutách a zboží postupně do

---

¹⁰² NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 49, ar. j. 67, b. 28, schůze PB ÚV KSČ ze dne 11. 7. 1955

¹⁰³ Jednalo se o bombardéry typu Il-28 a tanky IS-3.

¹⁰⁴ NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 55, ar. j. 71, b. 29, schůze PB ÚV KSČ ze dne 8. 8. 1955

¹⁰⁵ Celé znění smlouvy viz dokument č. 5 v příloze

31. března 1956, na zbylých 75% mu byl poskytnut úvěr na tři roky.¹⁰⁶ Československo se zavázalo dodat vojenský materiál v několika etapách, přičemž první měla být ukončena do 25. října 1955. Celou problematiku kontraktu s Egyptem vedlo ministerstvo zahraničního obchodu pod krycím názvem „Akce 105“.¹⁰⁷ Na základě smlouvy mělo být do Egypta dodáno mimo jiného především 80 proudových stíhacích letounů typu MiG-15bis a 6 cvičných proudových stíhacích letounů typu MiG-15UTI, 43 proudových bombardérů Il-28¹⁰⁸ a 4 cvičné proudové bombardéry Il-28U, 25 cvičných letadel Jak-11, 20 transportních letounů Il-14, 200 tanků T-34/85, 200 obrněných transportérů BTR-152,¹⁰⁹ 6 vyprošťovacích tanků, 12 motorových torpédových člunů, 50 děl ráže 122 mm vz. 31/37, 80 houfnic ráže 122 mm vz. 38, 50 samohybných děl SU-100, 24 raketometů ráže 130 mm vz. 51, 200 protitankových děl ráže 57 mm nebo 76 mm,¹¹⁰ 50 protiletectkých děl ráže 85 mm vz. 44,¹¹¹ 120 protiletectkých děl ráže 37 mm vz. 39, 4 radiolokační stanice P-8, 1 transportní loď, 4 minolovky pro mělkou vodu, 100 000 protipěchotních min, 92 transportérů a tažných vozidel.¹¹²

Doplňková dohoda týkající se dodávky námořního vybavení byla podepsána 20. září 1955 ve Varšavě, kde byl Sovětský svaz zastoupen opět Československem. Na základě této smlouvy měl Egypt obdržet dva torpédoborce třídy Skoryj, dvě minolovky T-43 a tři ponorky (dvě třídy W a jednu třídy Maljutka) (Ginat, str. 215). O tomto kontraktu již československé archívy nepodávají žádné informace.¹¹³

¹⁰⁶ NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 66, ar. j. 82, b. 19, schůze PB ÚV KSČ ze dne 10. 10. 1955

¹⁰⁷ NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 66, ar. j. 82, b. 19, schůze PB ÚV KSČ ze dne 10. 10. 1955

¹⁰⁸ V archívech Ministerstva národní obrany je uvedeno 45 bombardérů Il-28 (MNO, inv.č. 2954, sign. 26/7/7/264, ka 522). Stejný počet bombardérů mělo být také dodáno ze SSSR do ČSR na základě smlouvy ze 16. září 1955 (NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 66, ar. j. 82, b. 19, schůze PB ÚV KSČ ze dne 10. 10. 1955).

¹⁰⁹ V archívech Ministerstva obrany je uveden počet 240, ale díky špatnému přepisu je možný i počet 200 (MNO, inv.č. 2954, sign. 26/7/7/264, ka 522).

¹¹⁰ V archívech Ministerstva obrany je uvedeno také 200 protitankových děl ale pouze ráže 57 mm vz. 43 (MNO, inv.č. 2954, sign. 26/7/7/264, ka 522).

¹¹¹ Viz obrazová příloha č. 9

¹¹² NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 66, ar. j. 82, b. 19, schůze PB ÚV KSČ ze dne 10. 10. 1955

¹¹³ Viz obrazová příloha č. 10

Jak již bylo zmíněno na konci předchozí kapitoly, Násir oficiálně oznámil nákup československých zbraní 27. září 1955 u příležitosti zahájení výstavy armádních fotografií (Sorby 2003: 95)¹¹⁴: „...*Jménem Egypta, bratři, jsem to*¹¹⁵ *oznámil Americe, Anglii, Francii, Rusku, Československu a ostatním státům a čekal jsem na jejich odpověď. Vyčkával jsem, a jaký byl výsledek? Od některých se mi dostalo odpovědi, že mohu dostat zbraně s podmínkami. To jsem odmítl, protože jsem vám již řekl, že jsme sice byli ochotni ponižovat sami sebe, když jsme žádali o zbraně, že však nikdy neopustíme od svých zásad. Od Československa se nám dostalo odpovědi, že tato země je ochotna dodat nám zbraně podle našich potřeb a podle potřeb egyptské armády na obchodním základě, přičemž tato transakce se bude považovat za normální obchodní transakci. Vyslovili jsme s tím souhlas a minulý týden podepsal Egypt obchodní dohodu s Československem o dodávkách zbraní. Tato dohoda umožňuje Egyptu platit v egyptských výrobcích, jako je bavlna a rýže. Na tuto nabídku jsme vděčně přistoupili. Tímto způsobem, bratři, dosáhneme jednoho z cílů revoluce, vytvoření silné národní armády...*“ (MZV ČSR 1963: 221).¹¹⁶

Československo-egyptský kontrakt znamenal šok jak pro Brity, tak i pro Američany. Když si ministři zahraničních věcí západních mocností stěžovali, jak mohl být kontrakt uzavřen, když je Chruščov během ženevské konference ujišťoval o opaku, sovětský ministr zahraničních věcí Molotov reagoval, že sovětská vláda „*je přesvědčena, že každý stát má legitimní právo na nákup zbraní pro jeho vlastní obranné potřeby od dalších států na základě obvyklých obchodních podmínek a že žádný stát nemá právo zasahovat a vyjadřovat jakékoliv jednostranné tvrzení, kterým by porušoval práva a zájmy dalších států*“ (Ramazani 1959: 356).

---

¹¹⁴ Viz podkapitola 8.4

¹¹⁵ Požadavek na nákup zbraní za účelem obrany bez stanovení podmínek, např. zapojení se do obranného paktu (poznámka autorky).

¹¹⁶ Celé znění proslovu viz dokument č. 6 v příloze

Československá vláda oficiálně oznámila uzavření dohody 3. října 1955.¹¹⁷

Československo-egyptská smlouva z 12. září zahájila i další československo-egyptské obchodní kontakty. Již 14. října 1955 se Hasan Radžab při příležitosti návštěvy československého Ministerstva zahraničního obchodu dotazoval, zda-li by Československo mohlo Egyptu dodat zařízení na výrobu vojenské techniky a poskytnout licenci na výrobu lehkých a těžkých kulometů a licenci k výrobě munice „*pro všechnu vojenskou techniku dodávanou Československem do Egypta.*“¹¹⁸ Radžab se také zajímal, zda-li by Československo mohlo „*pomoci Egyptu při výchově odborných kádrů pro výrobu vojenské techniky.*“¹¹⁹ Ministr zahraničního obchodu Richard Dvořák záležitost prodiskutoval s generálporučíkem Sidorovičem, jelikož v případě požadavku na předání dokumentace, by se jednalo o sovětské licence, k čemuž Československo potřebovalo sovětský souhlas. Sidorovič se k Radžabově požadavku jednoznačně nevyjádřil, pouze „*poukázal na značný rozsah celého požadavku*“ a dodal „*že tuto otázku musí u nás rozhodnout vyšší místa.*“ Nicméně Radžabovi bylo umožněno navštívit některé československé zbrojní závody.¹²⁰

Československá vláda se v uzavřené smlouvě v článku 9 zavázala také provést výcvik egyptských odborníků v Československu.¹²¹ Na základě usnesení politbyra ÚV KSČ z 10. října 1955 proto bylo k 1. prosinci 1955 zahájeno školení egyptských odborných specialistů na Vojenské technické akademii Antonína Zápotockého v Brně. Jednalo se o kurzy výcviku v používání tankového, dělostřeleckého a spojovacího materiálu, které měly trvat v průměru pět týdnů. V rámci školení byl vytvořen také dlouhodobý kurz radiolokace trvajících 25 týdnů. Všechny

---

¹¹⁷ NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 64, ar. j. 80, b. 1, schůze PB ÚV KSČ ze dne 3. 10. 1955

¹¹⁸ NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 67, ar. j. 83, b. 23, schůze PB ÚV KSČ ze dne 17. 10. 1955

¹¹⁹ NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 67, ar. j. 83, b. 23, schůze PB ÚV KSČ ze dne 17. 10. 1955

¹²⁰ NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 67, ar. j. 83, b. 23, schůze PB ÚV KSČ ze dne 17. 10. 1955

¹²¹ NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 66, ar. j. 82, b. 19, schůze PB ÚV KSČ ze dne 10. 10. 1955

kurzy měly být ukončeny do 30. července 1956.¹²² V rámci dalších školení byli také vysláni českoslovenští specialisté do Egypta.¹²³

Během roku 1956 byly uzavřeny další tři československo-egyptské obchodní smlouvy. První smlouva byla podepsána 10. dubna 1956 a Egypťané obdrželi výzbroj v hodnotě 569,5 milionu Kčs. Československo se na kontraktu podílelo 303,9 miliony Kčs.¹²⁴ V rámci kontraktu Egypťané získali další tanky T-34/85, samohybná děla SU-100, raketomety ráže 130 mm, tarasnice T-21, samonabíjecí pušky ráže 7.62 mm, lehké kulomety ráže 7.62 mm vz. 52 a těžké kulomety Gorjunov vz. 43,¹²⁵ kulomety DŠK ráže 12.7 mm v jednohlavňovém a čtyřhlavňovém provedení, protiletadlové kanóny ráže 85 mm a další výzbroj.¹²⁶

Druhá dohoda podepsaná 15. srpna 1956 zahrnovala pouze sovětské dodávky v hodnotě 36,1 milionu Kčs. Třetí dohoda podepsaná 29. října 1956 se týkala výhradně československého zařízení v celkové hodnotě 62 milionů Kčs, které mělo sloužit k výrobě dělostřeleckých nábojů a munice různých ráží.¹²⁷ Na první dvě dohody dostal Egypt úvěr s úrokem 2%, který měl být uhrazen ve zboží do roku 1960.¹²⁸

---

¹²² NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 74, ar. j. 91, b. 10, schůze PB ÚV KSČ ze dne 5. 12. 1955

¹²³ MNO, inv.č. 2954, sign. 26/7/7, ka 521

¹²⁴ NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 126, ar. j. 162, b. 2a, schůze PB ÚV KSČ ze dne 7. 1. 1957

¹²⁵ Viz obrazová příloha č. 11

¹²⁶ NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 89, ar. j. 107, b. 28, schůze PB ÚV KSČ ze dne 13. 3. 1956

¹²⁷ NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 126, ar. j. 162, b. 2a, schůze PB ÚV KSČ ze dne 7. 1. 1957

¹²⁸ NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 89, ar. j. 107, b. 28, schůze PB ÚV KSČ ze dne 13. 3. 1956

10 OD REAKCE ZÁPADU NA UDÁLOSTI ZE ZÁŘÍ 1955 PO ZNÁRODNĚNÍ SPOLEČNOSTI SUEZSKÉHO PRŮPLAVU

Vysocí představitelé západních mocností byli zbrojní dohodou mezi Egyptem a zemí Východního bloku zaskočeni, přestože byli o úmyslech Egypta předem varováni svými velvyslanci v Káhiře. Žádný z politiků těmto informacím však nepřikládal větší význam a egyptské pohrůžky, že pokud Egyptané nezískají zbraně ze Západu, obrátí se na Východ, brali jako pouhé blafování.

Američané reagovali ihned sestavením plánu protiopatření, která by byla přijata, pokud by mělo dojít k uskutečnění dodávek zbraní z Východu. Opatření zahrnovala zastavení veškeré pomoci Egyptu, přerušení kulturních a hospodářských kontaktů, pohrůžku přerušení diplomatických styků a možnost námořní blokády všech egyptských přístavů za účelem zabránění dovozu zbraní. Tuto nótu měl Násirovi doručit George Allen, sekční šéf State Departmentu pro Afriku a Blízký východ, ale Henry Byroade ho společně s Kermitem Rooseveltem přesvědčili, aby dokument Násirovi nepředával, jelikož situace by mohla vyústit až v diplomatickou roztržku (Sorby 2003: 96).

10.1 Reakce Izraele

Reakce Izraele na zbrojní dohodu by se dala lehce označit za hysterii. Izraelci byli přesvědčeni, že Egypt nakupuje zbraně především z toho důvodu, aby Izrael napadnul. Ben Gurion se v Knesetu¹²⁹ vyjádřil: „*Vládcové Egypta zřejmě došli k závěru, že je snazší dosáhnout úspěchu na zahraničně-politickém poli, než reformovat nešťastné a zahanbující domácí poměry. Egyptští tyraní se usnesli, že nejsnadnější a nejlevnější cestou k dosažení arabské hegemonie je napadení Izraele*“ (Wanner 2006: 167-168).

---

¹²⁹ Jedná se o označení izraelského parlamentu.

Izraelské obavy však byly zřejmě přehnané. Na konci září 1955 se ^cAlí Sabrí setkal s Danielem Solodem. Během rozhovoru Sabří Solodovi sdělil, že Násir souhlasil zahájit jednání s Izraelem za účelem nalezení mírového řešení palestinského problému a uspořádání hranic. Na základě této rozmluvy je tedy možné usuzovat, že Násir chtěl československé zbraně využít spíše jako obranný, nikoli útočný prostředek (Laron 2007: 38). Stejně tak ze zprávy tajné britské služby MI6 z května 1955 vyplývalo, že Egypt nemá vůči Izraeli žádné agresivní záměry. Egypťané ani nebyli na útok připraveni. Generál Burns, velitel jednotek OSN, se o egyptské armádě vyjádřil: *„Jsou věci, které Egypťané potřebují více než moderní zbraně, především lepší morálku, lepší disciplínu a lepší výcvik“* (Wanner 2006: 167-168).

Českoslovenští instruktoři, kteří v rámci zbrojní dohody prováděli výcvik egyptských vojáků, si také stěžovali na nedostatek disciplíny. Ve zprávě Václava Kratochvíla, náčelníka Generálního štábu Československé armády, ze 4. května 1956 o splnění dodávek vyplývajících z uzavřené smlouvy, se v oddílu zabývajícím se působením československých instruktorů v Egyptě píše následující: *„Z Egypta bylo hlášeno, že do současné doby došlo již ke zničení letounu a několika případům vážného poškození letounů. Tyto mimořádné události byly zaviněny vadnou pilotáží a nekázní školených letců. V několika případech byly neodborným zacházením poškozeny dodané československé tanky.“*¹³⁰

David Ben Gurion se do premiérského křesla vrátil 2. listopadu 1955. Ještě před tím ve funkci ministra obrany nařídil Moše Dajanovi, náčelníkovi Generálního štábu Izraelských obranných sil, aby zahájil přípravy pro operaci na Sinaji. Gurionovým cílem bylo obsadit pásmo Gazy a dobýt Šarm aš-Šejch, čímž by otevřel Tiránskou úžinu a zajistil volný přístup k izraelskému přístavu Ejlatu v Rudém moři. Následně Ben Gurion předložil svůj návrh izraelské vládě, která ho však zamítla

¹³⁰ MNO, inv.č. 2954, sign. 26/7/7/226b, ka 522

s odůvodněním, že nyní není vhodný čas na podobné akce (Dayan 1967: 12-13). Ben Gurion však rozhodnutí vlády ignoroval a bez jejího souhlasu v prosinci 1955 schválil sérii nájezdů na území Sýrie a Egypta (Sorby 2003: 172), které si vyžádaly mnoho obětí. Tento incident ukončil jakoukoli snahu Šaretta, který v té době již jako ministr zahraničních věcí pobýval v USA, o získání amerických zbraní. Ben Gurion však již o americké zbraně nestál, jelikož si byl jist, že díky francouzské přízni jich nebude potřeba (Sorby 2003: 172).

Izrael s Francií považovaly Egypt za společného nepřítele. Izrael se obával egyptského útoku a Francii byl Egypt trnem v oku již od vypuknutí alžírské revoluce 1. listopadu 1954. Francie si byla jista, že Egyptané poskytují Alžíránům výcvik a částečně je zásobují municí. Káhirský rozhlas také pravidelně propagoval alžírskou revoluci ve svém vysílání (Sorby 2003: 159).

10.2 Vysoká přehrada v Asuánu

Na podzim 1955 se Britové snažili Egyptánům ukázat, že mají zájem o rozvoj země, a proto se rozhodli podpořit výstavbu Vysoké přehrady v Asuánu. Stejně tak Američané, jelikož věřili, že projekt v Asuánu jim naskýtá možnost opětovně si zavázat Egypt.

První přehrada na Nilu byla zbudována již v roce 1902 Brity a v letech 1912 a 1933 byla její hráz zvýšena. Egyptané začali pracovat na projektu výstavby přehrady již na jaře 1953 a přizvali si k němu inženýry z Velké Británie, Švédska, Itálie a Spojených států (Bareš et al. 2009: 573). Dle odhadů by nová přehrada poskytla trvalé zavlažování dvou milionů akrů egyptské půdy a zdvojnásobila výrobu elektrické energie (Sorby 2003: 197).

Sovětský svaz nabídl financování přehrady ihned v říjnu 1955. Násir se však přikláněl spíše k západní pomoci, jelikož tak by zůstal věrný své neutrální politice. Prezident Světové banky Eugene Black proto

zorganizoval jednání ve Washingtonu o možnosti financování přehrady za účasti Egypta, Velké Británie a Spojených států. Británie s USA 16. prosince 1955 nabídly Egyptu svůj podíl na financování přehrady. Bylo stanoveno, že z celkové částky 1,3 miliardy USD Egypt potřebuje 400 milionů USD v zahraniční měně. Světová banka nabídla poskytnout polovinu z výše uvedené částky, zatímco Američané se společně s Brity zavázali uhradit druhou polovinu (Hahn 1991: 194).

Na konci ledna 1956 dorazil Black do Káhiry, aby s Násirem prodiskutoval další podrobnosti anglo-americké půjčky. Projekt výstavby byl rozdělen do dvou etap. První etapa měla představovat náklady na pokrytí výstavby v první roce, které představovaly 70 milionů USD.¹³¹ Ve druhé etapě by Egypt získal od Američanů a Britů zbylých 130 milionů USD na základě splnění čtyř podmínek: egyptská vláda by musela být schopna prokázat, že půjčku splatí do šestnácti let; technický plán výstavby by musel být odsouhlasen generálem R. A. W. Wheelerem, Blackovým technickým poradcem; Egyptané nebudou nijak neomezovat zadávání dílčích prací a zároveň se egyptská vláda zaváže uzavřít dohody se všemi zeměmi, které se podílejí na distribuci vod Nilu (Wanner 2006: 191). V této době však Sovětský svaz prostřednictvím svého nového velvyslance v Káhiře Jevgenije D. Kiseleva potvrdil svou nabídku z října 1955. Na základě této informace Násir podmínky stanovené Blackem odmítnul (Bareš et al. 2009: 574).

10.3 Události předcházející znárodnění Společnosti Suezského průplavu

V lednu 1956 dorazil na Blízký východ Robert Anderson, zmocněnec prezidenta Eisenhowera, jehož posláním byla propagace plánu Alfa.¹³² Anderson se několikrát sešel s Násirem a snažil se ho

---

¹³¹ USA by se na této částce podílely 56,4 miliony USD a Velké Británie 13,6 miliony USD (Hahn 1991: 194).

¹³² Viz podkapitola 8.1

přesvědčit, aby zahájil přímé egyptsko-izraelské hovory o mírovém uspořádání. Násir se jednáním nebránil, požadoval však rozhovory skrze prostředníka. Zprostředkovaná jednání ale nevyhovovala Ben Gurionovi, který trval na přímých rozhovorech. Násir zároveň odmítl spojovat otázku míru s Izraelem s financováním Asuánské přehrady. Andersenova mise tak skončila ve slepé uličce (Sorby 2003: 128-132).

Mezitím se francouzsko-izraelská spolupráce rozběhla na plné obrátky a 24. dubna byly potvrzeny zbrojní dodávky Izraeli. Zbrojní dohoda poté byla završena 22. června 1956 (Bareš et al. 2009: 575). Také v dubnu 1956 Chruščov navštívil Velkou Británii, kde naznačil, že Sovětský svaz by se mohl připojit k případnému zbrojnímu embargu uvalenému na Blízký východ. Jakmile se Násir dozvěděl o francouzských zbraních směřujících do Izraele a o možnosti sovětského embarga, rozhodl se jednat rychle. Aby si zajistil případný zdroj zbrojních dodávek vyhlásil 16. května 1956 uznání Čínské lidové republiky a navázal s ní diplomatické styky (Sorby 2003: 176).

10.4 Znárodnění Společnosti Suezského průplavu

Od začátku roku 1956 Násir zdůrazňoval egyptské vládě, aby se připravila na znárodnění zahraničních společností, mezi které samozřejmě patřila i Společnost Suezského průplavu.¹³³ Mezinárodní dopravci v této době také začali žádat rozšíření průplavu. Tento akt by vyžadoval rozsáhlé investice a úpravy dohod o průplavu, které společnost odmítala zahájit, dokud nebude vyřešena koncese, která měla vypršet v roce 1968. Egyptané se svou touhou po znárodnění společnosti příliš netajili. Během svého rozhovoru s americkým novinářem Násir prohlásil: *„Suezský průplav se jednoho dne stane egyptským vlastnictvím, i když se tomu Británie snaží zabránit“* (Wanner 2006: 240-241).

---

¹³³ Společnost byla založena v roce 1860 a v letech 1859 až 1869 financovala vybudování Suezského průplavu (Bareš et al. 2009: 447).

Červen 1956 představoval pro Egyptány měsíc významných událostí. Na základě anglo-egyptské smlouvy z roku 1954 poslední britský voják opustil Egypt 13. června 1956. O deset dní později byla na základě lidového referenda přijata ústava Egyptské republiky a Džamál ^cAbd an-Násir byl zvolen prezidentem republiky (Sorby 2003: 185). Dmitrij T. Šepilov vystřídal Molotova ve funkci ministra zahraničních věcí a 18. června navštívil Egypt v rámci své cesty po Blízkém východě. Během svého egyptského pobytu Šepilov Násirovi nabídnul bezúročnou půjčku 400 milionů USD výměnou za uzavření smlouvy o přátelství a spolupráci (Wanner 2006: 245-246).

Počátkem července se Násir na naléhání egyptského velvyslance v USA Ahmada Husajna rozhodl přistoupit na americké podmínky týkající se financování Asuánské přehrady. Husajn ihned spěchal do USA, kde se chtěl setkat s Dullesem a oznámit mu Násirovo rozhodnutí. Poté, co Dulles Husajna přijal a vyslechl vše, co mu Husajn chtěl sdělit, předal egyptskému vyslanci lístek s odpovědí: *„Během sedmi měsíců od původní nabídky se situace změnila... Egyptské zdroje k zabezpečení návratnosti půjčky jsou nejistější, než kdykoliv předtím.“* Stejně reagovali i Britové (Wanner 2006: 251-252).

Po odmítnutí půjčky na výstavbu přehrady se Násir začal zabývat otázkou, jakým způsobem by reagovaly státy zainteresované ve Společnosti Suezského průplavu na její znárodnění. Znárodněním by Násir dosáhl svého cíle a Suezský průplav by se stal výhradně egyptským „majetkem“. Násir by také navíc získal prostředky na financování Vysoké přehrady v Asuánu. Co se týče Američanů, Násir předpokládal, že by mohli podniknout vojenskou akci, která by však znamenala americký konec na Blízkém východě. Francie by se také mohla uchýlit k vojenské akci, ale nemá prostředky na to, aby zasáhla sama kvůli svým zájmům v Alžírsku. Největší pravděpodobnost vojenského útoku čekal od Izraele. Znárodnění průplavu by však bylo pouze malou záminkou pro útok, který by zároveň vyvolal válku proti celému arabskému světu. Nejvíce se Násir obával reakce Velké Británie, a začal proto hodnotit její dispozice

k rychlému útoku proti Egyptu. Nakonec došel k závěru, že Británie by potřebovala týdny na shromáždění vojsk a materiálu nutného pro okupaci zóny Suezského průplavu a že v mezičase bude Británie na základě veřejného mínění donucena usednout s Egyptem k jednacímu stolu. Znárodnění tedy dle Násirova názoru nic nebránilo (Sorby 2003:199-201).

Oslavy třetího výročí revoluce proběhly 26. července 1956. K večeru v Alexandrii předstoupil Násir před desítky tisíc lidí, které se shromáždily na náměstí al-Manšija, aby si vyslechly jeho projev. Svůj proslov Násir zahájil vyjádřením, že zbraně, které Egypt v posledních měsících obdržel, nepřicházejí pouze z Československa, ale také ze Sovětského svazu. Během čtyřhodinového projevu podrobně vylíčil jednání o půjčce za účelem vystavění Asuánské přehrady. Svou řeč završil přečtením dekretu o znárodnění Společnosti Suezského průplavu. Během Násirova projevu vtrhli do úřadoven společnosti egyptští vojáci, obsadili je a převzali všechna zařízení. Než Násir proslov dokončil, průplav byl znárodněn (Bareš et al. 2009: 575-576).¹³⁴

---

¹³⁴ Viz obrazová příloha č. 12

11 NA ÚSVITU SUEZSKÉ KRIZE

„Suezský průplav patří nám. Příjmy z jeho využívání budou v budoucnu naše. Průplav vystavěli Egypťané. Sto dvacet tisíc Egypťanů zahynulo při jeho hloubení. Bude zřízena nová společnost spravující Suezský průplav. Od nynějška budeme spoléhat na svou vlastní sílu, na své vlastní svaly. Průplav bude provozován Egypťany, Egypťany! Slyšíte mě? Egypťany!“ Úryvek z Násirova projevu z 26. července 1956, během kterého oznámil znárodnění Společnosti Suezského průplavu (Cull 2010: 118).

11.1 Reakce Západu na znárodnění Suezského průplavu

Britský premiér Anthony Eden se o znárodnění dozvěděl ještě tentýž den. Počáteční šok vystřídal velmi rychle hněv. Eden následně nařídil, aby byl vypracován postup pro převzetí Suezského průplavu a odstranění Násira (Wanner 2006: 257–259). Američané reagovali zdrženlivěji. Prezident Eisenhower trval na tom, že odstraněním Násira se situace nevyřeší a jako nejdůležitější viděl zajištění fungujícího provozu v průplavu. Zároveň se zaměřil na uklidnění horkých hlav v Londýně a Paříži (Bareš et al. 2009: 576). Francouzská reakce byla totiž ještě bouřlivější než britská. Ministr zahraničí Christian Pineau předal Kamálu Abd an-Nabímu, egyptskému velvyslanci v Paříži, protestní nótu. Nabí odmítl dokument převzít, jelikož Pineau v něm nazval znárodnění průplavu *„loupeživým aktem“* (Wanner 2006: 259–260).

Krátce po vyhlášení znárodnění průplavu začaly Velká Británie a Francie plánovat společnou vojenskou operaci, přestože bylo jasně prokázáno, že Egypt znárodněním Suezského průplavu Cařihradskou konvencí¹³⁵ neporušil. Zatím se ještě neuvažovalo o tom, že by se do bojů mohl zapojit i Izrael. Britové se obávali, že spoluprací s Izraelem by si navždy zavřeli dveře do arabského světa, a proto naléhali na Francouze,

¹³⁵ Cařihradská konvence z roku 1888 měla zajišťovat svobodnou plavbu průplavem v době míru i války všem státům světa (Pečenka et al. 1998: 500).

aby Izraelcům nebyly poskytovány žádné informace o přípravách. Francouzi však i přes svůj závazek Britům stejně Izraelcům částečné informace předávali (Wanner 2006: 268).

V polovině srpna byl vytvořen plán na vojenskou akci, která měla za cíl navrátit Suezský průplav do rukou Západu. Plán dostal krycí název „HAMILCAR“. Později byl však přejmenován na plán „MUSKETEER“, jelikož Francouzi vypouštěli ze slova neznělé H a na svá invazní vozidla malovali písmeno A. Jméno tak bylo nakonec změněno, ale různá písmena na vozidlech zůstala (Britové používali H, zatímco Francouzi A) (Wanner 2006: 274). Na začátku září byl plán na vojenskou akci přepracován a jméno upraveno na „MUSKETEER REVISE“. Nynější plán zahrnoval operaci jak ze vzduchu, tak i z moře. Měl být proveden výsadek v Port Sa'ídu a Port Fu'ádu. Postupně mělo dojít k obsazení Ismá'ílije a nakonec samotného Suezského průplavu. V případě potřeby se počítalo i s postupem francouzských a britských vojsk až do Káhiry (Wanner 2006: 294-295).

11.2 Egyptské mínění o situaci

Egyptané se mezitím snažili, aby nikomu nezavdali příčinu k útoku. Plavba průplavem probíhala bez sebemenších problémů a nová správa Suezského průplavu navíc k 1. srpnu 1956 vydala prohlášení, že během prvních pěti dnů po znárodnění průplavem proplulo dokonce o 24 lodí více než ve stejném období loňského roku (Sorby 2003: 218). Během srpna však bývalé vedení Společnosti Suezského průplavu vyzvalo svůj personál, aby do 10. září 1956 opustil zónu Suezského průplavu. Tento čin mohl velmi rychle omezit chod průplavu, a proto se Egypt obrátil na Sovětský svaz s žádostí o pomoc. Egyptanům se tak podařilo získat lodivody, kteří byli pro nepřerušovaný provoz průplavu nepostradatelní, a ukázali tak světu, že jsou bez obav schopni řídit běžný provoz v průplavu (Wanner 2006: 287).

Aby Násir uklidnil situaci také na hranicích s Izraelem, nařídil zastavit útoky palestinských guerill, které dosud pronikaly přes hranice a útočily na izraelské cíle. V září Násir navrhl, aby byl vytvořen orgán zastupující názory států – uživatelů Suezského průplavu. Tento orgán by měl za úkol přezkoumat potřeby rozvoje průplavu pro proplutí větších lodí v budoucnu a stanovit zásady pro vybírání poplatků. Tento návrh byl však odmítnut jak Velkou Británií a Francií, tak i Spojenými státy (Sorby 2003: 251-253).

11.3 Mezinárodní snahy o mírové řešení situace

Ve dnech 16. až 23. srpna 1956 se konala Londýnská konference uživatelů Suezského průplavu.¹³⁶ Konference se odmítlo účastnit Řecko (kvůli svému sporu s Velkou Británií týkající se otázky Kypru) a stejně tak Egypt, který byl zastupován sovětskou a indickou delegací (Bareš et al. 2009: 577). Osmnáct ze dvaceti dvou zúčastněných států se na konferenci vyslovilo pro rezoluci navrhovanou Američany. Cílem rezoluce bylo vytvořit mezinárodní orgán, který by řídil průplav ve spolupráci s Egyptem. Rezoluce sice uznávala egyptskou suverenitu nad průplavem a obsahovala ujištění, že Egypt bude dostávat spravedlivý podíl ze zisku, ale přesto volala po mezinárodním dohledu nad průplavem. Výslednou rezoluci měl Násirovi přednést australský premiére Robert Menzies. Násir však závěry konference odmítnul, jelikož se podle něj dotýkaly egyptské suverenity (Hahn 1991: 217).

Po jednání v Londýně se Velká Británie rozhodla předat záležitost průplavu k projednání Radě bezpečnosti OSN. Debata na půdě OSN probíhala od 5. do 15. října 1956. Návrh, aby Suezský průplav byl řízen nově vytvořeným Sdružením uživatelů, sovětský ministr zahraničních věcí Dmitrij Šepilov zamítl sovětským vetem. Nakonec tak byla vytvořena rezoluce č. 118¹³⁷ skládající se ze šesti základních bodů, které egyptský

---

¹³⁶ Viz obrazová příloha č. 13

¹³⁷ Celé znění rezoluce viz

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/109/52/IMG/NR010952.pdf?OpenElement>

ministr vnitra Mahmúd Fawzí bez okolků přijal. Jednalo se o zajištění svobodné plavby průplavem bez jakékoliv diskriminace; respektování egyptské suverenity; využití průplavu by muselo být odděleno od politiky všech států; uživatelé a majitelé by si stanovili poplatky na základě dohody; část zisků by byla použita pro rozvoj průplavu a všechny vzniklé spory by byly řešeny na základě arbitráže. Uvedené body byly Radou bezpečnosti přijaty 12. října 1956 (Sorby 2003: 274-277).

11.4 Příchod Izraele na scénu

K jednání o útoku na Egypt byl nakonec přizván i Izrael. Šimon Peres, generální ředitel na izraelském ministerstvu obrany (Director General of the Ministry of Defense),¹³⁸ se 19. září 1956 setkal s francouzským ministrem obrany Mauricem Bourgès-Maunourym. V Paříži projednávali izraelské podmínky pro zapojení se do vojenské akce. O jedenáct dní později přiletěla do Paříže také izraelská ministryně zahraničí Golda Meirová a náčelník izraelského Generálního štábu Moše Dajan. Během následujících jednání Francouzi navrhli, aby Izraelci zaútočili na Egypt jako první (Bareš et al. 2009: 579).

Francouzská a britská delegace se setkaly 14. října 1956. Edenovi bylo sděleno, že Izrael by mohl svým útokem na Egypt zavdat příčinu k britsko-francouzské intervenci v Egyptě, čímž by mohlo dojít ke svržení Násira a ovládnutí Suezského průplavu. Jednání, která následovala, se do dějin zapsala jako tzv. „spiknutí ze Sèvres“. Zde se setkala izraelská delegace tvořená Davidem Ben Gurionem, Moše Dajanem a Šimonem Peresem s francouzskou delegací, kterou představovali francouzský premiér Guy Miller, ministr zahraničních věcí Christian Pineau a ministr obrany Maurice Bourgès-Maunoury. Britskou stranu zastupoval ministr zahraničí Selwyn Lloyd. Na základě třístranných rozhovorů byla 24. října 1956 podepsána dohoda, ve které byl stanoven jasný postup proti Egyptu (Bareš et al. 2009: 580). Zúčastněné strany dojednaly, že Izrael zahájí

---

¹³⁸ V této době David Ben Gurion zastával funkci premiéra a současně i funkci ministra obrany.

útok na Sinajském poloostrově v blízkosti Suezského průplavu. Útok měl být Egyptány chápán jako další z řady izraelských odvetných opatření. Na základě útoku by Britové s Francouzi předložili Egyptu i Izraeli ultimátum s odůvodněním, že útok v tak malé vzdálenosti od Suezského průplavu představuje značné riziko pro civilní lodě v oblasti. Ultimátum bude požadovat stažení egyptských a izraelských vojsk do vzdálenosti 15 km od průplavu a uvolnění vzniklého pásma pro britsko-francouzské oddíly. Pokud ultimátum nebude splněno do 12 hodin, Britové se společně s Francouzi vylodí v Port Sa'ídu a Port Fu'ádu a budou postupovat podél Suezského průplavu (Cull 2010: 125-126).

11.5 Překvapení pro Egypt

Na začátku září provedli Egyptané vyhodnocení dosavadních událostí. Na základě svých úvah začali již od konce srpna posilovat obranu Alexandrie pěchotou, tanky, dělostřelectvem a námořnictvem, jelikož očekávali, že případní útočníci by se souběžně vylodili v Alexandrii a v zóně Suezského průplavu. Postup na Káhiru měla zabrzdit strategická záloha, která byla vytvořena v říjnu a skládala se z tankové divize, dvou pěších brigád a několika samostatných mechanizovaných útvarů. Egyptané si však nebyli jisti, zda-li by spojenci chtěli jen obnovit kontrolu nad Suezským průplavem, nebo zda-li plánují také svržení režimu (Wanner 2006: 294).

V době, kdy Britové schválili plán „MUSKETEER REVISE“, začal v Egyptě převládat názor, že krize pomalu odeznívá. Na konci září se při svém rozhovoru s egyptským velvyslancem Kermit Roosevelt vyjádřil, že možnost válečného konfliktu klesá. Také generální tajemník OSN Dag Hammarskjöld sdělil ministrovi vnitra Fawzímu, že *„je to dobré. Než Britové dokončili vojenské přípravy proti vám, vlak už projel stanicí.“* Ve stejném duchu Fawzího ujistil i Šepilov (Wanner 2006: 302).

Na začátku října egyptská rozvědka nezaznamenala na izraelské straně žádné válečné přípravy, kterým by měla přikládat většího významu.

Ze Sinajského poloostrova tak byla stažena jediná větší tanková formace a Egypťané ani nenacvičovali ústup na druhou obrannou linii na Sinaji (Wanner 2006: 311).

Před anglo-francouzsko-izraelským jednáním v Sèvres byli sice Egypťané varováni před hrozícím izraelským útokem, ale nebrali jej příliš vážně. Jednotlivé informace se buď týkaly jen některých úseků fronty, anebo byly příliš obecné. Násir také věřil, že vojenské přípravy nemohou představovat hrozbu v době, kdy probíhá diplomatický proces. Na začátku října dokonce nechal snížit stupeň pohotovosti a část jednotek obdržela rozkaz vrátit se do kasáren. Zároveň byl obnoven výcvikový program, který byl v minulosti přerušen (Wanner 2006: 319).

Změna nastala 24. října 1956, kdy egyptské vrchní velení obnovilo pohotovost sil na Sinaji. Přestože se zdálo, že došlo k všeobecnému růstu napětí, jednotky však posíleny nebyly. Nejvyšší stupeň bojové pohotovosti pro Akabský záliv a Šarm aš-Šejch byl vyhlášen teprve 26. října 1956, kdy egyptský letecký průzkum zjistil podezřelé změny nad Ejlatem, a až 27. října Káhira obdržela varovné signály ze zahraničí. Během oficiálního večírku v Paříži byl egyptský velvyslanec varován svými východoevropskými kolegy, že Francie s Izraelem plánují napadnout Egypt. Bohužel egyptský velvyslanec nevěnoval této informaci přílišnou pozornost a egyptskou vládu ani nekontaktoval. Stejně tak varování dostalo i egyptské zastupitelství ve Washingtonu, které reagovalo obdobně (Wanner 2006: 326-328).

Izraelský útok na Egypt 29. října 1956 tak zastihl Násira zcela nepřipraveného.

12 ZÁVĚR

Politické směřování Egypta bylo po několik století formováno cizími mocnostmi. Od počátku 20. století Egyptané, stejně jako další národy Blízkého východu, toužili po vlastní nezávislosti a snažili se vymanit z vlivu Západu. Především ve Velké Británii Egyptané spatřovali nepřítele, který „okupuje“ jejich území a rozhoduje o jejich budoucnosti. Projev jisté nezávislosti pro ně představovala silná armáda.

V období od druhé světové války do roku 1954 se Britové, se střídavou americkou podporou, snažili o udržení vojenských základen v oblasti Suezského průplavu. Egyptané ale toužili po samostatnosti, která s Brity na egyptském území nemohla být úplná.

Po podpisu anglo-egyptské dohody v roce 1936, která poskytla Egyptu možnost vybudovat si vlastní armádu, se Britové zavázali Egyptanům v jejich úsilí pomoci. Nadto však Egyptané na základě smlouvy nemohli využívat vojenské pomoci jiných států. Po vypuknutí druhé světové války Egyptané projevili touhu po moderní armádě, ale během války k žádné změně nedošlo. Větší péče se dostalo pouze egyptské protivzdušné obraně, kterou Britové využívali pro svou vlastní potřebu. Britové také vypracovali několik plánů na rozšíření egyptské armády, žádný z nich však nebyl plně realizován. Nové vybavení přicházelo do Egypta velmi pomalu, a navíc se ukázal britský odpor vůči vojensky silnému Egyptu.

Britské zbrojní dodávky do Egypta závisely především na politické situaci a politika, kterou Británie od konce druhé světové války zastávala, se dá jednoduše nazvat zbrojní diplomacií. Jelikož se Egyptané již od roku 1946 snažili o revizi anglo-egyptské smlouvy uzavřené o deset let dříve, kterou nakonec jednostranně vypověděli v roce 1951, Británie používala zbrojní dodávky jako nátlakového prostředku s ohledem na vývoj anglo-egyptských jednání.

Válka v Palestině, která vypukla v květnu 1948, ukázala nepřipravenost egyptské armády. Podle generála Arbuthnota, který stál v čele britské vojenské mise probíhající v Egyptě před palestinskou válkou, egyptští vojáci neprojevovali známky přílišného pokroku v osvojení si základních bojových dovedností. Sami Egyptané si tento nedostatek uvědomovali, a proto se egyptská vláda zpočátku velmi zdráhala poslat svou armádu do války v Palestině.

Když pak přece jen v květnu 1948 egyptská armáda vstoupila do Palestiny, disponovala vojenským vybavením různorodé kvality. Mnoho zbraní bylo zastaralých, a některé dokonce nepoužitelné z důvodu nedostatku náhradních dílů, nebo špatné údržby. Nejsilnější složku egyptské armády představovalo letectvo, které bylo nejlépe vybaveno jak v rámci všech arabských armád, tak i v rámci celého konfliktu.

V porovnání s vojenskými prostředky Izraele na počátku války byla však egyptská armáda relativně silná. Egyptané představovali zhruba jednu třetinu z celkového počtu arabských vojáků a disponovali jak letectvem, tak i dělostřelectvem. Ze zdrojů je patrné, že početní síly obou stran byly vyrovnané. Proti 30 000 Izraelců stálo 32 500 arabských vojáků (Sachar 1999: 274). U Egyptanů se bohužel projevil především nedostatek disciplíny, na kterou si stěžoval nejméně zahraniční vojenský instruktor. Československé zbrojní dodávky v létě 1948 pak znamenaly obrat bojů ve prospěch Izraele.

Porážka v Palestině znamenala pro egyptskou veřejnost šok. Vyhrocená situace vygradovala nekrvavým vojenským převratem v červenci 1952, kdy se k moci dostalo Hnutí svobodných důstojníků. V čele tohoto hnutí stanul mladý důstojník Džamál Abd an-Násir, který se nehodlal smířit s britskou přítomností v zemi a toužil po silné moderní armádě. Pro tento cíl byl ochoten podniknout cokoliv.

Zpočátku události naznačovaly, že Násir uzavře zbrojní kontrakt se Západem. Velká Británie sice stále pokračovala ve své zbrojní diplomacii, ale USA se zdály být dialogu otevřenější. Egypt chtěly využít především

jako nárazníkové zóny proti sovětskému vlivu. Ale i Spojené státy narazily na egyptskou neústupnost v otázce přítomnosti cizích vojenských poradců na egyptském území. V této době zároveň Násir začal inklinovat k politice neutrality, a proto nehodlal Egypt zapojit do žádného západního obranného paktu, ani přijmout jakoukoli zahraniční vojenskou misi. Násir musel odmítat tyto západní nabídky především poté, co v roce 1954 uzavřel revidovanou anglo-egyptskou smlouvu, na základě které britské vojenské jednotky opustily Egypt.

Zbrojní kontrakt uzavřený v září 1955 s Československem nastartoval novou éru egyptské zahraniční politiky. Mnohé důvody, které vedly Egyptěany k nákupu zbraní z Východního bloku, uváděné předními historiky se při porovnání s československými archivními prameny ukazují jako mylné. Egypt začal s Československem o nákupu zbraní jednat již v roce 1946. Smlouva sice byla uzavřena, ale díky židovskému nátlaku a zbrojnímu embargu, které bylo v listopadu 1948 vyhlášeno na oblast Blízkého východu, není jisté, kolik zbraní Egypt opravdu obdržel. Kontrakt pravděpodobně nezahrnoval ani žádnou těžkou techniku.

V roce 1951 Egypt s Československem uzavřel obchodní dohodu, která obsahovala protokol o možném budoucím prodeji zbraní. Z dalšího jednání však nakonec sešlo, jelikož Egyptěané opět uvěřili britským slibům o obnovení zbrojních dodávek. Zbrojní kontrakt z roku 1955 tak představoval důsledek dlouhodobé britské a americké neochoty poskytnout Egyptu požadované množství zbraní. Zde se zároveň projevila značná arogance předních západních politiků vůči zprávám, které jim zasílali jejich velvyslanci působící v Egyptě. Jak americký, tak i britský velvyslanec varovali své vlády před egyptským záměrem nakoupit sovětské zbraně, ale obě vlády toto gesto chápaly pouze jako egyptskou snahu o získání jejich pozornosti.

Československo-egyptská zbrojní smlouva vyvolala ve světě velkou vlnu nevole. Egyptské rozhodnutí šokovalo Američany i Brity a v Izraelcích vyvolalo záchvat paniky. Západ ihned začal spřádat plány, jak

navrátit Egypt do sféry svého vlivu. Egyptanům byla proto přislíbena finanční podpora při výstavbě Velké přehrady v Asuánu, která představovala další významný cíl egyptské vlády. I od této nabídky nakonec mocnosti ustoupily, a v červenci 1956 Násir proto vyhlásil znárodnění Společnosti Suezského průplavu, čímž získal peníze na financování přehrady, ale především nastartoval odpočítávání válečného konfliktu o Suezský průplav.

Před samotným znárodněním Násir uvažoval, jak Západ s Izraelem na jeho plánovaný čin zareagují. Usoudil, že budou upřednostňovat diplomacii před válčením. Násir se však ve svém úsudku mýlil, a proto jej izraelský útok na konci října 1956 zastihl nepřipraveného.

Na základě výše uvedených faktů lze říci, že Egypt byl v letech 1947 a 1948 a stejně tak i v roce 1956 vojensky nejsilnějším státem v oblasti Blízkého východu. Během palestinské války sice utrpěl drtivou porážku, ale důvod spočíval především ve špatném výcviku egyptských vojáků, nikoliv v nedostatku vojenského vybavení.

V roce 1956 egyptská armáda již disponovala moderními zbraněmi dodanými jak ze Západu, tak zejména z Východu, a její síla tak byla srovnatelná s izraelskou armádou.

13 RESUMÉ

This thesis focuses on militarization and the import of arms into Egypt from the end of the Second World War to the Suez crisis. The aim of this thesis is to prove that during this period Egypt was well militarily equipped and was the most militarily powerful country in the Middle East.

The thesis consists of ten chapters, in which I try to explain reasons for the Egyptian request for arms and its effort to become independent from western influence. This effort was achieved when Egypt signed an arms contract with Czechoslovakia in 1955 which had significant implication for the Egyptian future.

In the beginning, the thesis focuses on relations between Great Britain, the USA, the USSR and Egypt after the Second World War. Consequently, the thesis speaks about the war in Palestine taking place in 1948 which Israel won and showed the unpreparedness of the Arabic armies, including the Egyptian army, for war. The reason of the Egyptian failure wasn't bad military equipment but mostly lack of discipline and knowledge of basic military techniques by Egyptian soldiers.

Furthermore, the thesis focuses on western efforts to involve Egypt in their defense pact, and finally the arms contract with Czechoslovakia thanks to which Egypt were supplied with modern military equipment and showed its independence from the West.

The thesis finishes with the nationalization of the Company of the Suez Canal which came as a shock for western statesmen and led to a conflict known as the "Suez crisis". In this part I try to find an answer whether Egypt was prepared for the ensuing war and moreover whether Egyptian leaders expected a conflict.

To sum up, Egypt was the most military powerful country in the region but the missing discipline and unpreparedness of Egyptian soldiers caused the failure in the Palestinian war. Nevertheless, in 1956 before the

Suez crises Egypt was equipped by modern arms from the West and especially from the East. This means that Egypt could have been very well compared militarily with the power of Israel during that period.

14 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Tištěné publikace:

ABDEL-MALEK, A.: *Egypt: Military Society*. New York 1968

BARNETT, M.N.: *Confronting the Costs of War Military Power, State, And Society in Egypt and Israel*. Princeton 1992

BAREŠ, L.; VESELÝ, R.; GOMBÁR, E.: *Dějiny Egypta*. Praha 2009

BULÍNOVÁ, M.: *Československo a Izrael 1945 – 1956*. Praha 1993

CULL, B., NICOLLE, D., ALONI, Š.: *Křídla nad Suezem. Historie leteckých operací během sinajské a suezské války v roce 1956*. Plzeň 2010

DAYAN, M.: *Diary of The Sinai Campaign*. Londýn 1967

DUFEK, J., KAPLAN, K., ŠLOSAR, V.: *Československo a Izrael v letech 1947 – 1953*. Praha, Brno 1993

DURMAN, K.: *Popely ještě žhavé, díl I. Válka a nukleární mír*. Praha 2004

FARNIE, D.A.: *East and West of Suez*. Cambridge 1969

GINAT, R.: *The Soviet Union And Egypt, 1945 – 1955*. Londýn 1993

HAHN, P.L.: *The United States, Great Britain & Egypt, 1945 – 1956: Strategy and Diplomacy in Early Cold War*. North Carolina 1991

HERZOG, Ch.: *Arabsko-izraelské války*. Praha 2008

HOLLAND, M.F.: *America and Egypt: From Roosevelt to Eisenhower*. Londýn 1996

HOPWOOD, D.: *Egypt: Politics and Society 1945-1990*. Londýn 1993

ILAN, A.: *The Origin of the Arab-Israeli Arms Race*. Londýn 1996

LACINA, K.: *Nejnovější dějiny Afriky*. Praha 1987

LITTLE, D.: *American Orientalism: The United States and the Middle East Since 1945*. North Karolina 2004

- MACEK, R.: *Egyptská arabská republika*. Praha 1981
- MANSFIELD, P.: *Nasser's Egypt*. Harmondsworth 1965
- MORRIS, B.: *Israel's Border Wars 1949 – 1956*. Oxford 1993
- NEGUIB, M.: *Egypt's Destiny: A Personal Statement*. Westport 1984
- OSBORN, P. R.: *Operation Pike: Britain versus the Soviet Union, 1939 – 1941*. Westport 2000
- PEČENKA M., LUŇÁK, P. a kolektiv: *Encyklopedie moderní historie*. Praha 1998
- RA'ANAN, U.: *The USSR Arms the Third World: Case Studies in Soviet Foreign Policy*. Columbia University 1969
- SACHAR, H.M.: *Dějiny Státu Izrael*. Praha 1999
- SORBY, K.: *Egyptská revolúcia 1952*. Bratislava 1998
- SORBY, K.R.: *Suez 1956. Súmrak tradičného kolonializmu na Blízkom východe*. Bratislava 2003
- WANNER, J.: *Bitva o Suez. Studená válka, druhý arabsko-izraelský konflikt a britsko-francouzská intervence v Egyptě*. Praha 2006
- ZÍDEK, P., SIEBER, K.: *Československo a Blízky východ v letech 1948 – 1989*. Praha 2009
- ZUBOK, V.M.: *A Failed Empire: The Soviet Union in the Cold War from Stalin to Gorbachev*. North Karolina 2007

Elektronické zdroje:

ALTERMAN, J.B.: *American Aid to Egypt in the 1950s: from Hope to Hostility*. The Middle East Journal, Vol. 52., Issue: 1 (<http://www.jstor.org/pss/4329153>, 29. 11. 2010)

GIBB, H.A.: *Anglo-Egyptian Relations: A Reevaluation*. International Affairs, Vol. 27, No. 4 (<http://www.jstor.org/stable/2608568>, 8. 2. 2011)

GINAT, R.: *British Concoction or Bilateral Decision? Revisiting the Genesis of Soviet-Egyptian Diplomatic Relations*. International Journal of Middle East Studies, Vol. 31, No. 1 (<http://www.jstor.org/stable/176330>, 29. 11. 2010)

LARON, G.: *Cutting the Gordian Knot: The Post WWII Egyptian Quest for Arms and the 1955 Czechoslovak Arms Deal*. CWHIP Working Paper No.55, (http://www.wilsoncenter.org/topics/pubs/WP55_WebFinal.pdf, 29. 11. 2010)

RAMAZANI, R.K.: *Soviet Military Assistance to the Uncommitted Countries*. Midwest Journal of Political Science, Vol. 3, No. 4, (<http://www.jstor.org/stable/2108605>, 8. 2. 2011)

RUBIN, B.: *America and the Egyptian Revolution, 1950 – 1957*. Political Science Quarterly, Vol. 97, No. 1 (<http://www.jstor.org/stable/2149315>, 8. 2. 2011)

SELAKE, C.: *The Suez Canal Base Agreement of 1954*. The American Journal of International Law, Vol. 49, No. 4, (<http://www.jstor.org/stable/2194417>, 8. 2. 2011)

SLONIM, S.: *The 1948 American Embargo to Arms to Palestine*. Political Science Quarterly, Vol. 94, No. 3 (<http://www.jstor.org/stable/2150455>, 8. 2. 2011)

TAL, D.: *Weapons without Influence: British Arms Supply Policy and the Egyptian-Czech Arms Deal, 1945-55*. The Journal of Imperial and Commonwealth History, Vol. 34, No. 3 (<http://www.informaworld.com/smpp/content~db=all~content=a755244671~frm=titlelink>, 29. 11. 2010)

http://www.century-of-flight.net/Aviation%20history/photo_albums/timeline/ww2/Fiat%20G.55%20%20Centauro.htm, 25. 4. 2011

Archivní dokumenty:

MNO, inv.č. 4025, sign. 54/2/3/1, ka 659

MNO, inv.č. 2954, sign. 26/7/7/264, ka 522

MNO, inv.č. 2954, sign. 26/7/7, ka 521

MNO, inv.č. 2954, sign. 26/7/7/226b, ka 522

NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 34, ar. j. 44, b. 6, schůze PB ÚV KSČ ze dne 10. 2. 1955

NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 49, ar. j. 67, b. 28, schůze PB ÚV KSČ ze dne 11. 7. 1955

NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 55, ar. j. 71, b. 29, schůze PB ÚV KSČ ze dne 8. 8. 1955

NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 66, ar. j. 82, b. 19, schůze PB ÚV KSČ ze dne 10. 10. 1955

NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 64, ar. j. 80, b. 1, schůze PB ÚV KSČ ze dne 3. 10. 1955

NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 67, ar. j. 83, b. 23, schůze PB ÚV KSČ ze dne 17. 10. 1955

NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 74, ar. j. 91, b. 10, schůze PB ÚV KSČ ze dne 5. 12. 1955

NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 89, ar. j. 107, b. 28, schůze PB ÚV KSČ ze dne 13. 3. 1956

NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 126, ar. j. 162, b. 2a, schůze PB ÚV KSČ ze dne 7. 1. 1957

15 PŘÍLOHY

Obrazový materiál:

Obrazová příloha č. 1: Zbraně, kterými disponoval Egypt v Palestině

Obrazová příloha č. 2: Vojenské dodávky do Egypta z Evropy během války v Palestině

Obrazová příloha č. 3: Letouny dodané z Velké Británie na přelomu let 1949 a 1950

Obrazová příloha č. 4: Král Fárúq a Mustafá Nahhás Paša, květen 1951

Obrazová příloha č. 5: Členové Rady revolučního velení

Obrazová příloha č. 6: Podpis dohody o ukončení britské vojenské přítomnosti v Egyptě. Říjen 1954

Obrazová příloha č. 7: Radiová věž v Káhiře

Obrazová příloha č. 8: Konference v Bandungu

Obrazová příloha č. 9: Zbrojní dodávky z Československa

Obrazová příloha č. 10: Zbrojní dodávky zahrnuté v doplňkové dohodě z 20. září 1955

Obrazová příloha č. 11: Zbraně z dalších československo-egyptských kontraktů

Obrazová příloha č. 12: Shromáždění na náměstí al-Manšija v Alexandrii během Násirova proslovu oznamujícím znárodnění Společnosti Suezského průplavu

Obrazová příloha č. 13: Londýnská konference o Suezském průplavu

Dokumenty:

Dokument č. 1: Porovnání vojenské síly Egypta a Izraele

Dokument č. 2: Úmluva o všeobecném příměří mezi Egyptem a Izraelem

Dokument č. 3: Třístranná deklaráce

Dokument č. 4: Anglo-egyptská dohoda ze 14. října 1954

Dokument č. 5: Česko-egyptský zbrojní kontrakt podepsaný 12. září 1955

Dokument č. 6: Prohlášení Džamála °Abd an-Násira o československo-egyptské zbrojní dohodě

Obrazová příloha č. 1

Zbraně, kterými disponoval Egypt v Palestině

Tank typu M22 Locust

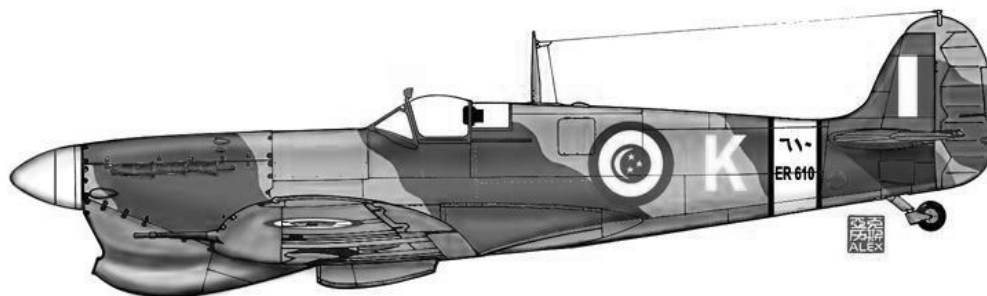
Zdroj: http://idf-armor.blogspot.com/2010_01_24_archive.html

Pásové vozidlo typu Bren Carrier

Zdroj: Osobní archiv Mgr. Bouchala

Stíhací letoun typu Spitfire IX

Zdroj: <http://wp.scn.ru/en/ww2/f/52/198/0/6>

Tank typu M4 Sherman

Zdroj: Osobní archiv Mgr. Martina Bouchala

25 liberní kanónová houfnice

Zdroj: <http://www.vanderweel.info/>

Obrazová příloha č. 2

Vojenské dodávky do Egypta z Evropy během války v Palestině

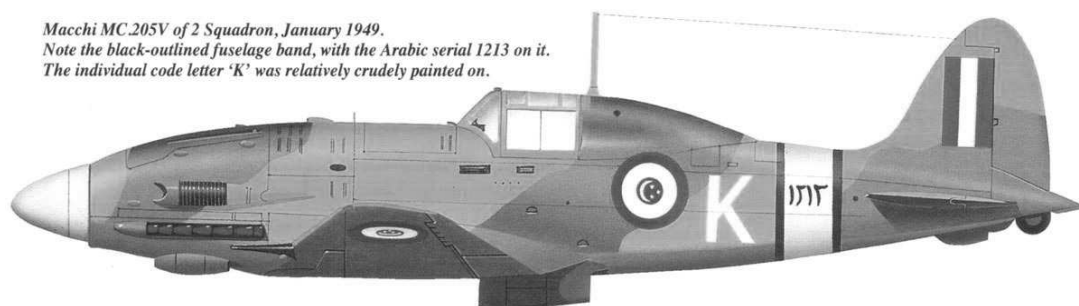
Bombardér typu Stirling

Zdroj: <http://www.gkweb.net/machines/planes/stirling.php>

Macchi MC.205V

*Macchi MC.205V of 2 Squadron, January 1949.
Note the black-outlined fuselage band, with the Arabic serial 1213 on it.
The individual code letter 'K' was relatively crudely painted on.*

Zdroj: <http://wp.scn.ru/en/ww2/f/908/198/0/2>

Fiat G.55

Zdroj: http://www.centur-of-light.net/Aviation%20history/photo_albums/timeline/ww2/Fiat%20G.55%20I%20Centauro.htm

Obrazová příloha č. 3

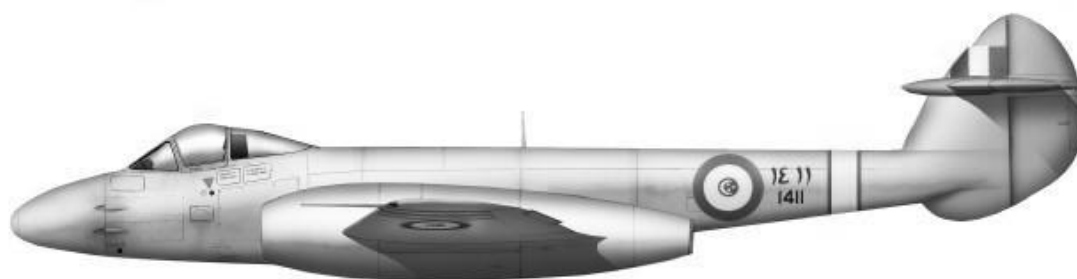
Letouny dodané z Velké Británie na přelomu let 1949 a 1950

Bombardér typu Halifax A.9

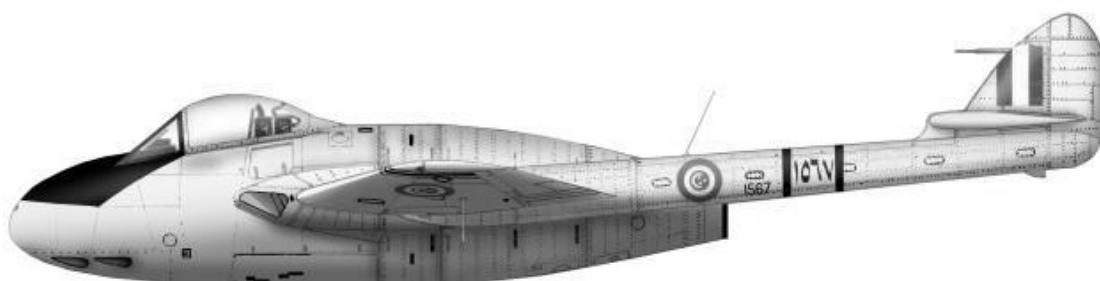
Zdroj: <http://wp.scn.ru/en/ww2/b/560/198/0/1>

Proudový letoun typu Meteor F.4

Zdroje: <http://wp.scn.ru/en/ww3/f/204/198/0/3>

Stíhací bombardér typu Vampire FB.52

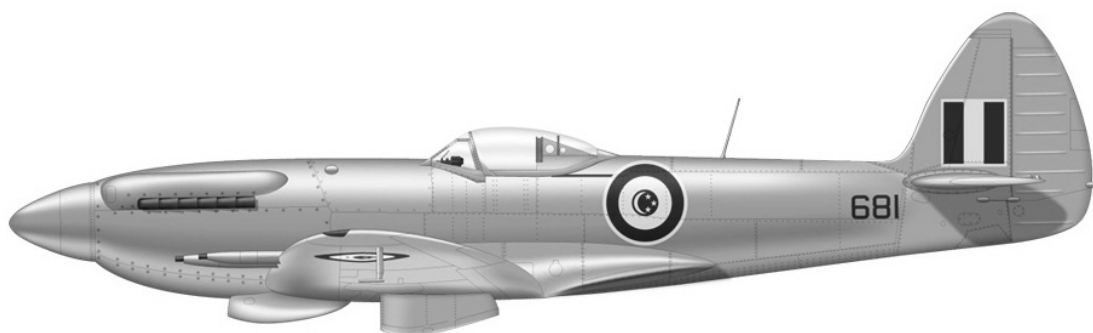
Zdroj: <http://wp.scn.ru/en/ww3/f/169/198/0/2>

Pístový stíhací bombardér typu Sea Fury FB.11

Zdroj: <http://wp.scn.ru/en/ww3/f/205/198/0/1>

Stíhací bombardér Spitfire F.22

Zdroj: http://wp.scn.ru/en/ww2/f/52/198/0/5_b2

Obrazová příloha č. 4

Král Fárúq a Mustafá Nahhás Paša, květen 1951

Zdroj: Neguib 1984: 129

Obrazová příloha č. 5

Členové Rady revolučního velení

- první řada zleva: Džamál °Abd an-Násir, Muhammad Nadžíb, Saláh Sálím
- druhá řada zleva: Kamál ad-Dín Husajn, °Abd al-Latíf al-Baghdádí, °Abd al-Hakím °Amir
- třetí řada zleva: Džamál Sálím, Chálid Muhí ad-Dín, Hasan Ibráhím
- čtvrtá řada zleva: Husajn Mahmúd aš-Šáfí°í, Zakaríjáh Muhí ad-Dín, Anwar as-Sádát

Zdroj: Bareš et al. 2009: 548

Obrazová příloha č. 6

Podpis dohody o ukončení britské vojenské přítomnosti v Egyptě. 10/1954

Zdroj: Wanner 2006: 131

Obrazová příloha č. 7

Radiová věž v Káhiře

Zdroj: http://www.dankuna.com/blog/wp-content/uploads/2008/07/cairo_tower_of_cairo1.jpg

Obrazová příloha č. 8

Konference v Bandungu. Džamál Abd an-Násir (sedící uprostřed) hovoří s D. Néhrúem (sedícím vpravo)

Zdroj: Wanner 2006: 117

Obrazová příloha č. 9

Zbrojní dodávky z Československa

Proudový stíhací letoun typu MiG-15bis

Zdroj: <http://www.acig.org/artman/uploads/suez016.jpg>

Cvičný proudový stíhací letoun typu MiG-15UTI

Zdroj: <http://www.howitflies.com/Mikoyan-Gurevich-MiG-15>

Bombardér Il-28

Zdroj: Osobní archiv Mgr. Bouchala

Tank T-34/85

Zdroj: Osobní archív Mgr. Bouchala

Cvičné letadlo Jak-11

Zdroj: Osobní archív Mgr. Bouchala

Obrněný transportér BTR-152

Zdroj: Osobní archív Mgr. Bouchala

Samohybné dělo SU-100

Zdroj: Osobní archiv Mgr. Bouchala

Protitankové dělo ráže 57 mm

Zdroj: Osobní archiv Mgr. Bouchala

Protiletcké dělo ráže 85 mm vz. 44

Zdroj: <http://cspvo.presscont.eu/modules.php?name=News&file=print&sid=4>

Obrazová příloha č. 10

Zbrojní dodávky zahrnuté v doplňkové dohodě z 20. září 1955

Torpédoborec třídy Skoryj

Zdroj: <http://www.eurus.dti.ne.jp/~freedom3/skory.htm>

Minolovka T-43

Zdroj: <http://www.arabic-military.com/t14666-topic>

Ponorka Maljutka

Zdroj: Osobní archiv Mgr. Bouchala

Obrazová příloha č. 11

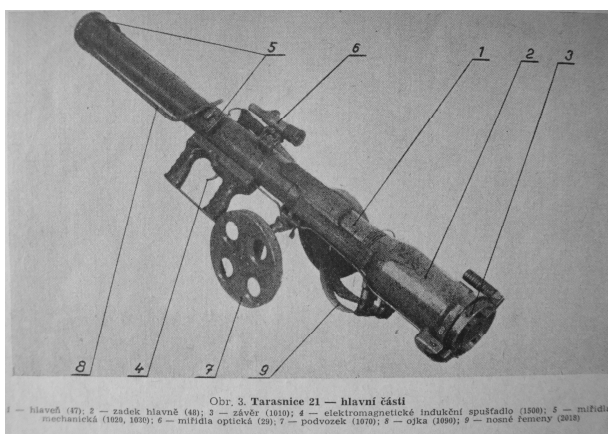
Zbraně z dalších československo-egyptských kontraktů

Samohybné dělo SU-100

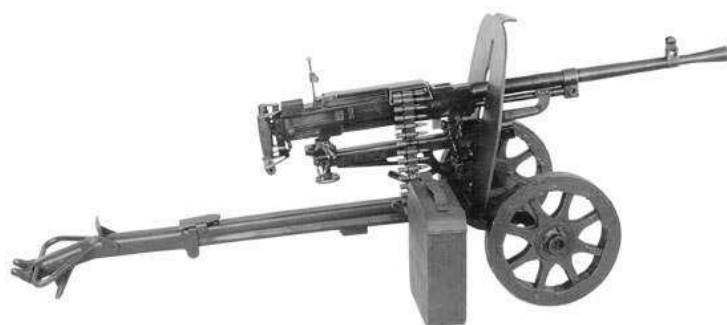
Zdroj: Osobní archiv Mgr. Bouchala

Tarasnice T-21

Zdroj: http://forum.valka.cz/attachments/1058/Popis_tarasnice_21..JPG

Kulomet Gorjunov vz. 43

Zdroj: <http://www.militaria.wz.cz/cs/sg-43.htm>

Obrazová příloha č. 12

Shromáždění na náměstí al-Manšija v Alexandrii během Násirova proslovu oznamujícím znárodnění Společnosti Suezského průplavu

Zdroj: Wanner 2006: 251

Obrazová příloha č. 13

Londýnská konference o Suezském průplavu, 16. srpna 1956

Zdroj: Wanner 2006: 277

Dokument č. 1

Porovnání vojenské síly Egypta a Izraele

Srovnání výzbroje Egypta a Izraele v květnu 1955
(před dodávkami z východní Evropy)

	Egypt	Izrael
Pozemní vojsko		
Střední tanky	161 ^a	212 ^{bc}
Lehké tanky	-	30
Obměná auta	128	106
Obměně transportéry a průzkumná vozidla	405	420
Polní dělostřelectvo	202	460
Samohybné	8	50
Protitankové	149	789
Protiletadlové	412	230
Minomety	708	7456
Kulomety a samopaly (v tis.)	3,6	21,7
Pušky (v tis.)	100	170
Operační letectvo		
Proudové noční stíhače	6	6
Proudové denní stíhače	61 ^d	24 ^e
Noční stíhače s pístovými motory	-	6
Denní stíhače s pístovými motory	32 ^f	28
Průzkumné stroje	12	11
Střední bombardéry	6	3
Lehké bombardéry	-	18
Dopravní stroje	38	20
Celkem	155	116

Vysvětlivky:

a – z toho 41 tanků typu Centurion

b – žádné tanky typu Centurion

c – včetně starých tanků typu Sherman na kanibalizaci

d – letouny typu Meteor a Vampire

e – jedná se o letadla typu Meteor včetně 6 strojů, které měly být dodány do šesti měsíců

f – včetně 16 letounů typu Sea Fury, které měly být dodány do šesti měsíců

Zdroj: Wanner 2006: 512

Poměr sil mezi Egyptem a Izraelem na konci roku 1955

	Izrael	Egypt	Východoevropské dodávky
Svazky	14 pěších brigád 2 tankové brigády	5 divizí 12 pěších brigád 8 tankových brigád 1 brig. pobřežní ochrany 1 kulometná brigáda 3 prapory pohr. stráže	
Střední tanky	200 tanků Sherman M3 a M50	200 tanků Sherman M3 a Shermanů s věžemi AMX-13	230 tanků T-34
Lehké tanky a samohybná děla (stíhače tanků)	35 AMX-13 15 M-10	155 Archerů 18 AMX-13	100 SU-100
Proudové stíhačky	24 typu Meteor 24 typu Ouragan	80 stíhaček typu Vampire a Meteor	115 MiG-15 10 MiG-17
Proudové bombardéry	-	-	40 Il-28
Torpédoborce	-	5	2 typu Skoryj
Fregaty	3	6	
Torpédové čluny	9	18	12
Děla všech ráží	230	375	500, včetně raketometů ráže 130 mm
Obměně transportéry	400	400	200 BTR 152

Zdroj: Wanner 2006: 513

Operační síla izraelského letectva v předvečer izraelského útoku na Egypt v říjnu 1956

	Podle M. Dajana	Podle T. N. Dupuyho
Mystérie IV A	16	19
Ouragan	22	25
Gloster Meteor	15	25
Mustang	29	29
Harvard	17	20
Mosquito	16	16
Dakota	16	16
Nord 2300	3	3
B-17 G	2	2
	136	155

Zdroj: Wanner 2006: 518; Dayan 1967: 221

Operační síla egyptského letectva v předvečer izraelského útoku na Egypt v říjnu 1956

	Podle M. Dajana	Podle T. N. Dupuyho
MiG-15	45	45
Vampire	40	40
Meteor	32	38
Sea Fury	8	8
Il-28	44	49
Il-14	20	-
Commando	20	20
Dakota	20	20
Různá dopr. letadla	60	35
	289	255

Poznámka:

Údaje T. N. Dupuyho, které udává Jan Wanner, jsou doplněny poznámkou, ve které autor uvádí, že pouze 60 egyptských stíhacích letounů, 10 bombardérů a 60 dopravních letadel bylo schopno se zúčastnit bojů. Některá egyptská letadla byla nepoužitelná díky nedostatku paliva.

Stejně tak M. Dayan uvádí, že ne všechny výše uvedené stroje byly akceschopné. Počty letounů, které mohly být využity v boji jsou následující: 30 letounů typu MiG, 15 letounů typu Vampire, 12 letounů typu Meteor, 12 letounů typu Il-28 a přibližně 60 dopravních letadel. Z uvedených údajů tedy vyplývá, že síly izraelského a egyptského letectva byly přibližně vyrovnané.

Zdroj: Wanner 2006: 518; Dayan 1967: 218-219

Početní stav izraelských leteckých sil k 29. říjnu 1956 podle Briana Culla
(pouze provozuschopné letouny)

Posádky	Letouny
Ramat David	2 typu B-17
	13 typu Mustang
	13 typu Mosquito FB6 a T33
	2 typu Meteor NF13
	30 typu Mystère
Ramleh	25 typu Kadet
Lod	18 typů F-84F
Tel Nof	3 typu Notatlas
	16 typu Dakota
	3 typu Meteor T7
	2 typu Mosquito PR16
	16 typu Mustang
	11 typu Meteor F8 a FR9
Hacor	16 typu Mystère
	22 typu Ouragan
Beeršeba	11 typu Piper Cub
	17 typu Harvard
Ejlat	4 typu Piper Cub
Celkový počet:	224

Cull et al. 2010: 133

Početní stav egyptských leteckých sil v říjnu 1956 podle Briana Culla

Východní zóna: Velitelství Ismáílíja	
	26 typu Meteor F4 a F8
	30 typu MiG-15
	28 typu Vampire FB52
	6 až 12 typu MiG-15UTI
	20 Il-28
Centrální zóna: Velitelství Almaza	
	15 typu MiG-15
	6 typu MiG-17
	14 typu Vampire FB52
	1 typu Vampire T55
	20 typu C-47
	neurčitý počet typu Beechcraft
	20 typu C-46
	29 typu Il-28
	5 typu Meteor NF-13
	20 typu Il-14
Celkový počet:	240^a

Cull et al. 2010: 137

a – v celkovém počtu je započítáno pouze 6 letounů typu MiG-15UTI
a žádný letoun typu Beechcraft

Poznámka: Co se týče počtu letounů je možné na základě výše uvedených faktů tvrdit, že egyptské letectvo bylo o něco málo silnější než letectvo izraelské.

Dokument č. 2:

Úmluva o všeobecném příměří mezi Egyptem a Izraelem

- naskenovaný a upravený dokument z publikace „Dokumenty k otázce Blízkého a středního východu“ vydané Ministerstvem zahraničních věcí v Praze v roce 1963, str. 121 – 130

ÚMLUVA O VŠEOBECNÉM PŘÍMĚŘÍ MEZI EGYPTEM A IZRAELEM*

Rhoāos 24. února 1949

PREAMBULE

Účastníci této úmluvy, odpovídajíc na rezoluci Rady bezpečnosti ze dne 16. listopadu 1948, která je vyzývá, aby jednali o příměří, jakožto o prozatímním novém opatření, podle znění článku 40 Charty Spojených národů, sledující rovněž, aby byl usnadněn přechod od současného příměří ke konečnému

* Příměří Izraele s Libanem bylo uzavřeno 23. března 1949, s Jordánskem 3. dubna 1949, se Sýrií 20. července 1949.

trvalému míru v Palestině; rozhodli se přistoupit pod patronací Spojených národů k jednání o uskutečňování rezolucí Rady bezpečnosti ze dne 4. a 16. listopadu 1948 a jmenovali představitele, kteří jsou oprávněni jednat a uzavřít Úmluvu o příměří;

kteržito představitelé, zde podepsaní, se dohodli na základě plných a naprostých mocí, jim jejich vládami svěřených, o těchto ustanoveních:

Článek I

S cílem podpořit návrat trvalého míru v Palestině a uznávajíc důležitost vzájemného zajištění v tomto směru ohledně budoucích vojenských operací smluvních stran,

stvrzují obě smluvní strany podpisy přítomných zástupců zásady, které budou plně po dobu příměří dodržovat.

1. Příkaz Rady bezpečnosti, aby nebylo použito při řešení palestinské otázky vojenské moci, bude od nynějška úzkostlivě respektován.

2. Pozemní, mořské a vzdušné ozbrojené síly obou smluvních stran nepodniknou ani nebudou plánovat žádnou agresivní akci proti obyvatelstvu či ozbrojeným silám druhé smluvní strany, ani jim nebudou žádnou takovou akci vyhrožovat; ovšem výraz »nebudou plánovat«, použitý v tomto textu se nevztahuje v této souvislosti na normální přípravnou práci generálního štábu, která se normálně provádí u vojenských organizací.

3. Právo každé smluvní strany, aby byla jista svou bezpečností a nemusela se obávat, že ozbrojené síly druhé smluvní strany podniknou útok, bude plně respektováno.

4. Uzavření příměří mezi ozbrojenými silami obou smluvních stran je uznáno jako nezbytná etapa na cestě k ukončení ozbrojeného konfliktu a obnovení míru v Palestině.

Článek II

1. V soulase s výše vyjmenovanými zásadami a s rezolucemi Rady bezpečnosti ze dne 4. a 16. listopadu 1948 se tímto uzavírá všeobecné příměří mezi pozemními, námořními a vzdušnými ozbrojenými silami obou stran.

2. Žádná složka pozemních, námořních či vzdušných, ať vojenských či polovojenských sil, počítaje v to i nepravidelné síly, nedopustí se žádné válečné či nepřátelské akce proti vojenským či polovojenským silám druhé smluvní strany, anebo proti občanům na území kontrolovaném druhou smluvní stranou; nepřekročí ani neporuší v jakémkoli úmyslu demarkační čáru pro příměří, stanovenou článkem VI této úmluvy, vyjma uplatňování ustanovení článku III této úmluvy; ani neporuší jinde mezinárodní hranici, nepronikne do vzdušného prostoru druhé smluvní strany, ani do územních vod druhé strany až do vzdálenosti 3 mil od pobřeží a nebude těmito vodami projíždět.

Článek III

1. V soulase s rezolucí Rady bezpečnosti ze 4. listopadu 1946 a v úmyslu uskutečnit rezoluci Rady bezpečnosti ze dne 16. listopadu 1948 budou staženy egyptské vojenské síly z oblasti AL FALUJA.

2. Tyto síly počnou s evakuací tohoto území den po podepsání této úmluvy,

v 5.00 hod. GMT; a stáhnou se na druhou stranu egyptsko-palestinské hranice.

3. Toto stažení vojska se uskuteční pod dozorem Spojených národů a v soulahu s plánem na stažení vojska viz příloha I k této úmluvě.

Článek IV

Obzvláště co se týče provádění rezolucí Rady bezpečnosti ze dne 4. a 16. listopadu 1948, smluvní strany potvrzují tyto cíle a zásady:

1. Uznávají zásadu, že žádná strana nesmí získat žádnou vojenskou či politickou výhodu na základě příměří, nařízeného Radou bezpečnosti.

2. Rovněž uznávají, že by byl špatnou službou základním cílům a duchu příměří návrat k dříve zaujatým vojenským pozicím a pozměňování pozic zaujatých v současnosti, jinak než to předvídá tato úmluva, rovněž i postoupení vojenských sil jedné či druhé smluvní strany za pozice zaujaté v okamžiku podepsání úmluvy o příměří.

3. Dále uznávají, že práva, požadavky a zájmy nevojenského rázu na území Palestiny, na něž se vztahuje tato úmluva, mohou být zaručeny oběma smluvními stranami, a jsouce vyňaty na základě reciproční dohody z jednání o příměří, mohou být upraveny ve prospěch smluvních stran pozdější dohodou. Zdůrazňuje se, že předmětem této úmluvy není stanovit, uznat, posílit, oslabit či anulovat v žádném směru ta či ona územní, dohlížecí práva či ostatní požadavky nebo zájmy, které může zajistit jedna či druhá strana na území Palestiny, na něž se vztahuje tato úmluva, anebo v jakémkoliv místě této oblasti, dále že tato práva, požadavky a zájmy, takto zajištěné, vyplývají z rezolucí Rady bezpečnosti, počítaje v to i rezoluci ze dne 4. listopadu 1948 a memorandum ze dne 13. listopadu 1948, týkající se uskutečnění předchozí rezoluce a z jakýchkoliv jiných pramenů. Ustanovení této úmluvy jsou diktována jen vojenskými hledisky a jsou v platnosti jen po dobu příměří.

Článek V

1. Čára stanovená v článku VI této úmluvy se bude nazývat demarkační čára pro příměří; je stanovena podle záměrů a cílů rezolucí Rady bezpečnosti ze dne 4. a 16. listopadu 1948.

2. Na demarkační čáru nelze v žádném směru pohlížet jako na politickou a územní hranici; je vytyčena, aniž by byla na škodu právům, požadavkům a pozicím obou stran při příměří, ohledně konečného vyřešení palestinské otázky.

3. Hlavním cílem stanovení demarkační čáry pro příměří je stanovit hranici, kterou nesmí žádná z ozbrojených sil dotyčných stran porušit, vyjma případ uvedený v článku III této úmluvy.

4. Předpisy a nařízení ozbrojených sil obou stran, kterými se zakazuje civilním občanům překračování bojových linií a vstup do oblastí mezi liniemi, zůstanou v platnosti po podepsání této úmluvy, co se týče demarkační čáry pro příměří, definované ve článku VI.

Článek VI

1. V oblasti GAZA—RAFAH demarkační čára pro příměří je čára, která je definována v paragrafu 2. B i) memoranda ze dne 13. listopadu 1948, týkajícího se uskutečnění rezoluce Rady bezpečnosti ze dne 4. listopadu 1948, a to čára

vycházející od pobřeží u ústí Wadi Hasi, vedoucí na východ přes Deir Suneid, na druhou stranu dálnice Gaza—Al Majdal až do bodu nacházejícího se 3 km východně od dálnice, dále pak na jih souběžně s dálnicí Gaza—Al Majdal a pokračující tak k egyptské hranici.

2. V tomto rozmezí nepostoupí egyptské síly v žádném směru za své současné pozice. Toto ustanovení bude zahrnovat Beit Hanun a okolí, odkud izraelské síly budou staženy na sever od demarkační čáry pro příměří, jakož i na jakoukoliv pozici nacházející se v rozmezí stanoveném v odstavci 1, jež vyklidí izraelské síly, jak je stanoveno v odstavci 3.

3. Izraelské hlídky v síle čtyř mohou být umístěny v této oblasti v těchto bodech: Deir Suneid, sev. strana Wadi (průsečík souřadnic 1075-1090); bod 700, na severozápad od Sa'ad (průsečík souřadnic 1050-0982); Sulphur Quarries (průsečík souřadnic 0987-0924); Tall—Jamma (průsečík souřadnic 0972-0887); KH AL Ma'in (průsečík souřadnic 0932-0821). Izraelské síly evakuují příští den po podepsání této úmluvy hlídková místa, která mají na hrbitově (průsečík souřadnic 0816-0723). Dále uvolní nejpozději do 4 týdnů po podepsání této úmluvy hlídkové místo, které mají na kótě 79 (průsečík souřadnic 1045—1017). Až uvolní tato hlídková místa, budou moci izraelské síly zřídit nová hlídková místa na průsečíku souřadnic 0836-0700 a pak v bodě na východ od kóty 79, východně od demarkační čáry pro příměří.

4. V oblasti BETHLEHEM—HEERON všude, kde jsou egyptské síly v pozicích, budou se ustanovení této úmluvy vztahovat na síly obou stran v jakémkoliv obývaném místě s výjimkou toho, že při demarkační čáře pro příměří, jakož i recipročních opatřeních ohledně stažení a omezení počtu sil bude postupováno tak, jak smluvní strany rozhodnou, a to buď jakmile bude uzavřeno příměří vztahující se na jiné ozbrojené síly této oblasti, než jsou ozbrojené síly smluvních stran, podpisujících tuto úmluvu, anebo dříve, podle vůle smluvních stran.

Článek VII

1. Smluvní strany této úmluvy uznávají, že blízkost sil třetí strany, na které se nevztahuje tato úmluva, znesnadňují v jistých oblastech území, o které se jedná, úplnou a naprostou aplikaci všech ustanovení úmluvy ohledně těchto oblastí. Již z tohoto důvodu a potud, než bude uzavřena dohoda o příměří, která uvede příměří v platnost i s touto třetí stranou, budou uplatňována ustanovení této úmluvy vztahující se na oboustranné snížení a stažení vojenských oddílů jen na západní frontu, a nikoliv na východní frontu.

Zóny, které tvoří západní a východní frontu, jsou oblastí, jak je definoval náčelník generálního štábu orgánu Spojených národů, jenž je pověřen dohledem nad příměřím, podle rozmístění ozbrojených sil v současné době a podle vojenských operací, které byly uskutečněny v těchto zónách a které by se tam mohly ještě uskutečnit v budoucnosti. Tato definice západní a východní fronty se nachází v příloze II k této úmluvě.

3. Na úseku západní fronty kontrolovaném Egypťany mohou zůstat jen egyptské obranné síly. Všechny ostatní egyptské ozbrojené síly musí tuto oblast vyklidit až po místo či místa, která se nesmíjí nacházet směrem na východ, za čárou jdoucí od El-Arish do Abou Aoueililu.

4. Na úseku západní fronty, kontrolovaném Izraelci, mohou zůstat pouze izraelské obranné síly, umístěné v koloniích. Všechny ostatní izraelské ozbro-

jené síly musí tuto oblast vyklidit až po místo či místa, která se nacházejí severně od čáry definované v paragrafu 2. A memoranda ze dne 13. listopadu 1948, týkajícího se aplikace rezoluce Rady bezpečnosti ze dne 4. listopadu 1948.

5. Obranné síly, o nichž se zmiňuje paragraf 3 a 4 a výše, jsou definovány v příloze III k této úmluvě.

Článek VIII

1. Oblast, v níž se nachází vesnice El Auja a její okolí, jak ji určuje odstavec 2 tohoto článku, bude demilitarizována a egyptské i izraelské ozbrojené síly z ní budou zcela staženy. Předseda Smíšené komise pro příměří, zřízené podle článku X této úmluvy, a pozorovatelé Spojených národů, přidělení k této komisi, budou odpovědní za úplné a dokonalé provedení tohoto ustanovení.

2. Zóna takto demilitarizovaná bude vymezena takto: Od bodu na hranici mezi Egyptem a Palestinou pět (5) kilometrů na severozápad od průsečíku silnice Rafah—El Auja a hranice (bod souřadnic 0875-0468), k jihovýchodu ku Khasm El Mamdud (bod souřadnic 0965-0414), pak k jihovýchodu až po kótu 405 (bod souřadnic 1078-0285), pak k jihozápadu až k místu na hranici mezi Egyptem a Palestinou, položenému pět (5) kilometrů na jihovýchod od průsečíku dřívější železniční trati a hranice (bod souřadnic 099-0145) a odtud k severozápadu podél hranice mezi Egyptem a Palestinou až k výchozímu bodu.

3. Na egyptské straně hranice, přiléhající k oblasti El Auja, egyptské obranné pozice nesmějí být blíže k El Auja než v El Qouseima a Abou Aoueigila.

4. Žádné ozbrojené síly nebudou používat silnice Taba—Qouseima—Auja k vniknutí do Palestiny.

5. Skutečnost vytvořená tím, že by ozbrojené síly jedné nebo druhé strany, zúčastněné na této úmluvě, vnikly k jakémukoli účelu do kterékoliv části zóny, určené v odstavci 2 tohoto článku anebo tím, že by nebraly na vědomí nebo nedbaly jakéhokoli jiného ustanovení tohoto článku, bude znamenat, jakmile bude potvrzena zástupcem Spojených národů, těžké porušení této úmluvy.

Článek IX

Všichni váleční zajatci, zadrženi jednou ze stran zúčastněných na této úmluvě a příslušející k pravidelným nebo nepravidelným ozbrojeným silám druhé smluvní strany, budou vyměněni takto:

1. Výměna válečných zajatců se provede všude pod dozorem a kontrolou Spojených národů. Začne deset dnů poté, co tato úmluva bude podepsána, a má být skončena nejpozději do jedenadvaceti dnů. Jakmile tato úmluva bude podepsána, předseda Smíšené komise pro příměří, zřízené podle článku X této úmluvy, vypracuje v porozumění s příslušnými vojenskými činiteli obou smluvních stran plán výměny válečných zajatců ve výše stanovené lhůtě a určí data a místa, kde se výměna provede, jakož i všechny ostatní potřebné podrobnosti.

2. Váleční zajatci, proti nimž je v běhu trestní řízení, a ti, kteří byli odsouzeni pro zločin nebo jiný trestný čin, budou zahrnuti do této výměny.

3. Všechny předměty osobní potřeby, cennosti, dopisy, dokumenty, osobní předměty a jiné předměty osobního vlastnictví, at jsou jakéhokoli druhu, jestliže patří vyměňovaným válečným zajatcům, budou vráceny těmto zajatcům anebo — jestliže tito uprchli anebo zemřeli — té smluvní straně, k jejíž ozbrojeným silám patřili.

4. Všechny otázky, o nichž tato úmluva neobsahuje přesná ustanovení, budou řešeny v soulase se zásadami Mezinárodní úmluvy o zacházení s válečnými zajatci, podepsané v Ženevě dne 27. července 1929.

5. Smíšená komise pro příměří, zřízená podle článku X této úmluvy, bude pověřena vypátrat ztracené vojenské a civilní osoby v oblastech postavených pod pravomoc každé ze smluvních stran, aby se ulehčila jejich brzká výměna. Každá ze smluvních stran se zavazuje, že poskytne komisi veškerou svou spolupráci a svou podporu při výkonu jejích funkcí.

Článek X

1. Na provádění ustanovení této úmluvy bude dohlížet Smíšená komise pro příměří složená ze sedmi členů; po třech z nich jmenuje každá strana zúčastněná na této úmluvě a jejím předsedou bude náčelník generálního štábu orgánu Spojených národů pověřeného dozorem nad příměřím anebo vyšší funkcionář, který je členem skupiny pozorovatelů v tomto orgánu a který bude určen náčelníkem generálního štábu po projednání s oběma stranami zúčastněnými na této úmluvě.

2. Sídlo této Smíšené komise pro příměří bude zřízeno v El Auja. Komise se bude scházet, kdy a kde uzná za vhodné pro dostatečné plnění svého poslání.

3. Smíšená komise pro příměří se seje poprvé na pozvání náčelníka generálního štábu orgánu Spojených národů pověřeného dozorem nad příměřím a ve lhůtě jednoho týdne ode dne podpisu této úmluvy.

4. Při rozhodování se Smíšená komise pro příměří bude v mezích možnosti opírat o zásadu jednomyslnosti. Nebude-li možno dosáhnout jednomyslnosti, budou rozhodnutí činěna většinou hlasů přítomných a hlasujících členů komise. V zásadních otázkách bude moci být podáváno odvolání ke zvláštnímu výboru, který bude složen z náčelníka generálního štábu orgánu Spojených národů pověřeného dozorem nad příměřím a z jednoho člena egyptské a izraelské delegace na konferenci v Rhodosu anebo jiného vyššího funkcionáře; rozhodnutí tohoto výboru o takových otázkách budou konečná. Odvolání ke zvláštnímu výboru budou předkládána náčelníku generálního štábu orgánu Spojených národů pověřeného dozorem nad příměřím, který svolá výbor v nejkratší možné lhůtě.

5. Smíšená komise pro příměří si sama vydá vnitřní jednací řád. Komise se bude scházet jen na základě řádného pozvání, které předseda zašle členům komise. Komise je usnášeníschopná za přítomnosti většiny členů.

6. Komise bude oprávněna používat takového množství pozorovatelů, pokud to bude považovat za užitečné pro splnění svého úkolu. Tito pozorovatelé mohou být buď z příslušníků vojenských organizací některé ze smluvních stran, anebo vojenského personálu orgánu Spojených národů pověřeného dozorem nad příměřím, anebo obou společně. Bude-li komise používat služeb pozorovatelů Spojených národů, budou tito pozorovatelé podřízeni příkazům náčelníka generálního štábu orgánu Spojených národů pověřeného dozorem nad příměřím. Poslání všeobecného nebo zvláštního rázu svěřovaná pozorovatelům Spojených národů přiřazeným ke Smíšené komisi pro odzbrojení budou podléhat schválení náčelníka generálního štábu Spojených národů anebo jeho kvalifikovaného zástupce, podle toho, zda jeden nebo druhý budou zastávat funkci předsedy komise.

7. Projevy nesouhlasu anebo stížnosti vznesené jednou ze smluvních stran

pokud jde o provádění této úmluvy, budou bez prodlení předkládány Smíšené komisi pro příměří prostřednictvím jejího předsedy. Komise učiní pomocí svých pozorovacích a vyšetřovacích služeb všechna opatření, jež uzná za potřebná s ohledem na projevy nesouhlasu anebo stížnosti tohoto druhu za účelem spravedlivého řešení uspokojujícího jednu i druhou stranu.

8. V případě sporu o výklad některého zvláštního ustanovení této úmluvy platí výklad daný Smíšenou komisí kromě práva odvolání uvedeného v odstavci 4. Komise může čas od času podle svého uvážení a podle potřeby doporučit stranám, aby byla provedena úprava některých ustanovení této úmluvy.

9. Smíšená komise pro příměří bude podávat zprávy o své činnosti oběma smluvním stranám tak často, jak to bude považovat za nezbytné. Jeden exemplář každé zprávy bude zaslán generálnímu tajemníku Organizace spojených národů, který jej předloží příslušné instituci anebo orgánu Spojených národů.

10. Členům Smíšené komise a pozorovatelům musí být zajištěna taková volnost pohybu a přístupu do zón uvedených v této úmluvě, jak to komise uzná za užitečné, přičemž jestliže komise učiní rozhodnutí tohoto druhu většinou hlasů, bude použito pouze služeb pozorovatelů Spojených národů.

11. Jiné náklady Smíšené komise než ty, které se budou týkat pozorovatelů Spojených národů, budou rozdělovány stejným dílem mezi obě strany zúčastněné na této úmluvě.

Článek XI

Žádné ustanovení této úmluvy neprejudikuje v žádném směru práva, požadavky a postavení jedné nebo druhé strany zúčastněné na této úmluvě pro definitivní mírové uspořádání palestinské otázky.

Článek XII

1. Tato úmluva není podrobena ratifikaci a vstoupí v platnost ihned po podepsání.

2. Tato úmluva, projednaná a uzavřená k provedení rezoluce, přijaté Radou bezpečnosti dne 16. listopadu 1948, požadující uzavření příměří, aby se zamezilo ohrožení míru v Palestině, zůstane v platnosti až do doby, kdy nabude účinnosti mírové uspořádání mezi oběma stranami, s výjimkou případu, který se předvídá v odstavci 3 tohoto článku.

3. Strany zúčastněné na této úmluvě mohou kdykoliv po vzájemné dohodě přistoupit k revizi této úmluvy anebo kterýchkoli jejích ustanovení anebo mohou odložit její provádění, s výjimkou článků I a II. Bez vzájemné dohody, a jestliže tato úmluva byla v platnosti po dobu jednoho roku od jejího podepsání, může kterákoli z obou stran požádat generálního tajemníka Organizace spojených národů, aby svolal konferenci zástupců obou smluvních stran za účelem přezkoumání anebo revize nebo zastavení provádění kteréhokoli ustanovení této úmluvy — vyjma článků I. a II. Obě smluvní strany budou povinny se zúčastnit této konference.

4. Jestliže konference, předvídané v odstavci 3 tohoto článku nedospěje k řešení sporného bodu, jež by přijaly obě smluvní strany, jedna nebo druhá strana může otázku přednést před Radou bezpečnosti Organizace spojených národů, aby se jí dostalo žádoucí pomoci, přičemž se uplatní, že tato úmluva byla uzavřena k provedení rozhodnutí učiněného Radou bezpečnosti pro dosažení míru v Palestině.

5. Tato úmluva ruší Všeobecnou dohodu o zastavení boje, uzavřenou mezi Izraelem a Egyptem dne 24. ledna 1949.

6. Tato úmluva se podepisuje v pěti exemplářích, z nichž po jednom podrží každá strana, dva exempláře budou zaslány generálnímu tajemníkovi Organizace spojených národů, který je předloží Radě bezpečnosti a Smírčí komisi Organizace spojených národů pro Palestinu, jeden exemplář bude zaslán zatímjmu prostředníkovi pro Palestinu.

Na důkaz toho o podepsání představitelé stran dali sem svůj podpis za přítomnosti zatímjho prostředníka Spojených národů pro Palestinu a náčelníka generálního štábu orgánu Spojených národů, pověřeného dozorem.

Dáno v Rhodosu, ostrov Rhodos, Řecko, dne 24. února 1949.

Za egyptskou vládu a jejím jménem: Za Izraelskou vládu a jejím jménem:
plukovník *Seif El Dine,* Walter *Eytan,*
plukovník *El Rahmany* plukovník *Yigael Yadin,*
Elias Sasson

United Nation Treaty Series 1949,
sv. 42, str. 253—271

MODUS VIVENDI TÝKAJÍCÍ SE ÚMLUVY O VŠEOBECNÉM PŘÍMĚŘÍ MEZI EGYPTEM A IZRAELEM

El Auja 22. února 1950

PREAMBULE

Sledující odstranění jakékoliv možnosti incidentů mezi místním obyvatelstvem a ozbrojenými silami jistých míst oblastí Gaza-Rafah; podepsaní, jednajíce jménem svých vlád, se dohodli na těchto ustanoveních:

Článek 1

1. Na mapě připojené k tomuto modu vivendi:

a) Pásmo »A« je vymezeno takto:

Pásmo nacházející se mezi demarkační čarou a linií vycházející z průsečíku souřadnic 10170—11160, jdoucí dále jako přímka do průsečíku souřadnic 10690—10740 [železniční přejezd], odtud jako přímka do průsečíku souřadnic 10795—10840, odtud ke kótě 72,9 (průsečík souřadnic 10900—10565), odtud ke kótě 95,7 (průsečík souřadnic 10880—10480), odtud ke kótě 82,2 (průsečík souřadnic 10810—10410), kde se setkává s demarkační čarou na kótě 95,1 (průsečík souřadnic 10695—10240), všechny tyto body tvoří součást egyptského pásma.

b) Pásmo »B« je vymezeno takto:

Pásmo nacházející se mezi linií vymezenou v odstavci (a) výše a egyptskou bojovou linií na sever od BEIT LAHAYA.

c) Pásmo »C« je vymezeno takto:

Pásmo nacházející se mezi demarkační čarou a linií vycházející z průsečíku souřadnic 08935—08590, jdoucí přímo ke kótě 79,6 (průsečík souřadnic 09035—07970), odtud do průsečíku souřadnic 08970—07790, kde se setká s demarkační čarou v průsečíku souřadnic 08735—07670, všechny tyto body tvoří součást egyptského pásma.

2. V tomto modu vivendi výraz »hlavní úmluva« se vztahuje na »úmluvu o všeobecném příměří mezi Egyptem a Izraelem, podepsanou v Rhodu dne 24. února 1949.«

Článek 2

1. S výhradou omezení, která ukládá článek VII hlavní úmluvy (týkající se omezení a stažení vojska), budou egyptské vojenské síly vykonávat svou pravomoc v pásmech »B« a »C« prostřednictvím hlídek.

Početní stav hlídek v každé z oblastí »B« a »C« nesmí v žádném okamžiku přesáhnout 30 mužů vyzbrojených lehkými samočinnými zbraněmi.

2. S výhradou omezení, která ukládá článek VII hlavní úmluvy (týkající se omezení a stažení vojska), budou izraelské vojenské síly vykonávat svou pravomoc v pásmu »A« prostřednictvím hlídek.

Početní stav hlídek v každé z oblastí »B« a »C« nesmí v žádném okamžiku přesáhnout 30 mužů vyzbrojených lehkými samočinnými zbraněmi.

3. Omezení, která předvidá odstavec 4 článku V úmluvy o všeobecném příměří mezi Egyptem a Izraelem, se nevztahují na civilní izraelské osoby v pásmu »A« ani na civilisty postavené pod egyptskou pravomoc v pásmech »B« a »C«.

Článek 3

Tento modus vivendi má čistě místní charakter a v žádném směru nemodifikuje ustanovení hlavní úmluvy. Zejména nic v tomto modu vivendi nemůže být vykládáno tak, že by se změnila pozice jedné či druhé strany ve vztahu k demarkační čáře pro příměří v prvním odstavci článku VI hlavní úmluvy.

Článek 4

Tento modus vivendi zůstane v platnosti tak dlouho jako hlavní úmluva.

Článek 5

V případě sporu ohledně přesného vymezení výše zmíněných pásem musí být konečné rozhodnutí v souhlase s údaji zmíněné a připojené podepsané mapy.

Modus vivendi je podepsán, a to v pěti exemplářích, z nichž si po jednom ponechá každá ze stran, dva exempláře budou předány generálnímu tajemníku Spojených národů a jeden exemplář bude předán náčelníku generálního štábu orgánu Spojených národů pověřeného dohledem nad příměřím.

Na důkaz čehož podepsaní zástupci připojili jménem svých vlád své podpisy, a to za přítomnosti předsedy Smíšené egyptsko-izraelské komise pro příměří.

Dáno v El Auja dvacátého druhého února 1950.

9 K otázce

Za egyptskou vládu
M. Riad

Za izraelskou vládu
S. Alosj K. Keet

Předseda Smíšené egyptsko-izraelské komise pro příměří

Georges Bossavy

United Nations Treaty Series 1950,
sv. 70, str. 275—279

Dokument č. 3:

Třístranná deklarace

- naskenovaný a upravený dokument z publikace „*Dokumenty k otázce Blízkého a středního východu*“ vydané Ministerstvem zahraničních věcí v Praze v roce 1963, str. 133 – 134

TŘÍSTRANNÁ DEKLARACE VLÁD FRANCIE, VELKÉ BRITÁNIE A SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH O BEZPEČNOSTI V ARABSKO-IZRAELSKÉ OBLASTI

25. května 1950

1. Tři vlády uznávají, že jak arabské státy, tak Izrael potřebují si uchovat jistou úroveň ozbrojených sil k zachování vnitřní bezpečnosti a zákonné sebeobrany a k tomu, aby mohly hrát odpovídající úlohu při obraně oblasti jako celku. Všechny žádosti o zbraně nebo vojenský materiál pro tyto země budou posuzovány ve světle těchto zásad. V této souvislosti tři vlády si přejí znovu vyhlásit a potvrdit zásady prohlášené jejich zástupci v Radě bezpečnosti 4. srpna 1949, v nichž vyslovily své odmítavé stanovisko k pokračujícím závodům ve zbrojení mezi arabskými státy a Izraelem.

2. Tři vlády prohlašují, že obdržely ujištění od všech států, jimž dodávají zbraně, že žádný stát, jemuž jsou tyto zbraně dodávány, nezamýšlí dopustit se agresivního činu proti kterémukoliv jinému státu. Obdobná ujištění budou poža-

dována od kteréhokoliv jiného státu této oblasti, jemuž se v budoucnosti povolí zásobovat se zbraněmi.

3. Tři vlády využívají této příležitosti, aby vyhlásily svůj hluboký zájem a své přání působit k nastolení a zachování míru a klidu v této oblasti, a vyhlásují své pevné odmítavé stanovisko k použití síly nebo hrozby silou mezi kterýmikoliv státy této oblasti.

Kdyby tři vlády zjistily, že kterýkoliv z těchto států se připravuje porušit hranice nebo linii příměří, jsou rozhodnuty v souladu se závazky, které na sebe vzaly jako členové Spojených národů, okamžitě podniknout příslušná opatření jak v rámci Spojených národů, tak mimo ně, aby takovému porušení zabránily.

C. A. Fisher: *Middle East in Crisis 1950*,
str. 126

Dokument č. 4:

Anglo-egyptská dohoda ze 14. října 1954

- naskenovaný a upravený dokument z publikace „*Dokumenty k otázce Blízkého a středního východu*“ vydané Ministerstvem zahraničních věcí v Praze v roce 1963, str. 201 - 206

DOHODA MEZI VLÁDAMI VELKÉ BRITÁNIE A EGYPTA O ZÁKLADNĚ V SUEZSKÉM PRŮPLAVU

Káhira 19. října 1954

Ve snaze postavit britsko-egyptské vztahy na novou základnu vzájemného porozumění a pevného přátelství, dohodly se vláda Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku a vláda Egyptské republiky na tomto:

Článek 1

Ozbrojené síly Velké Británie budou z egyptského území úplně odvolány podle plánu uvedeného v části A doložky I do dvaceti měsíců od data podepsání této dohody.

Článek 2

Vláda Velké Británie prohlašuje, že spojenecká smlouva, podepsaná v Londýně 26. srpna 1936 s dohodnutými memorandy, vyměněnými notami, dohodou o imunitách a výsadách britských ozbrojených sil v Egyptě, jakož i všechny ostatní doplňkové dohody vypršely.

Článek 3

Části nynější základny v Suezském průplavu, uvedené v doplňku A k doložce II, budou udržovány ve stavu schopném provozu a okamžitého použití v souladu s ustanoveními článku 4 této dohody. Za tím účelem budou tyto části základny organizovány podle ustanovení doložky II.

Článek 4

V případě ozbrojeného útoku cizí mocnosti na kteroukoli zemi, která v době podepsání této dohody je smluvní stranou smlouvy o společné obraně mezi státy Arabské ligy, podepsané v Káhiře 13. dubna 1950, nebo na Turecko poskytne Egypt Velké Británii taková zařízení, jichž bude zapotřebí k tomu, aby základna byla uvedena do válečného stavu a mohla účinně fungovat.

Tato opatření budou zahrnovat použití egyptských přístavů v té míře, jaká bude nezbytně nutná pro výše uvedené cíle.

Článek 5

V případě návratu britských ozbrojených sil do oblasti základny v Suezském průplavu podle ustanovení článku 4 budou tyto ozbrojené síly okamžitě odvolány, jakmile bude zastaveno nepřátelství uvedené v článku 4.

Článek 6

Bude-li hrozit nebezpečí ozbrojeného útoku cizí mocnosti na kteroukoli zemi, která v době podepsání této dohody je smluvní stranou dohody o společné obraně mezi státy Arabské ligy anebo na Turecko, musí se o tom Egypt a Velká Británie okamžitě konzultovat.

Článek 7

Vláda Egyptské republiky poskytne zařízení pro přelety, přistávání a služby předem hlášených letů letadel podléhajících Britskému královskému letectvu.

Při povolování všech letů těchto letadel poskytne vláda Egyptské republiky stejné výhody, které poskytuje letadlům všech ostatních cizích zemí, s výjimkou států, jež jsou smluvními stranami dohody o společné obraně mezi státy

Arabské ligy. Zařízení pro přistávání a služby, zmíněné výše, se bude poskytovat na egyptských letištích v oblasti základny Suezského průplavu.

Článek 8

Obě smluvní strany uznávají, že Suezský průplav, který je nedílnou součástí Egypta, má jako námořní cesta hospodářsky, obchodně i strategicky mezinárodní význam, a vyjadřují své odhodlání zachovávat konvenci, zaručující svobodu plavby průplavem, podepsanou v Cařihradě 28. října 1888.

Článek 9

- a) Velké Británii se přiznává právo přivážet na základnu a odvážet odtud jakoukoli britskou výstroj podle vlastního uvážení.
- b) Bez souhlasu vlády Egyptské republiky se nezvýší úroveň zásob nad úroveň dohodnutou podle části C doložky II.

Článek 10

Tato dohoda se nijak netýká a nebude se vykládat jako nějaký zásah do práv a závazků obou stran podle ustanovení Charty OSN.

Článek 11

Doložky a dodatky k této dohodě se budou považovat za její nedílnou součást.

Článek 12

- a) Tato dohoda zůstane v platnosti po dobu sedmi let ode dne jejího podepsání.
- b) V posledním roce tohoto období se obě smluvně zavázané vlády poradí o opatřeních, která snad budou nezbytná po vypršení dohody.
- c) Pokud se obě smluvně zavázané vlády nedohodnou na prodloužení dohody, vyprší dohoda po sedmi letech po dnu jejího podepsání a vláda Velké Británie odveze nebo bude sama disponovat svým majetkem, který v té době na základně zůstane.

Článek 13

Tato dohoda nabývá účinnosti, jako by nabyla platnosti dnem podepsání. Ratifikační listiny budou vyměněny v Káhiře co nejdříve.

[Ratifikační listiny byly vyměněny 6. prosince 1954.]

Na důkaz toho níže podepsání, kteří k tomu byli řádně oprávněni, podepsali tuto dohodu a opatřili ji svými pečeti.

Dáno v Káhiře, 19. října 1954, ve dvojím vyhotovení, v jazyce anglickém a arabském, jejichž oba texty jsou stejně autentické.

D o l o ž k a

Odvolení ozbrojených sil Jeho Veličenstva
(K článku I této dohody)

Č á s t A

1. V souladu s ustanoveními článku I této dohody budou odvolávány tyto procentuální podíly ozbrojených sil Jeho Veličenstva v Egyptě z početního stavu k 27. červenci 1954 v době mezi tímto datem a termíny uvedenými níže takto:

Datum	Procento
Datum podepsání dohody + 4 měsíce	22
Datum podepsání dohody + 8 měsíců	35
Datum podepsání dohody + 12 měsíců	54
Datum podepsání dohody + 16 měsíců	75
Datum podepsání dohody + 20 měsíců	100

2. V souvislosti s výše zmíněným odchodem vláda Egyptské republiky poskytne veškerá nezbytná zařízení pro přesun osob i materiálu.

Č á s t B

Postup při styku a vydávání směrnic příslušným egyptským a britským úřadům k ulehčení odsunu britských ozbrojených sil

1. Pro období odsunu, uvedené v článku 1 této dohody, jmenují britské a egyptské úřady příslušná velitelství v oblasti Suezského průplavu, která budou odpovídat za postupné předávání odpovědnosti za bezpečnost či údržbu zařízení z britských do egyptských rukou.

2. a) Britským velitelstvím pro tento účel bude velitelství britských ozbrojených sil v Egyptě a velitelství útvaru 205 Britského královského letectva.

b) Egyptským velitelstvím pro tento účel bude Východní velitelství.

3. Velitelství uvedená v odstavci 2 budou spojovacím článkem mezi britskými a egyptskými úřady ve všech podrobnostech, souvisejících s převodem odpovědnosti za bezpečnost a údržbu zařízení z britských do egyptských rukou. Velitelství naváží přímý kontakt mezi štáby, aby mohla splnit úkol stanovený v této doložce. Prostřednictvím svých příslušných štábů pro přesun zajistí veškerá zařízení, jež mají egyptské úřady poskytnout pro britské ozbrojené síly podle odstavce 2 části A této doložky.

4. V období odsunu egyptské Východní velitelství bude postupně přebírat stále větší odpovědnost za kontrolu v oblasti Suezského průplavu se souběžným odstraňováním závazků britského velitelství.

5. Britské velitelství vypracuje nárys programu odsunu z různých zařízení, za která v současné době odpovídá. Program projednají britské a egyptské velitelství tak, aby egyptské úřady mohly příslušně plánovat postupné přebírání odpovědnosti. Egyptské velitelství může při tomto jednání navrhnout menší úpravy dat, termínů či příslušných oblastí.

6. Je žádoucí, aby se přesun odpovědnosti z britských na egyptské úřady prováděl po celých pásmech. V případech, kde to není možné, se vyslovuje souhlas s tím, aby v zájmu zajištění jasného vymezení odpovědnosti měla předávaná zařízení a oblasti takový rozsah, který by zabránil prolínání britských a egyptských ozbrojených sil a vzniku okolností, za nichž by nebylo možno odpovědnost jasně stanovit.

7. S výjimkou ustanovení odstavce 8 nebude se odpovědnost za bezpečnost a údržbu zařízení převádět, jestliže

- a) zařízení dosud spravují britské ozbrojené síly;

b) zařízení tvoří součást většího zařízení, které dosud spravují britské ozbrojené síly.

8. Jakmile bude zařízení předáno odpovědnosti egyptských úřadů za bezpečnost a údržbu, bude odsun britských ozbrojených sil z takového zařízení úplně dokončen, takže egyptské úřady převzou plnou odpovědnost za bezpečnost a údržbu zařízení. Egyptské úřady vyslovují nicméně souhlas s tím, že na žádost britského velitelství převzou odpovědnost za bezpečnost určitého zařízení ještě v době, kdy na zařízení bude zaměstnán omezený počet britských technických vojenských jednotek. Taková žádost se nebude předkládat, pokud počet britských strážních vojenských jednotek, jež budou k dispozici, bude stačit k zajištění bezpečnosti.

9. Při předávání odpovědnosti za bezpečnost a údržbu egyptským úřadům bude egyptské velitelství upozorněno co nejdříve předem a datum předání dohodnou mezi sebou britské a egyptské velitelství.

10. Britské ozbrojené síly připraví dokument o předání každého zařízení do takových podrobností, jaké mezi sebou dohodnou britské a egyptské velitelství, a tento dokument předají egyptským úřadům před převodem, aby umožnily egyptským úřadům seznámit se s problémy, bezpečnosti a údržby a učinit příslušná opatření.

11. Jakmile bude zařízení předáno odpovědnosti egyptských úřadů za bezpečnost a údržbu, odevzdají britské úřady egyptským úřadům veškerá obranná postavení, palebná postavení, překážky z ostnatého drátu, spojovací zařízení, osvětlení, protipožární výstroj v příslušném rozsahu pro ochranu zařízení. Kromě toho budou předány všechny dosažitelné informace s údaji o družicích, počtu a rozmístění min. V zájmu zajištění hladkého a účinného předání odpovědnosti poskytne britské velitelství veškerou možnou pomoc a radu, kde to bude zapotřebí, zejména pokud se týká min.

12. Budou-li britské ozbrojené síly evakuovat zařízení, jež není uvedeno v dodatku A k doložce II, bude o tom egyptské velitelství uvědomeno co nejdříve předem.

13. V období odsunu budou mít britské a egyptské ozbrojené síly navzájem nerušenou možnost používat železnici a hlavních silnic vedoucích územím spadajícím pod odpovědnost druhé strany. Při přípravě rozsáhlých přesunů budou poskytována předběžná oznámení a podnikána nezbytná opatření pro kontrolu dopravy.

14. Britské a egyptské velitelství dohodnou během odsunu výcvikové oblasti.

15. Aby se zabránilo rušení rozhlasových stanic, které spravují britské a egyptské ozbrojené síly v oblasti Suezského průplavu během období odsunu, budou britské a egyptské velitelství koordinovat použití těch vysílacích frekvencí v oblasti průplavu, jež nejsou mezinárodně registrovány.

ČÁST C

Zaměstnávání a prověřování zaměstnanců

Následující opatření se budou uplatňovat při najímání techniků a personálu a ostatního místního dělnictva (dále zaměstnanců) britskými ozbrojenými silami v oblasti Suezského průplavu a při prověřování spolehlivosti těchto zaměstnanců:

1. Zprostředkovatelské kanceláře v Port Saidu, Ismailji, Suez a Zagazigu

budou registrovat zaměstnance hledající zaměstnání u britských ozbrojených sil.

2. V místech zprostředkovatelských kanceláří uvedených v odstavci 1 budou rozmístěny úřadovny britských ozbrojených sil pro zaměstnávání dělníků a tyto úřadovny a zprostředkovatelské kanceláře, jakož i ústřední úřady britských ozbrojených sil pro zaměstnance a úřad ministerstva pro sociální záležitosti v Ismailji budou plně spolupracovat.

3. Při hlášení volných míst zprostředkovatelským kancelářím budou úřadovny britských ozbrojených sil pro zaměstnávání dělníků udávat veškeré podrobnosti o požadavcích kvalifikace.

4. Žadatele registrované u zprostředkovatelské kanceláře prověří zástupci egyptského ministerstva vnitra.

5. Jestliže však zástupce britských ozbrojených sil pro otázky bezpečnosti bude považovat žadatele za nežádoucího, spraví o tom příslušný zprostředkovatelský úřad. Kdykoli to bude možné, oznámí také příčiny.

6. Britské ozbrojené síly nezaměstnají žádného zaměstnance, pokud nebyl registrován a dodán zprostředkovatelskou kanceláří po prověření představiteli egyptského ministerstva vnitra.

7. Britské ozbrojené síly provedou se žadateli potřebné kvalifikační zkoušky v souladu se současnou praxí. Nebude-li žadatel přijat, bude to oznámeno zprostředkovatelské kanceláři s krátkým výčtem důvodů.

8. Zaměstnanci zaměstnaní u britských ozbrojených sil, jež se stanou přebytnými během odsunu, nebudou propouštěni, pokud nebude uváženo jejich případný přesun k jiným jednotkám britských ozbrojených sil, jež by mohly potřebovat další zaměstnance podobné kvalifikace. Příslušné zprostředkovatelské kanceláře budou o takových převodech vyrozuměny. Jakmile některý zaměstnanec bude vyrozuměn o ukončení svých služeb, bude o tom podána zpráva příslušné zprostředkovatelské kanceláři.

9. Jakmile britské ozbrojené síly ukončí služby zaměstnanců, tito zaměstnanci v souladu s nařízením o civilních zaměstnancích britských ozbrojených sil v oblasti Suezského průplavu dostanou vyplaceny zbývající dlužné částky a dostanou příslušnou zprávu a mzdy s touto zprávou.

10. Ustanovení odstavce 1 až 8 se vztahují na všechny zaměstnance, které zaměstnávají britské ozbrojené síly a které nemají britskou příslušnost.

*Documents on International Affairs 1954,
str. 248—254*

Dokument č. 5

Česko-egyptský zbrojní kontrakt podepsaný 12. září 1955

- prepis smlouvy bez příloh (NA ÚV KSČ, f. 02/2, sv. 66, ar. j. 82, b. 19, schůze PB ÚV KSČ ze dne 10. 10. 1955)

Smlouva mezi vládou Československé republiky a vládou Egyptské republiky o dodávkách speciálního materiálu z Československa do Egypta a o placení za tyto dodávky

Berouce v úvahu přání Egypta zakoupit v Československu speciální materiál a vzhledem k vytvoření vzájemných výhodných dlouhodobých obchodních styků na základě rovnosti, vláda Československé republiky a Egyptské republiky se dohodly na níže uvedeném:

Článek 1

Vláda Československé republiky zajistí vládě Egyptské republiky dodávky speciálního materiálu za podmínek CIF přístav Alexandria v množství, cenách a dodacích lhůtách, uvedených v příloze č. 1 v částce do 25 000 000 anglických liber sterlingů.

Ceny za speciální materiál, uvedený v příloze č. 1, jsou stanoveny v anglických librách sterlingů a rozumí se CIF přístav Alexandrie včetně pojištění proti všem obvyklým námořním rizikům.

Ministerstvo zahraničního obchodu Československé republiky a Ministerstvo války Egyptské republiky uskuteční tento článek Smlouvy tím, že během 30 dnů ode dne podepsání této Smlouvy uzavřou Kontrakt č. 155/1, 155/2 atd., v němž budou odsouhlaseny podrobné dodací podmínky.

Článek 2

Hodnota speciálního materiálu, dodávaného do Egypta na základě článku 1 této Smlouvy, bude uhrazena vládou Egyptské republiky vládě Československé republiky ve 4 stejných splátkách /každá 25 %/ během let 1955 – 1958.

1/ Vláda Egyptské republiky uhradí prvých 25 % hodnoty dodávaných materiálů v částce 6 250 000 anglických liber sterlingů tímto způsobem:

a/ 5 % celkové hodnoty v částce 1 250 000 anglických liber sterlingů bude uhrazeno během 10 dnů ode dne podepsání této Smlouvy volně směnitelnou valutou /anglické libry/ vystavením šeku prvotřídní banky nebo převedením této částky ve prospěch Československé státní banky v Praze.

b/ 20 % celkové hodnoty v částce 5 000 000 anglických liber sterlingů bude uhrazeno do 15. ledna 1956. Tato částka bude převedena na zvláštní účet, otevřený v Národní bance egyptské k zakoupení egyptského zboží, uvedeného v příloze č. 3 této Smlouvy, Československou republikou.

2/ Na úhradu zbývajících 75 % hodnoty materiálu vláda Československé republiky poskytne vládě Egyptské republiky úvěr v částce do 18 750 000 anglických liber sterlingů s 2 % ročním úrokem.

Úvěr bude čerpán dodávkami materiálu, při čemž za datum čerpání příslušné části úvěru se počítá datum konosamentu.

Vláda Egyptské republiky bude platit poskytnutý úvěr 3 stejnými díly, každý v částce 6 250 000 anglických liber sterlingů, během 3 let, tj. v letech 1956, 1957 a 1958 vždy do 31. srpna běžného roku.

20 % každé splátky v částce 1 250 000 anglických liber sterlingů bude uhrazeno ve volně směnitelné valutě a 80 % každé splátky v částce 5 000 000 anglických liber sterlingů dodávkami egyptského zboží, uvedeného v příloze č. 3 této Smlouvy.

2 %-ní roční úroky z úvěru se budou vypočítávati ode dne čerpání příslušné částky úvěru. Budou placeny stejným způsobem jako splátky úvěru, vždy nejpozději do 31. března roku následujícího za rokem, za který byly počítány.

K zajištění úhrady jednotlivých splátek úvěru vláda Egyptské republiky dá příkaz během 20 dnů ode dne podepsání Smlouvy k vystavení 3 směnek, každá na 6 250 000 anglických liber sterlingů, Směnky budou splatny do 31. srpna 1956, do 31. srpna 1957 a do 31. srpna 1958 a budou vystaveny Národní bankou egyptskou ve prospěch Československé státní banky v Praze.

Po zaplacení jednotlivých splátek úvěru ve shora uvedených lhůtách, zbožím a volně směnitelnou valutou vláda Československé republiky zajistí vrácení obdržených směnek.

Článek 3

Jako dodatek k dodávkám předpokládaným článkem 1 této Smlouvy, vláda Československé republiky zajistí vládě Egyptské republiky dodávky speciálního materiálu, úplně nebo částečně, ve všeobecných typech a přibližných množstvích, za ceny a v dodacích lhůtách, jak uvedeno v příloze č. 2 této Smlouvy, za podmínek CIF přístav Alexandria v celkové částce do 20 700 000 anglických liber sterlingů.

Ceny za speciální materiál, uvedený v příloze č. 2 jsou stanoveny v anglických librách sterlingů a rozumí se CIF přístav Alexandria včetně pojištění proti všem obvyklým námořním rizikům.

Ministerstvo zahraničního obchodu Československé republiky a Ministerstvo války Egyptské republiky uskuteční tento článek tím, že uzavřou během 90 dnů ode dne podepsání této smlouvy kontrakty označené 176/1, 176/2 atd., ve kterých budou odsouhlaseny podrobné dodací podmínky.

Článek 4

Hodnota speciálního materiálu, dodávaného do Egypta na základě článku 3 této Smlouvy, bude uhrazena vládou Egyptské republiky vládě Československé republiky během let 1956, 1957 a 1958 tímto způsobem:

1/ a/ 5 % hodnoty každé částky Kontraktu bude uhrazeno během 10 dnů ode dne podepsání příslušného Kontraktu volně směnitelnou valutou /anglické libry/ vystavením šeku prvotřídní banky nebo převedením této částky ve prospěch Československé státní banky v Praze.

b/ 20 % hodnoty každé částky Kontraktu bude uhrazeno do 15. března 1956. Tyto částky budou převáděti na zvláštní účet otevřený v Národní bance egyptské k zakoupení egyptského zboží, uvedeného v příloze č. 3 této Smlouvy, Československou republikou.

2/ Na úhradu 75 % hodnoty materiálu, která bude stanovena v kontraktech, vláda Československé republiky poskytne vládě Egyptské republiky úvěr v částce do 15 525 000 anglických liber sterlingů a 2 % ročním úrokem.

Úvěr bude čerpán částečnými dodávkami materiálu. Za datum čerpání příslušné částky úvěru se počítá datum konosamentu.

Vláda Egyptské republiky bude platit poskytnutý úvěr třemi stejnými díly během let 1956, 1957 a 1958, vždy k 31. srpnu běžného roku, a to způsobem uvedeným v článku 2 této Smlouvy.

Výpočet a zaplacení úroků, vyplývajících z úvěru, bude prováděno stejným způsobem, který je uveden v článku 2 Smlouvy.

K zajištění úhrady jednotlivých splátek úvěru, vláda Egyptské republiky bude dávat příkaz během 20 dnů ode dne podepsání příslušného kontraktu k vystavení 3 směnek, každá na částku, která se rovná 1/3 hodnoty dodávek podle každého kontraktu.

Směnky budou splatny do 31. srpna 1956, do 31. srpna 1957 a do 31. srpna 1958 a budou vystaveny Národní bankou egyptskou ve prospěch Státní banky československé v Praze.

Po zaplacení jednotlivých splátek úvěru ve shora uvedených lhůtách zbožím, nebo volně směnitelnou valutou, vláda Československé republiky zajistí vrácení obdržených směnek.

Článek 5

Vláda Československé republiky a vláda Egyptské republiky se dohodly, že v období platnosti této Smlouvy, tj. do 31. srpna 1958, mohou být uzavřeny Dodatkové kontrakty. Tyto kontrakty budou hlavně kryt dodávky výrobků, které jsou potřeba pro provoz dodávaného materiálu podle této Smlouvy, tj. munice a náhradní díly.

Úhrada hodnoty dodávek podle těchto kontraktů bude předmětem vzájemné dohody.

Článek 6

Za účelem stanovení způsobu plateb, předpokládaných touto Smlouvou, Státní banka československá a Národní banka egyptská otevřou vzájemné zvláštní účty v anglických librách a společně se dohodnou o způsobu plateb a vedení těchto účtů.

V účtech, které budou zasílány k placení Národní bance egyptské, bude uvedeno:

„za zboží dle objednávky Egypta č. 155/1, 155/2 atd. nebo 176/1“. Specifikace nebudou k účtům připojeny. Specifikace budou předávány způsobem, stanoveným v kontraktech.

Článek 7

Jestliže se změní parity libry vyjádřené zlatem, která činí 2,48828 gr ryziho zlata, vláda Egyptské republiky upraví souhlasně zbytek pohledávek podle stavu přede dnem změny.

Článek 8

Vláda Československé republiky předá vládě Egyptské republiky příslušné technické popisy, instrukce a návody na provoz, dodávaného speciálního materiálu v jazyce anglickém.

Článek 9

Na žádost Egyptské republiky vláda Československé republiky zajistí vyslání odborníků do Egypta za účelem poskytnutí technické pomoci při montáži, zkouškách a zaučení egyptských odborníků v údržbě a opravě dodávaného materiálu, jakož i poskytne zaučení egyptských odborníků v Československu.

V souvislosti s tím příslušné československé organizace připraví schémata pro výcvik egyptských odborníků podle příslušných druhů materiálu.

Počet, odbornost a dobu práce, jakož i podmínky úhrady výdajů československé strany, spojených s vysláním čs. odborníků do Egypta a zaškolení egyptských odborníků v Československu bude stanoveno v kontraktech, které budou uzavřeny mezi Ministerstvem zahraničního obchodu Československé republiky a Ministerstvem války Egyptské republiky.

Placení uvedených výdajů bude uskutečněno dodávkami egyptského zboží.

Článek 10

Odborníci, vyslaní do Egypta, budou mít stejná práva a povinnosti, které jsou poskytovány zahraničním hostům – nediplomatům, pracujícím v Egyptě. Podobná práva a povinnosti budou mít i egyptští občané, kteří navštíví a budou žít v Československu na základě této Smlouvy.

Článek 11

Obě smluvní strany souhlasí s vytvořením Smíšené komise složené ze zástupců obou kontrahujících stran, která bude svolána na žádost jedné ze smluvních stran za účelem sledování správného plnění této Smlouvy a k řešení těžkostí, které mohou vzniknout průběhem realizace Smlouvy.

V případě, jestliže opatření dohodnutá Smíšenou komisí, budou nedostatečná, nebo neuspokojivá, vlády ihned naváží jednání za účelem nalezení způsobu řešení, který by uspokojil obě strany.

Článek 12

Vláda Egyptské republiky nepředá bez souhlasu vlády Československé republiky jak formálně, tak fakticky dodaný do Egypta na základě této Smlouvy speciální materiál, ani dokumentaci, ani informaci, ani nedovolí užití těchto materiálů a dokumentace jakékoliv jiné straně, kromě povolaných osob a odborníků Egyptské republiky.

Vláda Československé republiky a vláda Egyptské republiky učiní všechna opatření, zajišťující tajnost veškeré korespondence a informací, spojených s plněním této Smlouvy.

Článek 13

Veškerá korespondence, spojená s plněním této Smlouvy, bude vedena v anglickém jazyce.

Článek 14

Touto smlouvou nebudou dotčeny československo-egyptské obchodní a platební dohody. Smlouva vchází v platnost dnem podepsání.

Přílohy 1, 2 a 3 tvoří nedílnou součást této Smlouvy.

Vyhotoveno v Praze 12. září 1955 ve dvou originálních výtiscích v anglickém jazyce, při čemž oba výtisky mají stejnou platnost.

Z pověření vlády
Československé republiky

Richard Dvořák

Z pověření vlády
Egyptské republiky

Mohamed Hafez Ismail

Dokument č. 6

Prohlášení Džamála ^cAbd an-Násira o československo-egyptské zbrojní dohodě

- naskenovaný a upravený dokument z publikace „*Dokumenty k otázce Blízkého a středního východu*“ vydané Ministerstvem zahraničních věcí v Praze v roce 1963, str. 218 - 221

PROHLÁŠENÍ MINISTERSKÉHO PŘEDSEDY NÁSIRA K DOHODĚ MEZI EGYPTEM A ČESKOSLOVENSKEM O NÁKUPU ZBRANÍ

27. září 1955

Bratři,

s radostí dnes sleduji tuto přehlídku, kterou uspořádaly ozbrojené síly, aby ukázaly rozsah pokroku a vývoje, jichž dosáhla armáda.

Rovněž s radostí k vám dnes hovořím, protože si právě vzpomínám na svůj poslední projev k příslušníkům ozbrojených sil před několika měsíci. Vzpomínám si rovněž, že jsem tehdy mluvil k několika tisícům důstojníků. A nyní je vidím mezi námi. Vidím, že plní svou povinnost na hranicích naší vlasti v zájmu bezpečnosti naší země a pro slávu naší země.

Hovořím-li nyní k vám, bratři, hovořím ke všem příslušníkům ozbrojených sil; hovořím ke všem lidem naší otčiny; hovořím k Egyptu — k Egyptu, který povstal 23. července 1952 — k Egyptu, který vložil svou víru do cílů této revoluce — k Egyptu, který byl odhodlán dosáhnout těchto cílů — k Egyptu, který nakonec skoncoval s okupací a vymanil se z otroctví. Hovořím-li dnes k vám, hovořím k celému Egyptu.

Bratři, takové jsou moje pocity, přehlížím-li bojiště a vidím příslušníky ozbrojených sil na strážích podél hranic; pohlížím-li k hranicím Egypta a vidím příslušníky ozbrojených sil, stojící neochvějně, pevně a věrně a vyvíjející veškeré úsilí pro bezpečnost naší země a jejích synů.

Pátým cílem vaší revoluce bylo vytvořit silnou národní armádu. Od začátku revoluce jste vy všichni vyvíjeli veškeré úsilí k dosažení tohoto cíle a my jsme s vámi spolupracovali s veškerou svou mocí a všemi prostředky. Spolupracovali jsme s vámi, abychom dosáhli tohoto cíle, protože jeho dosažení znamená svobodu; dosáhnout tohoto cíle znamená slávu, znamená důstojnost.

Bratři, narazili jsme na nejtěžší překážky — setkali jsme se s mnoha obtížemi při úsilí o dosažení našeho cíle. Udělali jsme vše, co jsme mohli pro zřízení vojenských továren; učinili jsme vše, co jsme mohli, abychom vybavili armádu těžkými zbraněmi, které potřebovala; a učinili jsme vše, co jsme mohli, aby se egyptská armáda stala silnou národní armádou. Ano, bratři, učinili jsme mnoho.

Avšak do cesty se nám postavily nejtěžší obtíže. Byli jsme přesvědčeni, že chceme-li vytvořit pro Egypt takovou armádu, musíme si zachovat svobodu. Věřili jsme, že chceme-li dosáhnout této silné národní armády pro Egypt, musíme být svobodní ve své vnitřní i zahraniční politice.

Bratři, nikdy nepřistoupíme na to, aby se tato armáda vytvořila na úkor svobody naší země nebo na úkor její slávy, nebo na úkor důstojnosti naší země. Byli jsme vždy odhodláni vytvořit tuto silnou národní armádu ruku v ruce se skutečnou svobodou a skutečnou slávou.

Mnohokrát jsme vyhlásili zásady egyptské politiky. Prohlásili jsme, že Egypt po revoluci 23. července bude pokračovat ve své nezávislé politice; bude postupovat dále, až se zbaví imperialismu a nadvlády a půjde vpřed bez cizího vlivu. Takové naděje jsme měli my i vy. Podnikali jsme všechno možné, abychom tyto naděje zachovali. Podnikali jsme všechno možné, bratři, abychom zachovali tyto cíle a setkali jsme se s mnoha překážkami.

Je vám známo, že těžké zbraně jsou pod kontrolou velmocí. Je vám známo, že velmocí nikdy nesouhlasily s dodávkami těžkých zbraní naší armádě, leda za určitých podmínek a s výhradami. Je vám známo, že jsme odmítli tyto podmínky a tyto výhrady, protože žárlivě sřežeme svou skutečnou svobodu a žárlivě sřežeme svou nezávislou politiku. Velmi nám záleží na tom, aby Egypt prováděl silnou nezávislou politiku, abychom mohli z Egypta učinit novou nezávislou mocnost, která se skutečně zbaví imperialismu, skutečně se zbaví okupace, skutečně se zbaví cizí nadvlády ve všech jejích projevech. V tomto směru děláme pokroky.

Dnes, bratři, slyšíme pokřik z Londýna, slyšíme pokřik z Washingtonu o vyzbrojení egyptských vojáků. Rád bych vám však řekl, že po celé uplynulé tři roky jsme se pokoušeli získat pro armádu všemi prostředky těžké zbraně nikoli k útočným cílům, nikoli k útoku, nikoli k vedení války, nýbrž na obranu, v zájmu bezpečnosti, pro mír.

Chtěli jsme posílit naši armádu, abychom zajistili bezpečnost pro sebe, abychom zajistili bezpečnost pro náš národ, bezpečnost pro naše »arabství«. Chtěli jsme získat pro naši armádu zbraně, abychom se mohli neustále cítit zajištěni, bezpečni a klidni. Nikdy jsme neměli v úmyslu posilovat naši armádu pro útočné záměry. Nikdy jsme neměli v úmyslu posilovat armádu k vedení války. Avšak armáda, která je obráncem a ochráncem naší vlasti, musí být vždy připravena bránit hranice a čest své země. To jsou naše záměry, a to je náš cíl. Po celá minulá tři léta to neustále prohlašujeme. Nechceme zbraně k útoku. Chceme zbraně, abychom mohli být klidni, abychom měli mír a abychom se necítili ohroženi.

Dnes, bratři, tuším pokřik na různých místech. Tuším tento pokřik, když se nám nyní podařilo získat pro armádu zbraně, které potřebuje, bez podmínek a bez omezení, abychom mohli dosáhnout cíle, který si stanovila tato revoluce — že totiž Egypt má mít silnou národní armádu, jež má hájit jeho skutečnou nezávislost a ochraňovat jeho skutečnou svobodu.

Při této příležitosti bych vám, bratři, rád vylíčil historii vyzbrojení našich vojáků. Když vypukla revoluce, obrátili jsme se na všechny státy, obrátili jsme se na všechny strany, abychom pro armádu získali zbraně. Obrátili jsme se na Británii; obrátili jsme se na Francii — obrátili jsme se na Ameriku; obrátili jsme se na ostatní státy, abychom pro armádu získali zbraně v zájmu míru a obrany. Co jsme získali? Dostalo se nám pouze požadavků. Chtěli vyzbrojit naše vojáky teprve až podepíšeme nějaký dokument nebo nějaký pakt. Prohlásili jsme, že i když chceme a rozhodli jsme se vojáky vyzbrojit, nepodepíšeme nikdy žádný dokument. Vyzbrojovali jsme své vojáky v zájmu naší svobody, našeho nezávislého postavení, v zájmu naší revoluce, pro slávu naší země, pro důstojnost Egypta. Prohlásili jsme, že nevyzbrojíme naše vojáky na úkor naší svobody.

Požadovali jsme zbraně, avšak jaký byl výsledek? Výsledek, bratři, je dlouhá a trpká historie. Vzpomínám si právě ve chvíli, kdy k vám mluvím, že jsme se někdy pokořovali, avšak nikdy jsme neupustili od svých zásad. Ponižovali jsme se, když jsme žádali zbraně — prosili jsme o zbraně — avšak současně jsme byli odhodláni trvat na svých zásadách a byli jsme odhodláni zachovat své vysoké ideály. A jaký byl výsledek? Nikdy bychom, bratři, nebyli mohli dosáhnout svého cíle, největšího cíle, pro nějž jsme provedli tuto revoluci, vytvoření silné národní armády.

Francie s námi neustále handrkovala. Handrkovala s námi kolem severní Afriky. Namítala: »Dáme vám zbraně s podmínkou, že nebudete kritizovat naše postavení v severní Africe a s podmínkou, že upustíte od svého »arabství«, že upustíte od svého humanitářství a s podmínkou, že budete mlčet a přivírat oči k masakrům v severní Africe.«

Namítali jsme: »Jak můžeme upustit od svého „arabství“? Jak se můžeme vzdát svého humanismu? To nemůžeme nikdy učinit.«

Francouzská nabídka zbraní nám vždy připadala jako meč visící nám nad hlavou. Byli jsme, bratři, pod neustálou hrozbou, že přísun zbraní bude zastaven. Neustále se nám vyhrožovalo, bratři, dodávkami zbraní Izraeli a zastavením dodávek zbraní Egyptu. To tedy je historie s Francií, a nyní vám řeknu historii s Amerikou.

Od začátku revoluce jsme žádali o zbraně a dostali jsme příslib zbraní. A jaký byl výsledek?

Tento příslib byl přímo omotan podmínkami. Byli bychom získali zbraně, kdybychom byli podepsali pakt o vzájemné bezpečnosti. Byli bychom získali zbraně, kdybychom byli podepsali dohodu o nějaké formě spojeneckého svazku. Odmítli jsme podepsat pakt o vzájemné bezpečnosti. Odmítli jsme podepsat dohodu o jakékoli formě spojeneckého svazku. A tak, bratři, jsme nemohli získat od Ameriky ani jedinou pušku.

A jaká byla historie s Anglií? Anglie nám oznámila, že je ochotna dodat nám zbraně. Vděčně jsme to přijali. A jaký byl výsledek? Anglie nám dodala takové množství zbraní, které nestačilo k dosažení cílů naší revoluce.

A jaký byl, bratři, výsledek toho všeho? Armáda, která stojí proti nám, dostává zbraně z nejrůznějších částí světa. Izraelská armáda mohla získat zbraně z Anglie, Francie, Belgie, Kanady, Itálie a z různých dalších států. Vždy dokáže najít někoho, kdo jí dodá zbraně a současně se můžeme v zahraničním tisku — v britských, amerických či francouzských novinách dočíst, že izraelská armáda je s to porazit armády všech arabských států dohromady. Ještě v minulém měsíci, bratři, jsem četl mnoho článků v tom smyslu, že izraelská armáda může porazit Egypt, že izraelská armáda může porazit Araby, že izraelská armáda má převahu ve výzbroji i výstroji.

To tedy píší ve svém tisku, a tak jsem jim namítl, že když se cítí tak silni, proč brání nám získat zbraně? To jsem namítl a jaký byl výsledek? Francie si stěžovala na naše city k severní Africe a znemožnila nám zbraně získat.

Když jsme to poznali, když jsme viděli tento nátlak, když jsme viděli vliv, který se proti nám uplatňuje, rozhodli jsme se požádat všechny státy celého světa, aby nám dodaly zbraně bez podmínek. Oznámil jsem těmto státům, že těchto zbraní se nepoužije k útoku, že se jich bude používat k obraně, že nemáme žádné útočné záměry, že naše záměry jsou mírumilovné, že chceme mít silnou nezávislou armádu na obranu naší země, která by přispěla k dosažení

jejich svobodných a nezávislých cílů, že chceme mít silnou armádu nikoli k útoku, nýbrž na obranu.

Jménem Egypta, bratři, jsem to oznámil Americe, Anglii, Francii, Rusku, Československu a ostatním státům a čekal jsem na jejich odpověď. Vyčkával jsem, a jaký byl výsledek? Od některých se mi dostalo odpovědi, že mohu dostat zbraně s podmínkami. To jsem odmítl, protože jsem vám již řekl, že jsme sice byli ochotni ponížovat sami sebe, když jsme žádali o zbraně, že však nikdy neupustíme od svých zásad.

Od Československa se nám dostalo odpovědi, že tato země je ochotna dodat nám zbraně podle našich potřeb a podle potřeb egyptské armády na obchodním základě, přičemž tato transakce se bude považovat za normální obchodní transakci. Vyslovili jsme s tím souhlas a minulý týden podepsal Egypt obchodní dohodu s Československem o dodávkách zbraní. Tato dohoda umožňuje Egyptu platit v egyptských výrobcích, jako je bavlna a rýže. Na tuto nabídku jsme vděčně přistoupili. Tímto způsobem, bratři, dosáhneme jednoho z cílů revoluce, vytvoření silné národní armády.

Zatím co k vám dnes mluvím, bratři, tuším výkřiky, které se ozývají na různých místech — výkřiky z Londýna a z Washingtonu. Tyto výkřiky chtějí pokračovat v další kontrole a vlivu nad námi.

Budeme usilovat o zmaření této kontroly. Budeme usilovat o zmaření tohoto vlivu. Budeme bojovat za dosažení cílů revoluce a budeme bojovat za vytvoření silné národní armády, jež by byla s to dosáhnout nejvyšších cílů revoluce, dosáhnout míru. Ano, bratři, míru — takového míru, jaký jsme vyhlásili v Bandungu, míru, jaký jsme vyhlásili mnohokrát.

Tuto armádu, kterou vytváříme, vytváříme v zájmu míru. Vytváříme ji, abychom si mohli být jisti svým osudem, vytváříme ji, aby Egypt nebyl státem uprchlíků. Vytváříme ji proti útoku, vytváříme ji proti jakýmkoli územním požadavkům proti našemu státu.

Slyšíme-li námitku, že takto otevíráme cestu ruskému vlivu či cizímu vlivu v Egyptě nebo na Středním východě, vzpomenu si na dávnou minulost a tvrdím, že tato obchodní dohoda bez podmínek neotvírá cestu ruskému či cizímu vlivu, nýbrž znamená, bratři, odstranění cizího vlivu, který nás tak dlouho utlačoval a ovládal.

Bratři, můžeme-li vyzbrojit naši armádu potřebnými zbraněmi bez jakýchkoli podmínek či omezení, maříme tím cizí kontrolu — kontrolu, kterou jsme já i vy pocítovali pod záminkou vyzbrojování naší armády a pod záminkou dodávek zbraní pro armádu. Ti, kdo hovoří o cizím vlivu, vědí, že sami nemají nikterak v úmyslu tento cizí vliv odstranit.

Máme v úmyslu cizí vliv zmařit. Egypt — nezávislý Egypt, revoluční Egypt, silný Egypt — nikdy ve své zemi nedopustí cizí vliv. Je jim známo, že nikdy nepřistoupíme na jejich vliv a jejich kontrolu. Je jim známo, že Egypt po revoluci 23. července se rozhodl navždy zmařit cizí vliv, cizí útlak a cizí kontrolu a kráčet vpřed jako svobodná a nezávislá mocnost s vlastní zahraniční politikou vedenou vlastními zájmy a nikoli zájmem kteréhokoli cizího tábora.

Uvědomují si to, hovoří-li o vlivu, protože se domýšlejí, že právě jejich vliv skončil v naší zemi — že právě jejich vliv navždy zmizel.

Jsme dnes svobodným a nezávislým národem. Budeme bojovat za svou svobodu a budeme bojovat za svou nezávislost a k tomu všemu nám dopomáhej Bůh.

J. C. Hurewitz: Diplomacy in the Near and Middle East 1956, sv. II., str. 401—405